

Μνήμων

Τόμ. 3 (1973)

Τ Ο Μ Ο Σ Τ Ρ Ι Τ Ο Σ

ΜΝΗΜΩΝ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑΣ ΦΙΛΟΠΟΥΔΟΥ : Αἱ δυτικαὶ πηγαι· διὰ τὴν ἔναντι τῶν Νορμανδῶν πολιτικῆν τοῦ Κωνσταντίνου Γ' Δούκα • ALEXANDRA V. PETALA : La Naissance du Nouvel État Grec vue par la Presse Toulousaine • ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Α. ΚΥΡΚΟΥ : Δύο ἀνθρωπολογικές θέσεις στὸ σοφιστὴν Ἀντιφώνα • ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Θ. ΦΩΤΟΠΟΥΔΟΥ : Χειρόγραφα Μοναστηρίου τῆς Ἡλείας • ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΧΡ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΑΔΟΥ : Μετασχηματιστικὴ ἀνάλυσις τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης • ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΔΟΥ : Συμβολὴ εἰς τὴν ἵρευναν τῆς Νεολαϊκῆς Θεοσολογίας • ΙΩΑΝΝΟΥ Κ. ΠΡΟΜΠΟΝΑ : Ποικίλα κριτικά • ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΥ : Μελανόμορφα ἄγγεια ἐκ Κεφαλληνίας.

ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ
ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΑΔΗΣ

doi: [10.12681/mnimon.151](https://doi.org/10.12681/mnimon.151)

A Θ H N A I 1 9 7 3

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΑΔΗΣ Γ. Χ. (1973). ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ. *Μνήμων*, 3, 121–178. <https://doi.org/10.12681/mnimon.151>

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΧΡ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΑΔΟΥ

ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΩΝ
ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

I. Ε Ι Σ Α Γ Ω Γ Η

1. Σκοπὸς τῆς παρούσης μελέτης. Ἡ παραδοσιακὴ Γραμματικὴ καὶ ἡ νέα γλωσσολογικὴ θεωρία.

Βασικὸς σκοπὸς τῆς παρούσης μελέτης¹ εἶναι ἡ μετασχηματιστικὴ περιγραφή, ἀνάλυσις καὶ ἔρμηνεία τῶν διὰ τῶν δ τι ἡ πώς ἡ ποὺ² καὶ ν ἀ εἰσαγομένων συμπληρωματικῶν προτάσεων τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης, αἱ δοποῖαι χρησιμεύουν ὡς ἀντικείμενον τοῦ ρήματος τῆς κυρίας προτάσεως³.

Αἱ συμπληρωματικαὶ αὗται προτάσεις, ἐξαρτώμεναι ἐξ ὀνοματικῆς φράσεως⁴, δὲν διαφέρουν ὡς πρὸς τὴν συντακτικὴν αὐτῶν λειτουργίαν ἀπὸ τὰς ἀπλᾶς ὀνοματικὰς φράσεις τὰς ἐπεχούσας θέσιν ἀντικειμένουν. Κατὰ συνέπειαν, ἡ παροῦσα μελέτη, περιοριζόμενη εἰς τὰς προτάσεις τοῦ ἀνωτέρω τύπου, δὲν θὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὰς συμπληρωματικὰς ἐκείνας προτάσεις, αἱ δοποῖαι, ἐνῷ εἰσάγονται διὰ τῶν αὐτῶν ὡς ἄνω μορίων, ἔχουν λειτουργίαν ὑποκειμένου ἡ ἐξαρτῶνται οὐχὶ ἐξ ὀνοματικῆς φράσεως.

Πρέπει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ τονισθῇ δτι ἡ μελέτη αὗτη, βασιζομένη ἐπὶ νεωτάτων ἐπιστημονικῶν γλωσσολογικῶν μεθόδων ἀναπτυχθεισῶν κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν κυρίως εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς, φυσικὸν καὶ ἐπόμενον εἶναι νὰ διαφέρῃ τῶν μέχρι τοῦδε εἰς

1. Ἡ παροῦσα ἐργασία ἀποτελεῖ τμῆμα εὐρυτέρας μελέτης, δι' ἡς ἐξετάζονται ὑπὸ μετασχηματικὸν πρίσμα κοικίλα προβλήματα τῶν δευτερευούσων προτάσεων.

2. Εἰς τὰ παραδείγματα εἰδικῶν προτάσεων τῆς μελέτης ταύτης θὰ χρησιμοποιηθῇ μόνον δ εἰδικὸς σύνδεσμος δ τι.

3. Εδνότερον τυγχάνει δτι τὰ ρήματα, τὰ δοποῖα συντάσσονται μὲ συμπληρωματικὴν πρότασιν ὡς ἀντικείμενον αὐτῶν, δὲν εἶναι ἀμετάβατα, δλλὰ μεταβατικά.

4. Ἡ ἐξάρτησις τῶν συμπληρωματικῶν τούτων προτάσεων ἐξ ὀνοματικῆς φράσεως θὰ καταστῇ σαφής, δταν αἱ προτάσεις αὗται ἀπεικονισθοῦν κατετέρῳ διὰ δένδρων — διαγραμμάτων (Tree - diagrams).

τὴν χώραν μας ἐπιχειρηθεισῶν περιγραφῶν καὶ ἀναλύσεων τῶν ποικίλων συντακτικῶν φαινομένων τῆς ἀρχαίας ἢ τῆς ὑέας Ἑλληνικῆς γλώσσης.

Γνωστὸν τυγχάνει δτὶ εἰς πολλὰ μέρη τῆς Εὐρώπης καὶ Ἰδίως τῆς Ἀμερικῆς δαπανῶνται σήμερον τεράστια χρηματικὰ ποσὰ διὰ γλωσσολογικάς μελέτας καὶ ἐρεύνας, εἰς τὰς δποίας λαμβάνουν μέρος ἐκατοντάδες ίκανῶν γλωσσολόγων⁵. Αἱ μελέται αὗται, χωρὶς νὰ ἀγνοοῦν τὰ διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἐπιτεύγματα εἰς τοὺς διαφόρους τομεῖς τῆς Γραμματικῆς⁶ ἐν εὐρυτέρᾳ ἐννοίᾳ, μᾶς φέρουν πολὺ πέραν ἐκείνων, τὰ δποία διδάσκει ἡ λεγομένη παραδοσιακὴ Γραμματικὴ (Traditional Grammar).

Ἐχει καταστῇ σαφὲς εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον δτὶ δλας τὰς μέχρι σήμερον ἀναπτυχθείσας γλωσσολογικάς θεωρίας⁷ ἔχει ἐπισκιάσει καὶ θέσει εἰς δευτέραν μοῖραν ἡ ἐμφάνισις καὶ ἀνάπτυξις τῆς λεγομένης μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς⁸ (Transformational Grammar). Ἡ μετασχηματιστικὴ Γραμματική, δημιουργηθεῖσα ἐσχάτως εἰς τὰς Ἕνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἐξαπλωθεῖσα ραγδαίως εἰς δλας τὰς μεγάλας χώρας τοῦ κόσμου, προσπαθεῖ κυρίως νὰ ἐρμηνεύῃ ἐπιστημονικῶς τὰ διάφορα φαινόμενα τῆς γλώσσης. Κατὰ συνέπειαν, δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν ἀπλῆν ταξινόμησιν καὶ παρατήρησιν τῶν ποικίλων φαινομένων τῆς γλώσσης, ὡς ἔπραττε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ πράττῃ ἡ παραδοσιακὴ Γραμματική⁹.

Ἡ βασική, δμως, ἀδυναμία τῆς παραδοσιακῆς Γραμματικῆς συνίσταται εἰς τὸ δτὶ δὲν ἀνέπτυξε μίαν γενικήν ἐπιστημονικήν γλωσσολογικήν

5. Πρέπει νὰ τονισθῇ δτὶ ἔργον τοῦ γλωσσολόγου εἶναι ἡ περιγραφὴ καὶ ἀνάλυσις τῶν διαφόρων γλωσσῶν. Διὰ τὸν γλωσσολόγον, ίσχύει ἡ ἀρχὴ δτὶ δλαι αἱ γλώσσαι εἶναι ἀξιολογικῶς ίσαι.

6. Λέγοντες Γραμματικὴν δὲν ἐννοοῦμεν μόνον τὴν μορφολογίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν σύνταξιν καὶ τὴν σημασιολογίαν.

7. Γενικῶς, αἱ θεωρίαι διατειποῦνται χωρὶς νὰ λαμβάνωνται ὑπὸ δψιν τὰ ἐμπειρικὰ δεδομένα (Data). Τὰ ἐμπειρικὰ δεδομένα δύνανται, μετὰ ταῦτα, νὰ ἐπαληθεύσουν τὴν θεωρίαν ἡ νὰ καθιστοῦν ἀναγκαίας φρισμένας τροποποιήσεις τῆς ἀρχικῆς μορφῆς ταύτης ἡ νὰ ἀποδεικνύουν δτὶ αὗτη εἶναι ἐσφαλμένη.

8. Διὰ τοῦ δρου μετασχηματιστικὴ Γραμματικὴ ἐννοοῦμεν ἐν πεπερασμένον σύστημα νόμων, διὰ τῶν δποίων παράγονται ἀπειράθιμοι ἐν τῇ γλώσσῃ προτάσεις, αἱ δποίαι εἶναι γραμματικῶς δρθαί.

9. Αἱ ϕρό τῆς ἐμφανίσεως τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς γλωσσολογικαὶ μέθοδοι δὲν ἡσχολοῦντο μὲ τὴν ἀνεύρεσιν καὶ μαθηματικὴν διατύπωσιν νόμων διὰ τὴν παραγωγὴν τῶν προτάσεων, ἐβασίζοντο δὲ εἰς τὰς γνωστὰς διαδικασίας κατατμήσεως (Segmentation) καὶ ταξινομήσεως (Classification) τῶν διαφόρων στοιχείων εἰς τὴν ἐπιφανειακὴν τούτων δομήν. Διὰ πλείονα, ίδε Ray Dougherty, «Generative Semantic Methods : A Bloomfieldian Counterrevolution», reproduced by the Indiana University Linguistics Club, Bloomington, 1972, σ. 4.

θεωρίαν, ἡ δποία, χωρίς νὰ βασίζεται ἐπὶ μιᾶς συγκεκριμένης γλώσσης ή δμάδος γλωσσῶν, νὰ δύναται νὰ χρησιμοκοιηθῇ διὰ τὴν γλωσσολογικήν ἀνάλυσιν δλων τῶν γλωσσῶν τοῦ κόσμου. Ἡ παραδοσιακὴ Γραμματικὴ ἀνεπτύχθη μὲ βάσιν τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικήν καὶ τὴν Λατινικήν γλώσσαν καὶ ἐφηρμόσθη, μὲ ἔλαφράς τροκοκοίησεις, διὰ τὴν περιγραφὴν μεγάλου ἀριθμοῦ εὐρωπαϊκῶν κυρίως γλωσσῶν¹⁰.

Ὑπάρχουν, δμως, γλώσσαι, αἱ ὄποιαι διαφέρουν οὐσιωδῶς ἀπὸ τὴν Λατινικήν καὶ τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικήν. Ἡδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰδνοῖς τὸ ἐνδιαφέρον τῶν γλωσσολόγων, τῶν ἀνθρωπολόγων καὶ ἀλλων ἐπιστημόνων ἐστράφῃ πρὸς δλας τὰς φυσικὰς γλώσσας τοῦ κόσμου. Οὗτοι αἱ δμιλούμεναι γλώσσαι τῶν ιθαγενῶν τῆς Ἀμερικῆς (: Ἰνδιάνων), ὃς καὶ αἱ γλώσσαι τῶν διαφόρων φυλῶν τῆς μαύρης ἡπείρου, ἐγένοντο ἀντικείμενον μελέτης ὑπὸ τῶν ἐπιστημόνων κυρίως τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Ὅσον περισσότεραι γλώσσαι ἐξητάζοντο καὶ ἐμελετῶντο τόσον μεγαλυτέρα παρουσιάζετο ἡ ὑπάρχουσα διαφορὰ τῶν ποικίλων γλώσσῶν ἀπ’ ἀλλήλων. Ἐκ τῆς μελέτης τῶν γλώσσῶν τούτων κατέστη φανερὸν δτι αἱ μέθοδοι γλωσσολογικῆς ἀναλύσεως, αἱ δποῖαι εἰχον ἀναπτυχθῆ διὰ τὰς Ἰνδοευρωπαϊκάς λεγομένας γλώσσας, δὲν ἡσαν ἐπαρκεῖς καὶ κατάλληλοι πλέον διὰ τὰς νέας, μὴ Ἰνδοευρωπαϊκάς, γλώσσας. Τοῦτο ἐσήμαινεν δτι ἐπρεπε νὰ δημιουργηθῇ γλωσσολογικὴ θεωρία ἐπιστημονική, ἀρκετὰ εὑκαμπτος καὶ γενική, ὃστε νὰ δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ δι’ δλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου. Ἡ μετασχηματιστικὴ Γραμματική, δημιούργημα κυρίως τοῦ περιφήμου ἀμερικανοῦ γλωσσολόγου Noam Chomsky¹¹, στηρίζεται ἐπὶ μιᾶς τοιαύτης θεωρίας.

Διὰ τῆς ἐπικουρίας ἀλλων ἐπιστημῶν¹² καὶ ίδιαιτέρως τῆς μαθηματικῆς Λογικῆς¹³, ἡ σύγχρονος αιτη γλωσσολογικὴ θεωρία ἀπέκτησε μεγάλας δυνατότητας. Αἱ γλωσσολογικαὶ πλέον μελέται, αἱ ὄποιαι στηρίζονται εἰς τὴν νεωτάτην ταύτην θεωρίαν, ἔχουν παύσει νὰ ἀποτελοῦν

10. Ἰδὲ John Lyons, *Chomsky*, Fontana Modern Masters, editor Frank Kermode, Fontana / Collins, 1970, σσ. 20 - 21.

11. Βασικά διὰ τὴν σύνταξιν ἔργα τοῦ Noam Chomsky, ἐκτὸς τῶν πολλῶν ὑπθρῶν του, είναι τὰ κάτωθι : α’) *Syntactic Structures*, Mouton and Co., The Hague - Paris, 1966, (sixth printing, first printing 1957), καὶ β’) *Aspects of the Theory of Syntax*, The M.I.T. Press, Cambridge, Massachusetts, 1965. Περὶ τούτων, θὰ δμιλήσωμεν κατωτέρῳ δι’ δλίγων.

12. Πρέπει νὰ είπωμεν ἐδῶ δτι η Γλωσσολογία, η Ψυχολογία καὶ η Φιλοσοφία, παρ’ δλον δτι διατηροῦν τὴν αὐτοτέλειαν καὶ αὐτονομίαν των, δὲν είναι ἀσχετος πρὸς ἀλλήλας ἐπιστήμαις.

13. Ἰδὲ Maurice Gross, *Mathematical Models in Linguistics*, prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1972, σ. 5.

άπλην καταγραφήν, ταξινόμησιν και παρατήρησιν τῶν διαφόρων φαινομένων τῆς γλώσσης.

Διὰ τοῦτο, πρὶν ἡ προχωρήσωμεν εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων τῆς νέας Ἑλληνικῆς, κρίνεται σκόπιμον νὰ ἀφιερώσωμεν δλίγας εἰσαγωγικάς γραμμάτων πρὸς παρουσίασιν ώρισμένων βασικῶν μεθοδολογικῶν ἀρχῶν τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς, ἡ δοπία εἰναι σχεδὸν ἄγνωστος εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τοῦτο, δηλαδὴ ἡ πρὸς κατανόησιν τῆς ἐπιχειρουμένης ἀναλύσεως παρουσίασις δλίγων σημείων τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς, ἀποτελεῖ ἔνα ἀκόμη, δευτερεύοντα, σκοπὸν τῆς παρούσης μελέτης.

2. Ὁργάνωσις καὶ διάρθρωσις τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς.

Τὴν πρώτην ἐπίσημον ἐμφάνισιν τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς ἀποτελεῖ ἡ κατὰ τὸ 1957 δημοσίευσις τοῦ ἔργου τοῦ Noam Chomsky *Syntactic Structures*. Διὰ τοῦ ἔργου τούτου δὲ Noam Chomsky κατέστη δὲ ἴδρυτης καὶ θεμελιωτὴς τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς, ἡ δοπία σήμερον εἶναι ἡ ἐπικρατεστέρα καὶ ἡ εὐρύτερον διαδεδομένη σύγχρονος γλωσσολογικὴ θεωρία εἰς Ἀμερικὴν καὶ ἀλλαχοῦ.

Προϊούσης τῆς συστηματικῆς ἐρευνητικῆς ἐργασίας τοῦ Noam Chomsky καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἐπιστημόνων, κατέστη ἀναγκαία διὰ τὸν ἴδρυτην τῆς ὁς ἄνω θεωρίας ἡ τροποκοίησις ώρισμένων σημείων τοῦ *Syntactic Structures* καὶ ἡ περαιτέρω ἀνάπτυξις ἀλλων. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δὲ Noam Chomsky ἀναγκαίως ἥχθη εἰς τὴν δημοσίευσιν ἐτέρου διὰ τὴν σύνταξιν ἔργου, τοῦ *Aspects of the Theory of Language* οὗ *Syntax*¹⁴, τὸ δοπίον ἀπὸ τοῦ 1965, δτε ἐξεδόθη, ἀποτελεῖ τὴν βάσιν διὰ τὴν συγγραφὴν τῶν μετασχηματιστικῶν Γραμματικῶν τῶν διαφόρων ἀνὰ τὸν κόσμον γλωσσῶν.

Μὲ βάσιν τὴν θεωρίαν τοῦ *Aspects*, ὡς συνήθως ἀποκαλεῖται τὸ κλασσικὸν τοῦτο ἔργον, ἡ μετασχηματιστικὴ Γραμματικὴ γλώσσης τινὸς συνίσταται ἐκ τῶν κάτωθι συνθετικῶν μερῶν :

1. Τοῦ συντακτικοῦ συνθετικοῦ μέρους (*Syntactic Component*).
2. Τοῦ σημασιολογικοῦ συνθετικοῦ μέρους (*Semantic Component*), καὶ

14. Συμφώνως πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ *Syntactic Structures*, ἡ σημασία τῆς προτάσεως ἔξαρταται ἐκ τῆς βαθείας δομῆς καὶ ἐκ τῶν μετασχηματιστικῶν νόμων. Ἀντιθέτως, κατὰ τὸ *Aspects*, οἱ μετασχηματιστικοὶ νόμοι οὐδένα ρόλον παίζουν εἰς τὴν σημασίαν τῆς προτάσεως.

3. τοῦ φωνολογικοῦ συνθετικοῦ μέρους (Phonological Component).

Πρέπει νὰ τονισθῇ δτὶ τὰ μέρη ταῦτα δὲν εἶναι αὐτόνομα καὶ αὐτοτελῆ, ἀλλ᾽ ὑπάρχει ἀναγκαῖα μεταξὺ τούτων σύνδεσις¹⁶. Τοῦτο, βεβαίως, ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς παλαιοτέρας θεωρίας, συμφάνως πρὸς τὰς δοκοίας τὰ ὡς ἄνω ἀναγραφόμενα μέρη εἶναι αὐτόνομα, μὴ συνδεόμενα πρὸς ἄλληλα.

Παρ' δλον δτὶ ἐσχάτως ἔχουν διατυπωθῇ ὑπό τινων γλωσσολόγων¹⁷ ἀντιρρήσεις τινὲς¹⁸ ὡς πρὸς τὴν προτεραιότητα, λειτουργίαν καὶ σκονδαιότητα τῶν δύο πρώτων συνθετικῶν μερῶν¹⁹, ἀκολουθοῦντες τὴν θεωρίαν τοῦ Aspects δεχόμεθα εἰς τὴν μελέτην ταύτην δτὶ τὸ βάρος τῆς παραγωγῆς τῶν προτάσεων πίπτει καθ' δλοκληρίαν εἰς τὸ συντακτικὸν συνθετικὸν μέρος, ἐνῷ τὰ ἄλλα δύο μέρη εἶναι ἀπλῶς ἐρμηνευτικά.

Τὸ συντακτικὸν συνθετικὸν μέρος ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν λεγομένην βάσιν (Base) καὶ τὸ μεταστοιλογικόν (Transformational Component). Ἡ βάσις, ἡ δοκοία εἶναι γεννήτρια τῶν ἐσωτερικῶν δομῶν τῶν προτάσεων, ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ λεγόμενον κατηγορικὸν συνθετικὸν μέρος (Categorial Component) καὶ τὸ λεξικὸν (Lexicon). Ἡ ἐσωτερικὴ ἡ βαθεία δομὴ (Deep Structure) τῆς προτάσεως εἰσέρχεται εἰς τὸ σημασιολογικὸν συνθετικὸν μέρος καὶ λαμβάνει σημασιολογικὴν ἐρμηνείαν, μετατρέπεται δὲ ἡ βαθεία αὐτῆς δομὴ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἡ ἐπιφανειακὴν δομὴν (Surface Structure) διὰ τῆς λειτουργίας τῶν μεταστοιλογικῶν δομῶν (Transformational rules). Τέλος οἱ νόμοι τοῦ φωνολογικοῦ συνθετικοῦ μέρους προσδίδουν φωνητικὴν ἐρμηνείαν εἰς τὴν ἐπιφανειακὴν δομὴν τῶν προτάσεων.

Τὸ πρῶτον μέρος δύναται ἀπλῶς νὰ δρισθῇ ὡς πεπερασμένον σύστημα νόμων, οἱ δοποὶοι παράγουν ἀπειρον ἀριθμὸν προτάσεων. Τὸ δεύτερον μέ-

15. Ἱδὲ Noam Chomsky, Current Issues in Linguistic Theory, Mouton and Co., London - The Hague - Paris, 1966 (second printing), σσ. 105 - 106.

16. "Ἐνθέρμοι ὑποστηρικτοὶ τῆς λεγομένης γενετικῆς σημασιολογίας (Generative Semantics) εἶναι, μεταξὺ ἄλλων, οἱ γλωσσολόγοι Paul Postal, George Lakoff καὶ James McCawley.

17. Ο Noam Chomsky εἰς τὸ Aspects (σ. 159) ἀναγνωρίζει δτὶ δὲν ὑπάρχει σαφὲς καὶ εὐδιάκριτον δριον μεταξὺ τῶν δύο πρώτων συνθετικῶν μερῶν.

18. Διαφόρους ἀπόψεις δύναται τὶς νὰ ἰδῃ εἰς πλείστα ἀρθρα, μεταξὺ τῶν δοκοίων ἀναφέρω τὰ κάτωθι: α') George Lakoff, «On Generative Semantics», reproduced by the Indiana University Linguistics Club, Bloomington, 1969, καὶ β') James McCawley, «The Role of Semantics in a Grammar», in Universals in Linguistic Theory (ed. by E. Bach and R. Harms), Holt, Rinehart and Winston, New York, 1968, σσ. 125 - 169.

ρος δύναται νά χαρακτηρισθῇ ως σύστημα νόμων, οἱ δποῖοι, καθορίζοντες μίαν σημασιολογικήν ἔρμηνείαν δι' ἐκάστην συντακτικὴν περιγραφὴν (*Syntactic Description*)¹⁹, ἀναφέρονται κυρίως εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν τῶν προτάσεων, λαμβάνονταν δὲ πιθανῶς ὅπ' ὅψιν καὶ ὠρισμένας μορφάς τῆς ἐπιφανειακῆς τούτων δομῆς. Τὸ τρίτον μέρος δρίζεται ως πεπερασμένον σύστημα νόμων, οἱ δποῖοι, καθορίζοντες μίαν φωνητικὴν ἔρμηνείαν δι' ἐκάστην συντακτικὴν περιγραφὴν, ἀναφέρονται μόνον εἰς τὴν ἐπιφανειακὴν δομὴν τῶν προτάσεων.

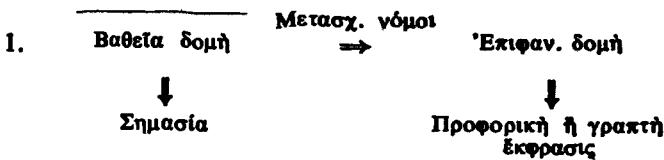
3. Ἡ βαθεῖα καὶ ἡ ἐπιφανειακὴ δομὴ τῶν προτάσεων.

Βασικὸν μεθοδολογικὸν στοιχεῖον τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς εἶναι ἡ ἀρχὴ διεὶς δλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου ἐκάστη πρότασις ἔχει μίαν βαθεῖαν ἢ ἐσωτερικὴν δομὴν καὶ μίαν ἐπιφανειακὴν ἢ ἔξωτερικὴν δομὴν²⁰. Αἱ δύο αὗται δομαὶ τῶν προτάσεων οὐδέποτε εἶναι ἀκριβῶς αἱ αὐταί. Κατὰ κανόνα, ἡ βαθεῖα δομὴ προτάσεως τινος περιέχει περισσότερα στοιχεῖα ἀπὸ τὴν ἀντίστοιχον ἐπιφανειακὴν δομὴν. Γενικῶς, βαθεῖα δομὴ προτάσεως τινος εἶναι ἡ ἀφῇ ρημάτῳ μέντοι διατάσσει τὴν σημασίαν τῆς προτάσεως. Διὰ τῆς λειτουργίας τῶν μετασχηματιστικῶν νόμων, οἱ δποῖοι εἶναι πεπερασμένοι τὸν ἀριθμὸν καὶ λειτουργοῦν καθ' ὠρισμένην τάξιν, ἡ βαθεῖα δομὴ τῶν προτάσεων μετατρέπεται (: μετασχηματίζεται) εἰς τὴν ἐπιφανειακὴν τούτων δομήν. Εἶναι, λοιπόν, ἡ ἐπιφανειακὴ δομὴ ἡ συγκεκριμένη μορφὴ τῶν προτάσεων εἰς τὸν προφορικὸν ἢ γραπτὸν λόγον. Συνεπῶς, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν παραδοσιακὴν Γραμματικὴν, ἡ δποία δὲν κάμνει σαφῇ διάκρισιν μεταξὺ βαθείας καὶ ἐπιφανειακῆς δομῆς, ἡ μετασχηματιστικὴ Γραμματικὴ δέχεται τὴν ὑπαρξίαν δύο ἐπιπέδων γλωσσολογικῆς ἀναλύσεως. Ἡ βαθεῖα δομὴ, ἀμετάβλητος καὶ σταθερά δι' ἐκάστην πρότασιν, εἶναι ὑπεύθυνος διὰ τὴν σημασίαν τῆς προτάσεως, ἐνῷ ἡ ἐπιφανειακὴ δομή, ἡ δποία συνδέεται μετὰ τῆς βαθείας δομῆς διὰ τῶν μετασχηματιστικῶν νόμων, εἶναι ἡ προφορικὴ ἢ γραπτὴ ἐκφρασίς δι' δλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου.

19. Θὰ ίδωμεν κατωτέρω διεὶς ἡ σαφῆς συντακτικὴ περιγραφὴ τῶν διαφόρων δομῶν εἶναι ἀπαραίτητον καὶ ἀναγκαῖον στοιχεῖον διὰ τὴν λειτουργίαν τῶν μετασχηματιστικῶν νόμων.

20. Ἰδε George Lakoff, «Deep Surface Grammar», reproduced by the Indiana University Linguistics Club, Bloomington, 1968.—Eung - Do Cook, «Deep Structure and Surface Structure», *Lingua* (1970), 25, σσ. 101 - 114.—Archibald Hill, «The Hypothesis of Deep Structure», *Studia Linguistica* (1970), 24, σσ. 1 - 16, κ. ἄ.

Ἐάν διατηρήσωμεν τὴν ἀρχὴν τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς, συμφώνως πρὸς τὴν δύοιαν οἱ ποικίλοι μετασχηματιστικοὶ νόμοι δὲν ἔπιδροιν ἐπὶ τῆς σημασίας τῶν προτάσεων, τότε δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν τὸ κάτωθι ἀπλοὺν διάγραμμα²¹:

Διὰ τῆς παραδοχῆς τῆς μεθοδολογικῆς ταύτης ἀρχῆς τῶν δύο δομῶν δι’ ἑκάστην πρότασιν, πολλὰ προβλήματα τῆς γλώσσης, τὰ δύοια παρέχον πράγματα εἰς τοὺς πρότερον μελετητάς, λύονται σήμερον κατὰ μαθηματικὸν τρόπον²². Συγκεκριμένως, δυνάμεθα νὰ δεῖξωμεν διτὶ προτάσεις διάφοροι εἰς τὴν ἐπιφανειακὴν δομήν, ἔχουσαι διμῶς τὴν αὐτὴν σημασίαν, προέρχονται ἐκ τῆς αὐτῆς βαθείας δομῆς. Ὁσαύτως, δυνάμεθα νὰ διαφοροποιήσωμεν εἰς τὴν βαθείαν δομὴν δομοίας προτάσεις ή φράσεις τῆς ἐπιφανειακῆς δομῆς, αἱ δύοια διμῶς δὲν ἔχουν τὴν αὐτὴν σημασίαν. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν ὑπάγονται καὶ αἱ διφορούμεναι (Ambiguous)²³ φράσεις ή προτάσεις.

Ἄς λάβωμεν τὰ κάτωθι παραδείγματα:

2. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος κατέκτησεν δλην σχεδὸν τὴν Ἀσίαν.
3. Ὁλη σχεδὸν ἡ Ἀσία κατεκτήθη ἀπὸ τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον.

Αἱ δύο αὗται δμοιαι σημασιολογικῶς προτάσεις, ἀν καὶ εἰναι διάφοροι εἰς τὴν ἐπιφανειακὴν δομὴν, προέρχονται ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς βαθείας δομῆς²⁴. Ἡ μόνη μεταξὺ τῶν προτάσεων τούτων διαφορά εἰναι διτὶ

21. Ἰδὲ R. Jacobs and P. Rosenbaum, *Grammatical Categories I*, Ginn and Company, Boston, 1967, σ. 59.

22. Τοῦτο δὲν σημαίνει, βεβαίως, διτὶ δλα τὰ προβλήματα τῆς γλώσσης ἔχουν σήμερον λύθη. Ἐχει γίνει, δμως, ἐν ἀποφασιστικὸν βῆμα πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην μὲ τὴν πολλὰ ὑποσχομένην μετασχηματιστικὴν Γραμματικὴν.

23. Δι’ ἑκτενῆ περιγραφὴν καὶ ἀνάλυσιν διφορούμενων φράσεων καὶ προτάσεων, Ἰδὲ Jan Kooij, *Ambiguity in Natural Language: An Investigation of Certain Problems in its Linguistic Description*, North-Holland Publishing Company, Amsterdam-London, 1971.

24. Ἡ μετασχηματιστικὴ Γραμματικὴ δέχεται διτὶ εἰς τὴν βαθείαν δομὴν αἱ προτάσεις εἰναι εἰς τὴν ἐνεργητικὴν σύνταξιν. Συνεπά, αἱ εἰς τὴν ἐνεργητικὴν σύνταξιν προτάσεις ἀποτελοῦν τὴν βάσιν, ἐκ τῆς δύοις παράγονται αἱ ἀντίστοιχοι παθητικαὶ τούτων συντάξεις.

εἰς τὴν (3) ἔλειτούργησεν εἰς ἐπὶ πλέον μετασχηματιστικὸς νόμος, δὲ νόμος τῆς μετατροπῆς ἐνεργητικῶν συντάξεων εἰς παθητικάς.

"Ἄσ ξέλθωμεν τώρα νὰ ἔξετάσωμεν τὴν κάτωθι πρότασιν :

4. Ο χρυσοχόος συνέλαβε τὸν ληστὴν μὲ τὸ δπλον.

Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς, προτάσεις ἔχουσαι δύο ή περισσοτέρας σημασίας παράγονται ἐκ δύο ή περισσοτέρων, ἀντιστοίχως, ἐσωτερικῶν δομῶν²⁵. Διὰ τὴν ἀνωτέρω πρότασιν, δύο τούλαχιστον ἔρμηνεῖαι δύνανται νὰ δοθοῦν²⁶: α) Ὁ χρυσοχόος συνέλαβε τὸν ληστὴν, δὲ ποιος (ληστὴς) ἐκράτει δπλον, καὶ β) δ χρυσοχόος χρησιμοποιῶντας τὸ δπλον του συνέλαβε τὸν ληστὴν. Κατὰ τὴν πρώτην ἔρμηνείαν, ή φράσις μὲ τὸ δπλον συνδέεται μὲ τὴν δνοματικὴν φράσιν τὸν ληστὴν²⁷, ἐνῷ κατὰ τὴν δευτέραν ἔρμηνείαν ή φράσις αὗτη συνδέεται μὲ τὸ ὑποκείμενον τῆς προτάσεως. Κατὰ ταῦτα, αἱ κάτωθι δύο συντακτικαὶ περιγραφαὶ τῆς (4) δύνανται νὰ δοθοῦν²⁸:

4α. Ο χρυσοχόος συνέλαβε [τὸν ληστὴν μὲ τὸ δπλον], καὶ

4β. δ χρυσοχόος συνέλαβε [τὸν ληστὴν] [μὲ τὸ δπλον].

4. Οἱ βασικοὶ νόμοι δομῆς τῆς φράσεως.

'Ἐλέχθη ἀνωτέρω δτι τὸ συντακτικὸν συνθετικὸν μέρος τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν λεγομένην βάσιν καὶ τὸ μετασχηματικὸν συνθετικὸν μέρος. 'Η βάσις πάλιν ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ κατηγορικὸν συνθετικὸν μέρος καὶ τὸ λεξικόν. Κρίνεται ἀπαραίτητον νὰ ἀσχοληθῶμεν ἐδῶ δι' δλίγων μὲ τὸ κατηγορικὸν συνθετικὸν μέρος τῆς βάσεως. Τοῦτο ἀποτελεῖται ἀπὸ σειρὰν νόμων²⁹ ἀπηλλαγμένων περιβάλλοντος (Context-

25. Εὖνόητον τυγχάνει δτι δι' ἐκάστην βαθεῖαν δομὴν ἀντιστοιχεῖ μία καὶ μόνον μία ἔρμηνεία.

26. 'Η θέσις τῆς φράσεως μὲ τὸ δπλον εἰς τὴν (4) συντελεῖ τὰ μέγιστα εἰς τὸ νὰ δύνανται νὰ δοθοῦν δύο ἔρμηνεῖαι εἰς τὴν πρότασιν ταύτην.

27. Κατὰ τὴν ἔρμηνείαν δηλ. ταύτην, ή φράσις μὲ τὸ δπλον χαρακτηρίζει καὶ προσδιορίζει σαφέστερον τὴν ξννοιαν τοῦ οὐσιαστικοῦ τὸν ληστὴν, εἰς τὸ δικοῖον ἀναφέρεται.

28. Τὸ γεγονός δτι ή φράσις μὲ τὸ δπλον εἰς τὴν (4β) δὲν ἐτέθη ἐντὸς τῆς αὗτης ἀγκύλης μὲ τὴν δνοματικὴν φράσιν τὸν ληστὴν δεικνύει δτι δὲν ὑπάρχει στενὴ συντακτικὴ καὶ σημασιολογικὴ μεταξὺ τούτων σχέσις.

29. Δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν δτι οἱ νόμοι οὗτοι ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὴν ἀνάλυσιν τῶν ἀμέσων συστατικῶν τῆς προτάσεως (Immediate Constituent Analysis) τῶν περὶ τὸν Bloomfield ἀμερικανὸν γλωσσολόγων. Διὰ τὴν πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τῆς

free Rewriting Rules) και δυναμένων νὰ ἀναλυθούν εἰς τὰ συστατικά των. Οἱ νόμοι οὗτοι συνήθως καλοῦνται νόμοι φράσεως φράσεως (Phrase - Structure Rules).

Διτός εἶναι ὁ σκοπὸς τῶν νόμων τούτων : α) Ὁρίζουν ἐν σύστημα γραμματικῶν σχέσεων, αἱ ὅποιαι εἶναι ὑπεύθυνοι διὰ τὴν σημασιολογικὴν ἔρμηνεαν τῶν προτάσεων, καὶ β) καθορίζουν μίαν ἀφηρημένην εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν τῶν προτάσεων τάξιν τῶν στοιχείων, ἡ ὅποια καθιστᾷ δυνατὴν τὴν λειτουργίαν τῶν μετασχηματιστικῶν νόμων.

Οἱ νόμοι δομῆς τῆς φράσεως ἀρχίζουν μὲ τὸ στοιχεῖον $S \neq$, τὸ δοποῖον δηλοὶ πρότασιν (Sentence)³⁰ καὶ τίθεται εἰς τὴν κυρυφὴν τῶν νόμων τούτων³¹. Τοῦτο σημαίνει δτὶ ἡ πρότασις ἀποτελεῖ βασικὸν καὶ θεμελιδόνες στοιχείον τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς, δλοὶ δὲ οἱ νόμοι οἱ ἔχοντες ὡς ἀφετηρίαν τὸ ὡς ἄνω σύμβολον περιγράφουν καὶ ἀναλύουν προτάσεις. Τὸ S τοῦτο ἀναλυόμενον θὰ ἐμφανισθῇ πάλιν εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ πρώτου νόμου, δ ὅποιος δύναται νὰ γραφῇ ὡς ἔξης³²:

5. $S \rightarrow ke(S)^n$, ἔνθα $n > 2$.

‘Ο νόμος οὗτος, καλούμενος νόμος - σχήμα (Rule - Schema), ἀναλύει συνθέτους προτάσεις³³, ἀντιπροσωπεύει δὲ ἀπειρον ἀριθμὸν νόμων τοῦ τύπου $S \rightarrow keSS \dots SS$, ἔνθα δ ἀριθμὸς τῶν διὰ τοῦ συμπλεκτικοῦ συνδέσμου k e συνδεομένων προτάσεων εἶναι ίσος ἡ μεγαλύτερος τοῦ 2³⁴.

μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς ἀνάλυσιν τῶν ἀμέσων συστατικῶν τῆς προτάσεως, ἵδε κυρίως Rulon Wells, «Immediate Constituents», *Readings in Linguistics I*, edited by Martin Joos, The University of Chicago Press, Chicago, 1966 (fourth edition), σσ. 186 - 207.

30. Διὰ τοὺς μετασχηματιστὰς (Transformationalists), ἀφετηρία γλωσσολογικῆς ἀναλύσεως εἶναι ἡ πρότασις καὶ τέρμα τὸ ἐκ διαφοροποιητικῶν στοιχείων (Distinctive Features) συνιστάμενον φωνῆμα (Phoneme). Ἐνῷ διὰ τοὺς στρουκτουραλιστὰς (Structuralists) ἀφετηρία εἶναι ὁ φθόγγος καὶ τέρμα ἡ πρότασις.

31. Πρὸς παράστασιν τῶν διαφόρων δρῶν, θὰ χρησιμοποιήσωμεν σύμβολα ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς, τὰ ὅποια συνήθως χρησιμοποιοῦνται διεθνῶς.

32. Τὸ βέλος ἐδδ σημαίνει : «Δύναται νὰ ἀναλυθῇ ἡ νὰ γραφῇ πάλιν ὡς». Τὸ $n > 2$ σημαίνει δτὶ ἡ n (ν) δύναμις εἶναι ίση ἡ μεγαλυτέρα τοῦ ἀριθμοῦ 2. Τὸ ke ἐτέθη εἰς τὴν θέσιν ταῦτην, διότι ὑποθέτομεν δτὶ δ συμπλεκτικὸς οὗτος σύνδεσμος καταλαμβάνει εἰς τὴν βάσιν τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν πρότασιν, μετασχηματιστικοὶ δὲ μετὰ ταῦτα νόμοι πολλαπλασιάζουν καὶ ἔξαπλωνται τὸ ke εἰς τὰς προστηκούσας θέσεις. Τέλος ἀλλοὶ νόμοι ἔχαλειφουν δλα τὰ ke τὰ συνδέοντα προτάσεις, φράσεις, κ.ἄ., πλὴν τοῦ τελευταίου. Διὰ νὰ καταστῇ, δημως, τοῦτο σαφὲς ἀπαιτεῖται ίδιαιτέρα μελέτη.

33. Ἐπειδὴ δυνάμεθα, θεωρητικῶς, νὰ συνδέσωμεν διὰ τοῦ ke ἀναριθμήτους προτάσεις, εὑνόητον τυγχάνει δτὶ δὲν ὑπάρχει μακροτέρα πρότασις.

34. Ίδε George Lakoff and Stanley Peters, «Phrasal Conjunction and

‘Ο δεύτερος νόμος άναλύει τὴν ἀπλῆν πλέον πρότασιν εἰς τὰ ἄμεσα συστατικά μέρη αὐτῆς, δύναται δὲ νὰ γραφῇ ως ἔξῆς³⁵:

$$6. \quad S \rightarrow (\text{PreS}) \ NP \wedge VP$$

‘Ο ως ἄνω νόμος δύναται νὰ ἀναγνωσθῇ ως ἀκολούθως : ‘Η πρότασις (S) δύναται νὰ ἀναλυθῇ ἡ νὰ γραφῇ πάλιν ως προ-πρότασις (PreS)³⁶, ἡ δοποία εἶναι προαιρετική, ἀκολουθουμένη ὑπὸ δονοματικῆς φράσεως (NP) καὶ ρηματικῆς φράσεως (VP) κατ’ αὐτὴν τὴν σειράν.

‘Ο τρίτος νόμος, δοποῖος ἀναλύει τὴν ρηματικὴν φράσιν, δύναται νὰ γραφῇ ως ἔξῆς :

$$7. \quad VP \rightarrow V (NP) (NP) (PP) (\left\{ \begin{matrix} S \\ PP \end{matrix} \right\}) (\text{Adv.})$$

‘Ο νόμος οὗτος³⁷ ἔχει δλα τὰ συστατικά στοιχεῖα τῆς ρηματικῆς φράσεως³⁸ προαιρετικά ἐκτὸς τοῦ ρήματος (V), διερηματίνει δτι μόνον τὸ ρῆμα εἶναι ἀπαραίτητον καὶ ὑποχρεωτικὸν στοιχεῖον τῆς ρηματικῆς φράσεως, δύναται δὲ νὰ ἀναγνωσθῇ ως ἔξῆς³⁹ : ‘Η ρηματικὴ φράσις ἀναλύεται ως ἐν ὑποχρεωτικὸν ρῆμα ἀκολουθούμενον ὑπὸ δύο προαιρετικῶν δονοματικῶν φράσεων, αἱ δοποῖαι ἀκολουθοῦνται ὑπὸ ἐνὸς προαιρετικοῦ ἐμπροθέτου προσδιορισμοῦ (PP), δοποῖος, μὲ τὴν σειράν του, ἀκολουθεῖται προαιρετικῶς εἴτε ὑπὸ προτάσεως⁴⁰ εἴτε ὑπὸ ἄλλου ἐμπροθέτου προσδιορισμοῦ καὶ τὴν σειράν αὐτὴν τῶν στοιχείων τῆς ρηματικῆς φράσεως δύναται προαιρετικῶς νὰ κλείῃ ἐν ἐπίρρημα (Adv.)⁴¹.

Symmetric Predicates», in Modern Studies in English: Readings in Transformational Grammar, edited by D. Reibel and S. Schane, Prentice - Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1969, σσ. 113 - 142.

35. Διὰ τῆς χρήσεως παρενθέσεων δηλοῦμεν δτι τὰ ἐντὸς αὐτῶν σύμβολα εἶναι προαιρετικά.

36. Αἱ ἀρνήσεις, παραδείγματος χάριν, ὑπάγονται εἰς αὐτὴν τὴν κατηγορίαν. Περὶ τούτων, ἰδὲ Ray Jackendoff, «Speculations on Presentences and Determiners», reproduced by the Indiana University Linguistics Club, Bloomington, 1968.

37. Τὰ ἐντὸς τοῦ ἀγκίστρου σύμβολα, τοποθετούμενα συνήθως τὸ ἐν κάτωθι τοῦ ἀλλού, πρέπει νὰ λαμβάνωνται ἀνὰ ἐν δι’ ἑκάστην παραγωγήν. Δέν δύνανται νὰ ληφθοῦν περισσότερα τοῦ ἐνὸς ταυτοχρόνως εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν παραγωγήν.

38. ‘Ο νόμος οὗτος ἀποτελεῖ συγχώνευσιν πολλῶν νόμων.

39. Πρόδηλος καθίσταται ἡ σημασία καὶ ἡ σπουδαιότης τῆς χρήσεως συμβόλων.

40. Πρέπει ίδιαιτέρως νὰ σημειωθῇ ἡ ἐπανεμφάνισις τοῦ συμβόλου S εἰς τὸν νόμον τούτον, δστις ἀναλύει ρηματικὰς φράσεις.

41. Δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν ἐπιρρηματικὴν ἐκφρασιν ἀντὶ ἀπλοῦ ἐπιρρήματος.

Ο τέταρτος νόμος ἀναλύει συνθέτους δονοματικάς φράσεις, δύναται δὲ νὰ γραφῇ ως ἀκολούθως :

8. $NP \rightarrow ke (NP)^n$, ἐνθα $n > 2$.

Ο νόμος οὗτος, καλούμενος νόμος-σχῆμα, ἀντιπροσωπεύει ἀπειρον ἀριθμὸν νόμων⁴² τοῦ τύπου $NP \rightarrow ke NP NP \dots NP NP$, ἐνθα δ ἀριθμὸς τῶν διὰ τοῦ συμπλεκτικοῦ συνδέσμου k ε συνδεομένων δονοματικῶν φράσεων εἶναι ἵσος ἢ μεγαλύτερος τοῦ 2.

Ο πέμπτος νόμος, δ ὅποιος ἔνδιαφέρει ἀμέσως τὰς συμπληρωματικὰς προτάσεις τὰς ἔξαρτωμένας ἐξ δονοματικῆς φράσεως, δύναται νὰ γραφῇ ως ἔξις⁴³.

9. $NP \rightarrow \left\{ \begin{array}{l} (Art.) N (S) \\ Pron. \end{array} \right\}$

Ο νόμος οὗτος δύναται νὰ ἀναγνωσθῇ ως ἀκολούθως : Ἡ δονοματικὴ φράσις ἀναλυομένη δύναται νὰ γραφῇ πάλιν εἴτε ως προαιρετικὸν ἄρθρον (Art.) ἀκολουθούμενον ὑπὸ ὑποχρεωτικοῦ δονόματος (N), τὸ δόποιον δύναται πάλιν νὰ ἀκολουθῇται προαιρετικὸς ὑπὸ προτάσεως, εἴτε ως ἀντωνυμία (Pron.).

Ο ἕκτος νόμος, δ ὅποιος καθιστᾷ δυνατήν τὴν περαιτέρω ὑποκατηγοριοποίησιν (Subcategorization) τοῦ δονόματος, γράφεται ως ἔξις :

10. $N \rightarrow CS$

Ο νόμος οὗτος δύναται νὰ ἀναγνωσθῇ ως ἀκολούθως : Ἡ συντακτικὴ κατηγορία τοῦ δονόματος εἶναι ἐν σύνθετον σύμβολον (CS)⁴⁴.

Σημειωτέον δτὶ, ἐκτὸς τοῦ τελευταίου τούτου νόμου, οἱ λοιποὶ ως ἄνω νόμοι δύνανται νὰ ἀπεικονισθοῦν διὰ δένδρων - διαγραμμάτων (Tree-diagrams), εἰς τὰ δόποια ἡ ἔξαρτησις τῶν δρων τῆς προτάσεως εἶναι ἐμφανής. Προκειμένου ἴδιᾳ περὶ τῶν δονοματικῶν φράσεων, τὰ δένδρα - δια-

42. Καθίσταται φανερὸν δτὶ θεωρητικῶς δυνάμεθα νὰ συνδέσωμεν διὰ τοῦ k ε ἀπειρον ἀριθμὸν δονοματικῶν φράσεων. Τοῦτο σημαίνει δτὶ δὲν ὑπάρχει μακρότερα σύνθετος δονοματικὴ φράσις.

43. Κατωτέρω θὰ δειχθῇ δτὶ οἱ ἀσθενεῖς τύποι τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν παράγονται διὰ σχετικοῦ μετασχηματιστικοῦ νόμου. Συνεπῶς, δημιουρντες περὶ τῶν ἀντωνυμιῶν τῶν εὑρισκομένων εἰς τὴν βάσιν δὲν ἀναφερόμεθα, βεβαίως, εἰς τοὺς ἀσθενεῖς τούτους τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν.

44. Λέγοντες δτὶ η συντακτικὴ κατηγορία τοῦ δονόματος εἶναι ἐν σύνθετον σύμβολον ἐννοούμεν βασικῶς δτὶ η μήτρα δονόματος τίνος περιλαμβάνει ἀριθμὸν τίνα σημασιολογικῶν καὶ συντακτικῶν στοιχείων, διὰ τῶν δοκίων διακρίνεται ἀπὸ ἄλλα δονόματα ἡ ἀπὸ ἄλλας κατηγορίας. Τὰ διαφοροκοιητικὰ ταῦτα στοιχεῖα εἶναι δυαδικὰ χαρακτηριζόμενα ἡ θετικῶς ἡ ἀρνητικῶς. Παραδείγματος χάριν, [+ N], [- N], [+ V], [- V], [+ ἐμψυχον], [- ἐμψυχον], [+ κληθυντικός], [- κληθυντικός], [+ ἀρσενικόν], [- ἀρσενικόν], κ. δ.

γράμματα τὰ σχετικὰ μὲ τὴν βαθεῖαν δομὴν δίδουν περισσοτέρας πληροφορίας ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς νόμους. Συγκεκριμένως, διὰ τοῦ νόμου (9) δὲν δίδεται σαφᾶς ἡ πληροφορία ἐὰν ἡ ἀναλυομένη δνοματικὴ φράσις ἔχῃ λειτουργίαν ὑποκειμένου ἢ ἀντικειμένου. Ἀντιθέτως, τὰ δένδρα - διαγράμματα καθιστοῦν σαφῆ τὴν ἐξάρτησιν καὶ τὴν λειτουργίαν ἐνὸς ἔκαστου τῶν δρων τῆς προτάσεως, ὡς τοῦτο θὰ δειχθῇ εἰς τὴν μελέτην ταύτην.

5. Ταυτότης ἀναφορᾶς.

Εἰς δλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου, διὰ τὴν γλωσσολογικὴν ἀνάλυσιν τῶν διαφόρων φαινομένων ίδιαιτέρας σημασίας καὶ σπουδαιότητος εἶναι ἡ ἔννοια τῆς ταυτότητος ἀναφορᾶς (Referential Identity ἢ Coreferentiality)⁴⁵. Ἡ ἔννοια αὕτη εἶναι οὐσιώδης καὶ βασικὴ διὰ τὴν περιγραφὴν καὶ ἀνάλυσιν κυρίως τῶν ἀντωνυμιῶν, ἀλλὰ καὶ ἄλλων φαινομένων ἔχοντων σχέσιν μὲ τὴν ἀποβολὴν δρων τῆς προτάσεως. Συγκεκριμένως, ἡ ταυτότης ἀναφορᾶς εἶναι ἀπαραίτητος προϋπόθεσις διὰ τὴν λειτουργίαν μεγάλου ἀριθμοῦ μετασχηματιστικῶν νόμων.

Γραφικῶς, δυνάμεθα νὰ δηλώσωμεν τὴν ταυτότητα ἀναφορᾶς μεταξὺ δύο δνοματικῶν φράσεων διὰ τῆς χρήσεως δεικτῶν. Δύο ἡ περισσότεραι δνοματικαὶ φράσεις, αἱ δποῖαι ἔχουν τοὺς αὐτοὺς δείκτας, ἀναφέρονται εἰς τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον. Ἀντιθέτως, δύο δνοματικαὶ φράσεις, αἱ δποῖαι δὲν ἔχουν τοὺς αὐτοὺς δείκτας⁴⁶, ἀναφέρονται εἰς διάφορον ἀντικείμενον⁴⁷.

Διὰ τῆς ἔννοίας τῆς ταυτότητος ἀναφορᾶς, ἡ δποία εἶναι συντακτικῶς καὶ σημασιολογικῶς θεμελιώδης, δυνάμεθα νὰ ἔρμηνεύσωμεν διὰ ποιὸν λόγον προτάσεις, ὡς αἱ κατωτέρω, δὲν εἶναι συνώνυμοι :

11. Ἡ Μαρία ἀγαπᾷ τὴν Μαρίαν.

12. Ἡ Μαρία ἀγαπᾷ τὸν ἕαυτόν της.

45. Περὶ τῆς ἔννοίας ταύτης, ἴδε S. Dik, «Referential Identity», *Linguistics* (1968), 21, σσ. 70 - 97.—George Lakoff, «Pronouns and Reference», reproduced by the Indiana University Linguistics Club, Bloomington, 1968.—Paul Postal, *Cross-over Phenomena: A Study in the Grammar of Coreference (Specification and Utilization of a Transformational Grammar; Scientific Report No. 3)*, Yorktown Heights, N. Y.: IBM, 1968. (Published by Holt, Rinehart and Winston, New York, 1971).

46. Ἱδε Lauri Karttunen, «What Referential Indices Refer to?», reproduced by the Indiana University Linguistics Club, Bloomington, 1968.

47. Ἡ διὰ χρήσεως δεικτῶν ταυτότης ἀναφορᾶς μεταξὺ δύο ἡ περισσότερων δνοματικῶν φράσεων καθορίζεται καὶ ρυθμίζεται τόσον εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν δσον καὶ εἰς τὴν ἐπιφανειακὴν δομήν.

Εἰς τὴν πρότασιν (11), αἱ δύο δνοματικαὶ φράσεις ἡ Μαρία καὶ τὴν Μαρίαν δὲν ἀναφέρονται εἰς τὸ αὐτὸν πρόσωπον. Ἐννοεῖται λοιπὸν ἐδῶ δτὶ ὑπάρχουν δύο διαφορετικὰ πρόσωπα ἔχοντα τὸ αὐτὸν δνομα. Δὲν δύναται, βεβαίως, νὰ λεχθῇ τὸ αὐτὸν διὰ τὴν πρότασιν (12), ἡ ὁποία, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς, παράγεται ἐκ τῆς ἀκολούθου δομῆς⁴⁸:

13. * Ἡ Μαρία, ἀγαπᾷ τὴν Μαρίαν.

Εἰς τὴν (13), αἱ δύο δνοματικαὶ φράσεις ἡ Μαρία καὶ τὴν Μαρίαν ἀναφέρονται εἰς ἐν καὶ τὸ αὐτὸν πρόσωπον. Εἶναι γνωστὸν δτὶ ἔαν εἰς μίαν ἀπλῆν πρότασιν ἡ θέσιν ὑποκειμένου ἐπέχουσα δνοματικὴ φράσις εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν θέσιν ἀντικειμένου ἐπέχουσα δνοματικὴν φράσιν, τότε ἡ πρότασις δὲν εἶναι γραμματικῶς δρθή. Πρὸς δῆλωσιν δτὶ πρότασίς τις δὲν εἶναι γραμματικῶς δρθή θέτομεν, κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν, ἐνα ἀστερίσκον πρὸ αὐτῆς. Διὰ νὰ μετατραπῇ ἡ (13) εἰς γραμματικῶς δρθήν πρότασιν πρέπει νὰ λειτουργήσῃ εἰς ὑποχρεωτικὸς μετασχηματιστικὸς νόμος. Εἶναι φανερὸν δτὶ ἡ ταυτότης ἀναφορᾶς μεταξὺ τοῦ ὑποκειμένου καὶ τοῦ ἀντικειμένου εἰς μίαν ἀπλῆν πρότασιν ἀπαιτεῖ μετατροπὴν τῆς ἐπεχούσης θέσιν ἀντικειμένου δνοματικῆς φράσεως εἰς αὐτοκαθῆ ἀντωνυμίαν⁴⁹. Συνεπῶς, ταυτότης ἀναφορᾶς εἶναι εἰς ἐκ τῶν δρων πρὸς λειτουργίαν τοῦ σχετικοῦ μετασχηματιστικοῦ νόμου, δ μαθηματικὸς τύπος τοῦ δποίου δὲν θὰ ἀπασχολήσῃ τὴν παρουσαν μελέτην. Λέγομεν λοιπὸν δτὶ ἡ πρότασις (12) παράγεται ἐκ τῆς (13) διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μετασχηματιστικοῦ νόμου τοῦ μετατρέποντος τὴν δνοματικὴν φράσιν τὴν Μαρίαν εἰς αὐτοκαθῆ ἀντωνυμίαν. Ἐάν θέσωμεν δείκτας εἰς τὰς δνοματικὰς φράσεις τῶν ἀνωτέρω παραδειγμάτων, τότε οἱ δείκται τῶν δνοματικῶν τούτων φράσεων θὰ εἶναι διάφοροι εἰς τὴν πρότασιν (11), οἱ αὐτοί, δμως, εἰς τὴν πρότασιν (12).

6. Μετασχηματιστικοὶ νόμοι.

Εἶναι γνωστὸν δτὶ ἡ γλῶσσα, ἡ ὁποία εἶναι δργανον ἐπικοινωνίας τῶν ἀνθρώπων μιᾶς δμοιογενοῦς κοινωνίας, βασίζεται ἐφ' ἐνὸς συστήμα-

48. Εἰς τὴν βαθεῖαν δομήν, αἱ καταλήξεις ρημάτων, δνομάτων, κ. ά., δὲν εἶναι σαφῆς καθωρισμέναι. Εἰς τὴν θέσιν τούτων ὑπάρχουν διάφορα συντακτικὰ καὶ σημασιολογικὰ στοιχεῖα, τὰ δποία μετατρέπονται ἀργότερον εἰς τὰς ἀντιστοίχους καταλήξεις διὰ τῆς λειτουργίας ποικίλων νόμων.

49. Δεχόμεθα δτὶ αἱ αὐτοκαθεῖς ἀντωνυμίαι δὲν εδρίσκονται εἰς τὴν βαθεῖαν δομήν, ἀλλὰ παράγονται διὰ σχετικοῦ μετασχηματιστικοῦ νόμου. Τὸ θέμα τῆς παραγωγῆς τῶν αὐτοκαθῶν ἀντωνυμιῶν εἶναι λίαν ἐνδιαφέρον, ρίπται δὲ ἀκλετον φῶς εἰς πλείστα προβλήματα τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης. Διὰ τοῦτο, θὰ χρειασθῇ νὰ ἀφιερώσωμεν ἰδιαιτέραν μελέτην διὰ τὰς αὐτοκαθεῖς ἀντωνυμίας.

τος νόμων. Οι νόμοι ούτοι καθορίζουν τὴν παραγωγὴν καὶ ἐρμηνείαν τῶν ἀπειραρίθμων ἐν τῇ γλώσσῃ σχηματιζομένων προτάσεων. Αἱ ὑπὸ τῶν διαφόρων νόμων τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς παραγόμεναι προτάσεις πρέπει νὰ εἰναι γραμματικῶς δρθαὶ (Grammatical).

"Ἄν καὶ αἱ δυνάμεναι νὰ σχηματισθοῦν προτάσεις ἐν τῇ γλώσσῃ εἰναι ἀπειράριθμοι, ἐν τούτοις οἱ πρὸς παραγωγὴν τῶν προτάσεων καὶ ἐρμηνείαν τῶν διαφόρων ἐν τῇ γλώσσῃ μετασχηματισμῶν νόμοι δὲν εἰναι ἄπειροι ⁵⁰. "Οπως μὲ τὰ δέκα σύμβολα τῆς ἀραβικῆς ἀριθμήσεως (ἀπό 0 ἕως 9) δυνάμεθα νὰ γράψωμεν οἰονδήποτε ἀριθμόν, ἀπείρους ἀριθμούς, οὗτω δυνάμεθα νὰ περιγράψωμεν καὶ ἀναλύσωμεν τὰς ἀπείρους ἐν τῇ γλώσσῃ δυναμένας νὰ σχηματισθοῦν προτάσεις μὲ τὴν βοήθειαν πεπερασμένου μόνον ἀριθμού νόμων.

Τούτο ἔχει ἀμεσον σχέσιν μὲ τὴν ὑπὸ τῶν παίδων ἐκμάθησιν τῆς γλώσσης των. "Ολοὶ οἱ δημαλοὶ παῖδες δύνανται μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκολίας νὰ ἐκμάθουν τὴν γλώσσαν, τὴν οἰανδήποτε γλώσσαν τοῦ τόπου, τοῦ οἰουδήποτε τόπου, εἰς τὸν δποῖον γεννῶνται καὶ ἀνατρέφονται ⁵¹. "Η ὑπὸ τῶν παίδων ἐκμάθησις τῆς γλώσσης των συνδέεται στενῶς μὲ τὸ σύστημα τοῦτο τῶν ἐσωτερικῶς καὶ ἀνεπαισθήτως λειτουργούντων νόμων, οἱ δποῖοι ρυθμίζουν καὶ καθορίζουν τὸν τρόπον σχηματισμοῦ καὶ ἐρμηνείας τῶν προτάσεων, ὑπὸ τὸν δρον πάντοτε δτι δίδονται τὰ στοιχεῖα ὅδη γλωσσικά δεδομένα (Primary Linguistic Data). "Επιτυχῆς δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ἡ παρομοίωσις τοῦ ἀνθρωπίνου δργανισμοῦ, ὃς πρὸς τὴν ἀπόκτησιν τῆς γλώσσης, μὲ ἡλεκτρονικὸν ὑπολογιστὴν (Computer) ⁵².

Κατὰ ταῦτα, ἡ ἴδεα δτι ἡ ἀπόκτησις τῆς γλώσσης εἰναι ἀποκλειστικῶς θέμα μημήσεως πρέπει νὰ ἀπορριφθῇ, καθ' δσον πᾶς τις δύναται νὰ ἐκφράσῃ εἰς κατάλληλον εὐκαιρίαν μίαν ἐντελῶς νέαν πρότασιν τῆς γλώσσης του, τὴν δποίαν οὐδέποτε ἥκουσε, καὶ νὰ καταστῇ ἀμέσως ἀντιληπτὸς ἀπὸ τοὺς συνομιλητάς του, δν καὶ ούτοι οὐδέποτε είχον ἀκούσει ταύτην προηγούμενως ⁵³.

50. 'Ἐὰν οἱ ἐν τῇ γλώσσῃ νόμοι ἡσαν ἀπειράριθμοι, τότε ἡ ἐκμάθησις τῆς γλώσσης θὰ ἦτο ἀδύνατος.

51. Οι παῖδες τῆς Κίνας, τῆς Ἰαπωνίας, τῆς Κορέας, κ. ἄ., ἐκμανθάνουν τὴν μητρικήν των γλώσσαν μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκολίας, μεθ' ἡς ἐκμανθάνουν τὴν μητρικήν των γλώσσαν οἱ παῖδες τῆς Ἐλλάδος, τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γαλλίας, κ. ἄ. Συνεπάδε, ὃς πρὸς τὴν ὑπὸ τῶν παίδων ἐκμάθησιν τῆς γλώσσης των δὲν ὑπάρχουν γλώσσαι εὐκολώτεραι ἡ γλώσσαι δυσκολώτεραι.

52. Περὶ τῆς σχετικῆς ἀναλογίας, ἰδὲ Paul Postal, *Aspects of Phonological Theory*, New York, 1968, σ. 273.

53. Διὰ τὴν δημιουργικότητα (Creativity) ἐν τῇ γλώσσῃ, ἰδὲ Noam Chomsky, *Topics in the Theory of Generative Grammar*, Mouton, The Hague - Paris, 1969 (second printing), σ. 11.

Τόσον οἱ συντακτικοὶ δσον καὶ οἱ φωνολογικοὶ νόμοι εἰναι τοῦ γενικοῦ τύπου $A \rightarrow Z | X - Y$, ἐνθα τὸ βέλος δηλοῖ τὴν ἐπιφερομένην μετατροπήν, ἡ κάθετος ἡ πλαγία γραμμή δύναται νὰ ἀναγνωσθῇ καὶ τὸ περιβάλλον (In the Environment) καὶ τὰ X καὶ Y ἀντιπροσωπεύοντα τὸ ἀριστερὸν καὶ δεξιόν, ἀντιστοίχως, περιβάλλον, μεταξὺ τῶν δοιῶν εὑρίσκεται τὸ διφιστάμενον τὴν μετατροπὴν A⁵⁴.

Πρέπει ἴδιαιτέρως νὰ τονισθῇ δτι οἱ μετασχηματιστικοὶ νόμοι γλώσσης τινὸς δὲν λειτουργοῦν αὐθαιρέτως, ἀλλὰ καθ' ὕρισμένην τάξιν. Ἡ τάξις αὐτῇ ἀντιπροσωπεύει συνήθως καὶ τὴν χρονολογικὴν σειρὰν τῆς λειτουργίας τῶν νόμων τούτων. Ἡ τάξις, δμως, τῶν νόμων δὲν δίδεται a priori, ἀλλ' εἶναι καρπὸς καὶ ἀπόρροια τῆς μελέτης τῶν ἐμπειρικῶν δεδομένων. Παρατηρεῖται πολλάκις δτι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς λειτουργίας μετασχηματιστικοῦ τίνος νόμου εἶναι ἀπαραίτητος προϋπόθεσις διὰ τὴν λειτουργίαν ἀλλού μετασχηματιστικοῦ νόμου⁵⁵. Ἐὰν δηλ. διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ νόμου X, παραδείγματος χάριν, δημιουργῶνται δλαι αὶ προϋποθέσεις διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ νόμου Y, τότε ἡ τάξις τῶν δύο τούτων νόμων εἶναι καθωρισμένη, ἢτοι δ νόμος X πρέπει νὰ προηγήται τοῦ νόμου Y.

Γενικᾶς, εἶναι ἀποδεδειγμένον δτι ἐὰν εὑρεθῇ καὶ τεθῇ μία δρθὴ τάξις εἰς τοὺς ὑπάρχοντας ἐν τῇ γλώσσῃ νόμους⁵⁶, τότε πολλὰ φαινόμενα ἔρμηνενονται κατὰ μαθηματικὸν τρόπον καὶ ἡ Γραμματικὴ ἐν τῇ εὐρυτέρᾳ ἐννοίᾳ αὐτῆς ἀπλουστεύεται⁵⁷. Τὸ γεγονός δτι οἱ νόμοι λειτουργοῦν καθ' ὕρισμένην τάξιν δὲν εἶναι ἀγνωστον εἰς τὴν παραδοσιακὴν Γραμματικὴν. Δὲν ἔχει, δμως, δοθῇ ἡ δέουσα σημασία εἰς τὴν τάξιν (Order), καθ' ἥν ἐκαστος τῶν νόμων λειτουργεῖ ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ἄλλους νόμους. Ἀντιθέτως, ἡ μετασχηματιστικὴ Γραμματικὴ ἀποδίδει

54. "Ολοὶ οἱ διδόμενοι εἰς τὴν μελέτην ταύτην μετασχηματιστικοὶ νόμοι ὑπάγονται, ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει, εἰς τὸν φῶν γενικὸν τύπον.

55. "Ἐνίστε παρατηρεῖται τὸ φαινόμενον δτι διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ νόμου X καταστρέφεται ἡ συντακτικὴ περιγραφὴ Z, ἡτοις τυγχάνει ἀπαραίτητος διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ νόμου Y. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην, δ μεταγενέστερος τοῦ X νόμος Y δὲν εἶναι δυνατόν νὰ λειτουργήσῃ.

56. Οἱ μεταγενέστεροι νόμοι εὑρίσκονται συνήθως εἰς τὸ τέλος ἐκάστου συνθετικοῦ μέρους τῆς Γραμματικῆς.

57. "Ἡ παραδοσιακὴ Γραμματικὴ πολλάκις ἐπαναλαμβάνει τοὺς αὐτοὺς γενικᾶς νόμους εἰς τὰ διάφορα κεφάλαια αὐτῆς. Οὕτω παρέχεται ἡ ἐντύπωσις δτι πρόκειται περὶ πολλῶν νόμων. Ὄσαντας, τὰ παραδοσιακὰ συγγράμματα Γραμματικῆς δὲν προσκαθοῦν νὰ συλλάβουν γενικότητας. Παραδείγματος χάριν, ἀντγράφουν ἐνίστε δύο ἡ περισσοτέρους συγγενεῖς νόμους φῶν διαφορετικούς, ἐνφ εἰς τὴν ὁδοῖαν πρόκειται περὶ περιπτώσεων ἐνδὲς καὶ τοῦ ἀριθμοῦ γενικοῦ νόμου.

μεγάλην σημασίαν είς τὴν τάξιν τῶν νόμων καὶ ἔχει ὀφεληθῆ μεγάλως ἐκ ταύτης.

Πρέπει νὰ τονισθῇ ἐδῶ δτι λέγοντες δτι οἱ νόμοι λειτουργοῦν καθ' ὠρισμένην τάξιν δὲν ἐννοοῦμεν δτι δὲκάστοτε διαιτέονται κατὰ τὴν δημιουργίαν προτάσεώς τινος τοὺς νόμους τούτους κατὰ χρονικὴν ἀκολουθίαν. Οἱ γραμματικοὶ γενικῶς νόμοι λειτουργοῦν καθ' ὠρισμένην τάξιν ἐν τῇ ἀφηρημένῃ, λογικῇ, ἐννοίᾳ, οὐχὶ ἐν χρονικῇ τινι ἐννοίᾳ⁵⁸.

7. Ἡ ἐννοια τῆς πτώσεως.

"Οσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐννοιαν τῆς πτώσεως, δύο θεωρίαι ἔχουν διαμορφωθῆ ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς. Τὴν πρώτην θεωρίαν ἐκπροσωπεῖ δὲ ἴδρυτης τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς Noam Chomsky, δὲ δοποῖος ὑποστηρίζει δτι η ἐννοια τῆς πτώσεως ἀνήκει εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἐπιφανειακῆς δομῆς, καθορίζεται δὲ ἐκ τῆς θέσεως τοῦ δνόματος εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην.

"Οσον ἀφορᾷ εἰς τὰς διαφόρους γραμματικὰς σχέσεις, δὲ Noam Chomsky⁵⁹ ὑποστηρίζει δτι αὗται πρέπει νὰ δρίζωνται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σχετικῶν δένδρων - διαγραμμάτων ἐν τῇ βαθείᾳ δομῇ. Παραδείγματος χάριν, αἱ ἐννοιαι «ὑποκείμενον», «ἀντικείμενον», κ. ἄ., πρέπει νὰ δρίζωνται ἐκ τῆς ἔξαρτήσεως τῶν σχετικῶν δνοματικῶν φράσεων ἐν τῷ δένδρῳ - διαγράμματι.

"Ἄς λάβωμεν τὴν κάτωθι ἀπλῆν πρότασιν :

14. Ὁ καθηγητὴς διδάσκει τοὺς φοιτητάς.

"Εὰν παραλειφθοῦν λεπτομέρειαί τινες, αἱ δοποῖαι δὲν ἐνδιαφέρουν τὴν παρούσαν μελέτην, ἡ ὡς ἄνω πρότασις δύναται νὰ ἀπεικονισθῇ διὰ τοῦ δένδρου - διαγράμματος (15).

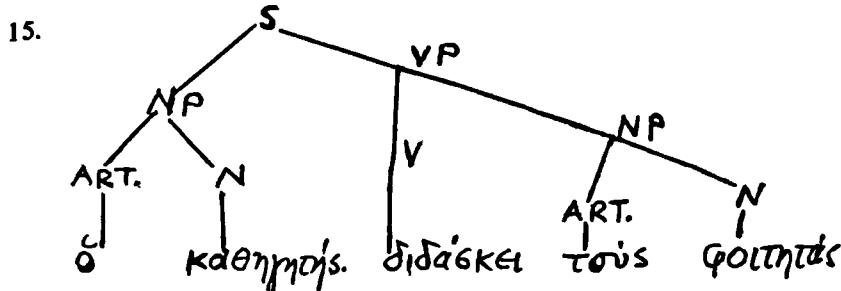
"Ἐκ τοῦ δένδρου - διαγράμματος τούτου καθίσταται σαφὲς δτι αἱ δνοματικαὶ φράσεις δὲ καθηγητὴς καὶ τοὺς φοιτητὰς δὲν ἔξαρτῶνται ἐκ τοῦ αὐτοῦ κόμβου (Node). Ἀκολουθοῦντες τὴν θεωρίαν τοῦ Noam Chomsky, δυνάμεθα νὰ δρίσωμεν τὴν ἐννοιαν τοῦ ὑποκειμένου⁶⁰ καὶ τοῦ ἀντικειμένου ὡς ἔξῆς : Ἡ δνοματικὴ φράσις

58. Ἰδὲ Ronald Langacker, *Fundamentals of Linguistic Analysis*, Harcourt Brace Jovanovich, Inc., New York, 1972, σ. 135.

59. *A species*, σσ. 68 - 74 καὶ 221 - 222.

60. Ἡ ἐννοια τοῦ λογικοῦ ὑποκειμένου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δρισθῇ εἰς τὴν ἐπιφανειακὴν τῶν προτάσεων δομήν. Τούτο δύναται νὰ καταστῇ σαφὲς κατὰ τὴν μετατροπὴν τῆς ἐνεργητικῆς συντάξεως τῆς (15) εἰς παθητικήν :

(NP) ἡ ἀμέσως ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ κόμβου S εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν εἶναι τὸ ὑποκείμενον τῆς προτάσεως [NP, S], ἐνῷ ἀντικείμενον τῆς προτάσεως εἶναι ἡ δονοματικὴ φράσις ἡ ἀμέσως ἐξαρ-

τωμένη οὐχὶ ἐκ τοῦ κόμβου S, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόμβου VP [NP, VP].

Τὴν δευτέραν θεωρίαν ἐκπρόσωπεῖ διάμερικανὸς γλωσσολόγος Charles Fillmore⁶¹, διόποιος ὑποστηρίζει δτὶ δλαι αἱ γλῶσσαι ἔχουν

α') Οἱ φοιτηταὶ διδάσκονται ἀπὸ τὸν καθηγητήν.

Ἡ δονοματικὴ φράσις οἱ φοιτηταὶ εἶναι τὸ γραμματικόν, οὐχὶ τὸ λογικόν, ὑποκείμενον τῆς ὧς ἀνω προτάσσεως.

Ωσαύτως, λαὶν ἐνδιαφέρουσαι ἐν προκειμένῳ εἶναι αἱ προτάσεις αἱ ἔχουσαι ὧς ὑποκείμενον ἐν τῇ ἐπιφανειακῇ δομῇ ἀψυχον δν. Ἀς λάβωμεν τὸ κάτωθι παράδειγμα :

β') Ὁ λίθος ἔθραυσε τὸ παράθυρον.

Ἡ δονοματικὴ φράσις διάλιθος δὲν εἶναι τὸ λογικὸν ὑποκείμενον τῆς ὧς ἀνω προτάσεως. Τὰ ρῆμα θραύσεις ὡς ὑποκείμενον ἔμψυχον δν ἡ δύναμιν τινα δυναμένην νὰ κινηθῇ ἀφ' ἐαυτῆς καὶ νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἔννοιαν τοῦ ρήματος. Ὁ λίθος, ὡς ἄψυχον δν, δὲν δύναται μόνος του νὰ κινηθῇ. Εἶναι λοιπὸν σαφὲς δτὶ ἡ (β') ἐν τῇ βαθείᾳ δομῇ πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν ἔξης, ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, μορφήν :

γ') Κάποιος ἔθραυσε τὸ παράθυρον μὲ τὸν λίθον.

Συνεπῶς, διάλιθος, τῆς (β) ἔχει λειτουργίαν δργανικῆς πτώσεως εἰς τὴν (γ). Τὸ λογικὸν ὑποκείμενον κάποιος, ὡς γενικὸν καὶ ἀόριστον, ἀπεβλήθη καὶ εἰς τὴν θέσιν τούτου ἐτέθη ἡ δργανικὴ πτώσις ὑπὸ τὴν μορφὴν διάλιθος. Ὑπεθύνοι διὰ τὰς μεταβολὰς ταύτας εἶναι οἱ μετασχηματιστικοὶ νόμοι.

61. Γενικῶς, διάλιθος, διάλιθος, τῆς (β) ἔχει διατυπώσει τὰς περὶ τῆς ἔννοιας τῆς πτώσεως ἀπόψεις του εἰς τὰς κάτωθι κυρίως μελέτας : α') «The Case for Cases in Universals in Linguistic Theory» (edited by E. Bach and R. Harms), Holt, Rinehart and Winston, New York, 1968, σσ. 1-88. β') «Toward a Modern Theory of Case», in Modern Studies in English: Readings in Transformational Grammar, ed. by D. Reibet

εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν ἀφηρημένας κατηγορίας δηλωτικάς διαφόρων σχέσεων, αἱ δόποιαι καλοῦνται πτώσεις. Κατ' αὐτόν, αἱ πτώσεις ἀνήκουν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς βαθείας δομῆς, ἐνῷ αἱ ἔννοιαι «ὑποκείμενον», «ἀντικείμενον», κ.ἄ., εἶναι φαινόμενα τῆς ἐπιφανειακῆς δομῆς.

Ἡ παρούσα μελέτη, ἀποφεύγουσα νὰ ἀσχοληθῇ μὲ λεπτομερείας τῶν δύο ὁώς ἀναφερομένων θεωριῶν ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν πτώσεων, λαμβάνει ὅπ' ὅψιν μόνον τὰς ἀπόψεις τοῦ Noam Chomsky.

II. ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

1. Εἰδικαὶ καὶ βουλητικαὶ προτάσεις.

Δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν δτι αἱ προτάσεις γλώσσης τινὸς διακρίνονται γενικῶς εἰς κυρίας ἢ αὐτοτελεῖς ἢ ἀνεξαρτήτους καὶ εἰς δευτερευούσας ἢ δητελεῖς ἢ ἔξηρτημένας. Αἱ μεταξὺ τούτων ὑπάρχουσαι διαφοραὶ εἰναι βασικᾶς αἱ ἔξῆς: α') Αἱ ἀνεξάρτητοι προτάσεις δὲν δύνανται νὰ ἔχουν συντακτικὴν λειτουργίαν δνοματικῆς φράσεως, ἐπιθέτου, κ.ἄ., ἐνῷ αἱ ἔξηρτημέναι προτάσεις δύνανται νὰ ἴσοδυναμοῦν καὶ νὰ χρησιμεύονται ὡς δνυματικαὶ φράσεις, ὡς ἐπίθετα, κ.ἄ., καὶ β') ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἀνεξάρτητον πρότασιν, ἡ δόποια δύνανται καθ' ἔαυτὴν νὰ ἐκφράσῃ πλῆρες νόημα, ἡ ἔξηρτημένη πρότασις δὲν δύνανται νὰ σταθῇ εἰς τὸν λόγον μόνη καθ' ἔαυτήν, ἀλλὰ χρησιμεύει πρὸς προσδιορισμὸν ἄλλης προτάσεως, ἔξ ἡς ἔξαρτᾶται.

Αἱ συμπληρωματικαὶ¹ προτάσεις τῆς παρούσης μελέτης ἀνήκουν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἔξηρτημένων προτάσεων, αἱ δόποιαι ἔξαρτώμεναι ἐκ τοῦ ρήματος τῆς προηγουμένης προτάσεως χρησιμεύονται ὡς ἀντικείμενον αὐτοῦ. Συνεπῶς, αἱ ὅπδ μελέτην συμπληρωματικαὶ προτάσεις ἔχουν λειτουργίαν ἀντικειμένου καὶ ἴσοδυναμοῦν πρὸς δνοματικὴν φράσιν. Χαρακτηριστικὸς ἐν προκειμένῳ εἶναι δ κάτωθι δρισμός: «(Συμπληρωμα-

and S. Schane, Prentice - Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1969, σσ. 361 - 375. γ) « Some Problems for Case Grammar », Working Papers in Linguistics, Department of Linguistics, The Ohio State University, Columbus, No 10, August 1971, σσ. 245 - 265.

1. Εἰς τὰ πλαίσια τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς, βασικαὶ μελέται διὰ τὰς συμπληρωματικὰς προτάσεις εἰναι αἱ ἔξῆς : α') Peter Rosenbaum, The Grammar of English Predicative Complement Constructions, The M. I. T. Press, Cambridge, Mass., 1967, καὶ β') Robin Lakoff, Abstract Syntax and Latin Complementation, The M. I. T. Press, Cambridge, Mass., 1968.

τική) καλείται πᾶσα πρότασις, ή δύοις ισοδυναμοδσα λογικῶς πρὸς οὐσιαστικὸν ἐν μιᾷ τῶν πλαισίων πτώσεων εἶναι ἡ παραίτητος πρὸς ἔκφρασιν τῆς ἐννοίας τῆς περιεχομένης εἰς τὸ κύριον ρῆμα. Ἡ πρότασις π.χ. ‘δῆλος δτι εἶναι καλός’ δὲν διαφέρει τῆς ‘διακηρύττω τὴν καλωσύνην του’, ήτοι ἐνταῦθα η συμπληρωματική ἔχει ίσχυν ἀμέσως εἰναι (αἴτιατης)»². Ἐμφανῆς λοιπὸν εἶναι η ἀντιστοιχία τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων τῶν ἔχουσῶν λειτουργίαν ἀντικειμένου πρὸς ἀναλόγους δονοματικάς φράσεις³.

Παραδεκτῆς γενομένης τῆς ως ἀντιστοιχίας, εδύνητος τυγχάνει η εἰς τὰ πλαίσια τῆς μετασχηματιστικῆς ἀναλύσεως ἔξαρτησις τῶν συμπληρωματικῶν τούτων προτάσεων ἐκ τοῦ κόμβου NP. Ὅπερθυνος διά τὴν ἔξαρτησιν ταύτην εἶναι δ ἀνωτέρω δοθεὶς νόμος (9), δ δοποῖος δύναται νὰ ἀναλυθῇ εἰς τοὺς κάτωθι πέντε νόμους⁴:

- a. NP → ART. N S
- β. NP → N S
- γ. NP → ART. N
- δ. NP → N
- ε. NP → Pron.

‘Αξίζει νὰ σημειωθῇ ἐδῶ δτι τόσον αἱ συμπληρωματικαὶ δσον καὶ αἱ ἀναφορικαὶ προτάσεις ἔξαρτῶνται ἐκ τοῦ κόμβου NP. Ἡ διάρχουσα μεταξὺ τούτων διαφορὰ ἀπὸ πλευρᾶς ἔξαρτησεως εἶναι δτι εἰς τὰς συμπληρωματικὰς μὲν προτάσεις ἐκ τοῦ κόμβου NP ἔξαρτῶνται οἱ κόμβοι N καὶ S, ἐνῷ εἰς τὰς ἀναφορικὰς προτάσεις⁵ ἐκ τοῦ κόμβου τούτου ἔξαρτῶνται οἱ κόμβοι NP καὶ S. Συνεπῶς, εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ἀναφορικῶν προτάσεων ἔχομεν τὸ ἀπλοῦν διάγραμμα $\frac{NP}{NP \backslash S}$, τὸ δοποῖον⁶ δύναται

2. Jean Humbert, *Συντακτικὸν τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γλώσσης*, ἐξελληνισθὲν ὑπὸ Γ. Κουρμούλη, Ἀθῆναι, 1957, σ. 175.

3. ‘Υπάρχουν διάφοροι τρόποι πρὸς ἀνεύρεσιν δονοματικῶν φράσεων. Εἰς τούτων εἶναι η τροπὴ τῆς ἐνεργητικῆς συντάξεως εἰς παθητικήν. Διὰ πλείουν, ἵδε R. Jacobs and P. Rosenbaum, *English Transformational Grammar*, Blaisdell Publishing Company, Waltham, Mass., 1968, σσ. 38 - 40.

4. Κατὰ τὴν ἀνάλυσιν νόμου ἀποτελοῦντος συγχώνευσιν πολλῶν ἀπλῶν νόμων λαμβάνομεν κατ’ ἀρχὰς τὸν ἐκτενέστερον ἀπλοῦν νόμον.

5. Περὶ τῶν ἀναφορικῶν προτάσεων, ἵδε Γεωργίου Χρ. Σακελλαριάδου, «Μετασχηματιστικὴ Ἀνάλυσις τῶν ρύ - ἀναφορικῶν Προτάσεων τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Γλώσσης», *Πλάτων* (1972), τόμος ΚΔ', σσ. 51 - 65.

6. ‘Υπάρχουν γλῶσσαι, δπως η Ἰαπωνική, εἰς τὰς δύοις προηγεῖται η ἀναφορικὴ πρότασις καὶ ἐκεῖται η δονοματικὴ φράσις, εἰς τὴν δύοις ἀναφέρεται η πρότασις αὐτῆ.

νὰ παρασταθῇ⁷ καὶ ὑπὸ τὴν μορφὴν [NP S] οὐ, ἐνῷ ἡ περίπτωσις τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων δύναται νὰ ἀπεικονισθῇ διὰ τοῦ διαγράμ-

NP
ματος / \ , τὸ δόποιον δύναται νὰ γραφῇ καὶ ως [N S] οὐ.
N S

Αἱ εἰδικαὶ προτάσεις τῆς νέας Ἑλληνικῆς εἰσάγονται μὲ τοὺς εἰδικοὺς συνδέσμους δ τι, πῶς καὶ πού, ἐνῷ αἱ βουλητικαὶ προτάσεις εἰσάγονται μὲ τὸ μόριον νά. Ἡ ἐμφάνισις τῶν μορίων τούτων ἔχει ἀμεσον σχέσιν μὲ τὴν σημασίαν τοῦ ρήματος τῆς προτάσεως, ἐξ ἣς αἱ συμπληρωματικαὶ αὐται προτάσεις ἔξαρτῶνται⁸. Χωρὶς νὰ ὑπεισέλθωμεν εἰς λεπτομερείας, παραθέτομεν κατωτέρω βασικὰς κατηγορίας ρημάτων συντασσομένων μὲ εἰδικὰς προτάσεις :

- α') Τὰ λεκτικά, ως λέγω, ἵσχυρίζομαι, δυολογῶ, ὑπόσχομαι, κ.ἄ.
- β') Τὰ δοξαστικά, ως νομίζω, πιστεύω, ἐλπίζω, δέχομαι, ὑποθέτω, κ.ἄ.
- γ') Τὰ δεικτικά, ως δεικνύω, ἀποδεικνύω, δηλώνω, κ.ἄ.
- δ') Τὰ αἰσθητικά καὶ γνωστικά, ως αἰσθάνομαι, βλέπω, ἀκούω, καταλαβαίνω, γνωρίζω, μαθαίνω, λησμονῶ, κ.ἄ.

Μὲ βουλητικὰς προτάσεις συντάσσονται βασικᾶς αἱ κάτωθι κατηγορίαι ρημάτων⁹:

- α') Τὰ βουλητικά, ως ἐπιθυμῶ, θέλω, ποθῶ, κ.ἄ.
- β') Τὰ κελευστικά ἢ προτρεπτικά, ως διατάσσω ἢ διατάζω, λέγω (=διατάζω), προτρέπω, προτείνω. συμβούλεύω, κ.ἄ.

7. Τὸ ἐκτὸς τῆς ἀγκύλης τιθέμενον σύμβολον δηλοῖ τὸν γενικὸν χαρακτηρισμὸν τῶν ἐντὸς αὐτῆς εὑρισκομένων συμβόλων.

8. Διὰ πλείονα, ίδε Ἀχιλλέως Τζαρτζάνου, *Νεοελληνικὴ Σύνταξις* (τῆς Κοινῆς Δημοτικῆς), δεύτερη ἑκδοσίς, τόμος Β', ΟΕΔΒ, ἐν Ἀθήναις, 1963, σσ. 52 - 54 διὰ τὰς εἰδικὰς προτάσεις καὶ 77 - 81 διὰ τὰς βουλητικὰς προτάσεις.

9. Ἡ μήτρα ἑκάστου ρήματος πρέπει νὰ περιλαμβάνῃ εἰδικὴν ἔνδειξιν περὶ τῆς συντάξεως τούτου. Παραδείγματος χάριν, ἡ μήτρα τοῦ ρήματος θέλω δύναται νὰ ἔχῃ τὴν κάτωθι μορφήν :

$$\left\{ \begin{array}{l} \Theta \epsilon \circ \\ + V \\ + - naS \\ \dots \end{array} \right\}$$

- γ') Τὰ κωλυτικὰ ἢ ἀπαγορευτικά, ως ἐμποδίζω,
ἀπαγορεύω, κ.ἄ.
- δ') Τὰ δυνητικά, ως δύναμαι, ἡμπορῶ, κ.ἄ.
- ε') Τὰ αἰσθητικά καὶ γνωστικά, ως αἰσθάνομαι,
βλέπω, ἀκούω, εὑρίσκω, γνωρίζω, μαθαίνω,
λησμονῶ, κ.ἄ.
- στ') Ποικίλα ἄλλα ρήματα σημαίνοντα ψυχικὸν πάθος,
ἔναρξιν, λῆξιν, κάματον, ἀναμονὴν, κ.ἄ.,
ώς δυσαρεστοῦμαι, ἀρχίζω, παύω, κουράζο-
μαι, περιμένω, κ.ἄ.

Πρέπει νὰ λεχθῇ ἔδω δτὶ ὑπάρχουν πολλὰ ρήματα ἀνήκοντα εἰς τὰς
ώς ἄνω κατηγορίας¹⁰, ή συμπληρωματικὴ πρότασις τῶν δροίων δὲν ἰσο-
δυναμεῖ πρὸς δνοματικὴν φράσιν. Τοῦτο θὰ δειχθῇ κατωτέρω, δτὰν θὰ
διμιλήσωμεν περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν ρημάτων πείθω καὶ περιμένω.

Εἴπομεν ἀνωτέρω δτὶ ή ἐμφάνισις τῶν σχετικῶν μορίων, δι' ὧν εἰσά-
γονται αἱ συμπληρωματικαὶ προτάσεις, ἔξαρταται ἐκ τῆς σημασίας τοῦ
ρήματος τῆς προτάσεως τῆς ἔξαρτώσης τὴν σχετικὴν συμπληρωματικὴν
πρότασιν. Χαρακτηριστικὸν ἐν προκειμένῳ εἶναι δτὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ μορ-
φολογικᾶς ρήματος δύνανται νὰ ἔξαρτῶνται συμπληρωματικαὶ προτάσεις
εἰσαγόμεναι ἄλλοτε μὲν διὰ τοῦ ν ἄ, ἄλλοτε δὲ διὰ τοῦ δ τι ἢ πώς,
ἀναλόγως τῆς σημασίας τοῦ ρήματος τούτου. "Ἄς λάβωμεν τὰ κάτωθι πα-
ραδείγματα¹¹:

1. 'Ο ἀξιωματικὸς εἴπε [νὰ λάβῃ δ δεκανέας ἀδειαν].
2. 'Ο ἀξιωματικὸς εἴπεν [δτὶ ἔλαβεν δ δεκανέας ἀδειαν].

Εἰς τὸ πρῶτον παράδειγμα τὸ ρῆμα εἴπε δὲν εἶναι λεκτικόν,
ἄλλὰ κελευστικόν, ἐνῷ εἰς τὸ δεύτερον παράδειγμα τὸ αὐτὸν μορφολογι-
κᾶς ρῆμα δὲν εἶναι κελευστικόν, ἀλλὰ λεκτικόν. Κατὰ συνέπειαν, ή δια-
φορὰ ως πρὸς τὴν συμπληρωματικὴν πρότασιν εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδεί-
γματα ὅφειλεται εἰς τὴν διάφορον σημασίαν τοῦ ρήματος τῆς κυρίας
προτάσεως. Τὸ αὐτὸν παρατηρεῖται εἰς πλήθος ἄλλων ἀνὰ τὸν κόσμον
γλωσσῶν. Ἐκ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς, δὲν θὰ παραλείψω νὰ ἀναφέρω
ἄπλως ἔδω δτὶ τὸ ρῆμα λέγω ως κελευστικὸν μὲν συντάσσεται μὲ τε-

10. Εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικήν, αἱ ἀνωτέρω ἀναφέρομεναι κατηγορίαι ρη-
μάτων συνετάσσοντο ἀναλόγως ἢ μὲ τελικὸν ἀπαρέμφατον ἢ μὲ εἰδικὸν ἀπαρέμ-
φατον ἢ μὲ εἰδικὴν πρότασιν ἢ μὲ κατηγορηματικὴν μετοχήν.

11. Ἡ συμπληρωματικὴ πρότασις ἐτέθη ἐντὸς ἀγκυλῶν πρὸς σαφεστέραν διά-
κρισιν ἀπὸ τὴν κυρίαν πρότασιν.

λικὸν ἀπαρέμφατον¹², ὡς λεκτικὸν δὲ συντάσσεται μὲ εἰδικὸν ἀπαρέμφατον ἡ εἰδικὴν πρότασιν.

Κατὰ ταῦτα, ἐπειδὴ ἐκ τῆς σημασίας τοῦ ρήματος τῆς κυρίας¹³ πρότασεως ἔξαρταιται ἡ ἐμφάνισις τῶν σχετικῶν μορίων τῶν εἰδικῶν καὶ βουλητικῶν προτάσεων, εὐνόητον τυγχάνει ὅτι ἐὰν γνωρίζωμεν τὴν σημασίαν τοῦ ρήματος τούτου δυνάμεθα νὰ προκαθορίσωμεν (Predict) τὸ μόριον τῶν σχετικῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων.

Εἰς τὴν παρούσαν μελέτην δεχόμεθα γενικῶς ὅτι τὰ μόρια, διὰ τῶν δοποίων εἰσάγονται αἱ ὡς ἄνω συμπληρωματικαὶ προτάσεις, εἴναι καθ' ἔαυτὰ ἀχρωμάτιστα σημασιολογικῶς¹⁴. Ἐπειδὴ ἡ βαθεῖα δομὴ περιλαμβάνει μόνον στοιχεῖα σχέσιν ἀμεσον ἔχοντα πρὸς τὴν σημασίαν τῶν προτάσεων ἡ φράσεων, καθίσταται σαφές ὅτι τὰ μόρια τῶν βουλητικῶν καὶ εἰδικῶν προτάσεων τῆς νέας Ἑλληνικῆς δὲν εὑρίσκονται εἰς τὴν δο-

12. Πολλὰ χωρία ἀρχαίων συγγραφέων δύναται τις νὰ παραθέσῃ, εἰς τὰ δοποῖα τὸ ρῆμα λέγω εἶναι κελευστικὸν συντασσόμενον μὲ τελικὸν ἀπαρέμφατον. Παραδείγματος χάριν, Σοφοκλέους Φιλοκτήτης 101 : Λέγω σ' ἔγω δόλωφ Φιλοκτήτην λαβεῖν. Θουκυδίδου ΙΙ, 5 : Οἱ δὲ Πλαταιῆς... αἵρυκα ἔξεπεμψα παρὰ τοὺς Θηβαίους λέγοντες ὅτι οὗτε τὰ πεποιημένα δσίως δράσειν..., τὰ τε ἔξω ἔλεγον αὐτοῖς μὴ ἀδικεῖν, κ.ἄ.

13. Αἱ συμπληρωματικαὶ προτάσεις ἔξαρτῶνται δχι μόνον ἐκ κυρίων προτάσεων, ἀλλὰ καὶ ἐκ δευτερευούσαν, ὡς τοῦτο φαίνεται εἰς τὰ κάτωθι παραδείγματα :

- α. Συνήντησα τὸν διευθυντήν, δοποῖος μοδ εἴπεν ὅτι ὑπεγράφη τὸ ἔγγραφον.
- β. Ἐπειδὴ ἀντελήθησαν οἱ Ἑλληνες ὅτι δ ἔχθρος ἤθελε νὰ τοὺς ἐπιτεθῇ, εμειναν δλην τὴν νύκτα ἄγυρυπνοι, κ. ἄ.

14. Πρέπει νὰ σημειωθῇ ἐδῶ ὅτι ρήματά τινα, ὡς τὸ ρῆμα πιστεύω, δέχονται συμπληρωματικὴν πρότασιν εἰσαγομένην ἀλλοτε μὲν διὰ τοῦ δτι, ἀλλοτε δὲ διὰ τοῦ νά. Καὶ ἐνῷ τὰ ρήματα ταῦτα καθ' ἔαυτὰ ἔχουν σταθεράν σημασίαν, τὸ νόημα τῶν προτάσεων παρουσιάζει ἀλαφράν σημασιολογικὴν διαφοράν δφειλομένην προφανῶς εἰς τὸ μόριον, δι' οὐ εἰσάγεται ἡ συμπληρωματικὴ πρότασις. Ἀς θεώρησμεν τὰ κάτωθι παραδείγματα :

- 1α. Πιστεύω δτι ἔχει δ Πέτρος τὸ κλειδὶ μαζὶ του.
- β. Πιστεύω νὰ ἔχῃ δ Πέτρος τὸ κλειδὶ μαζὶ του.
- 2α. Πιστεύω δτι ἔχει τηλεφωνήσει τοῦ ὑπουργοῦ δ γνωστός μας.
- β. Πιστεύω νὰ ἔχῃ τηλεφωνήσει τοῦ ὑπουργοῦ δ γνωστός μας.
- 3α. Πιστεύω δτι ἔχουν καταλάβει οἱ ἀλεξιπτωτισταὶ τὸ ἀεροδρόμιον.
- β. Πιστεύω νὰ ἔχουν καταλάβει οἱ ἀλεξιπτωτισταὶ τὸ ἀεροδρόμιον.

Εἰς τὰ ἀνωτέρα παραδείγματα, ἐνῷ ἡ διὰ τοῦ δτι πρότασις δὲν ἀνησυχεῖ ἰδιαιτέρως τὸν δμιλοῦντα, ἡ διὰ τοῦ νὰ πρότασις ἐκφράζει ἀνησυχίαν καὶ ἀγωνίαν τινὰ τοῦ δμιλοῦντος, ἡ βασικὴ ἐπιθυμία τοῦ δοποίου εἶναι νὰ ἔχῃ πραγματοποιηθῇ τὸ ὑπὸ τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως δηλούμενον, διότι, ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, προβλήματα καὶ δυσχέρειαί τινες θὰ ἀνακύψουν. Τὸ θέμα, δμως, τοῦτο εἶναι ἔξαιρετικῶς λεπτὸν καὶ ἐνδιαφέρον καὶ θὰ χρειασθῇ νὰ ἀφιερώσωμεν δι' αὐτὸ διαιτηρούν δρθρον.

μὴν ταῦτην. Ταῦτα εἰσάγονται διὰ σχετικῶν μετασχηματιστικῶν νόμων, διαθηματικὸς τύπος τῶν δοκίων δὲν θὰ ἀπασχολήσῃ τὴν μελέτην ταῦτην¹⁵.

2. Ο νόμος τῆς ἀποβολῆς τοῦ ὑποκειμένου τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων.

“Οχι μόνον εἰς τὴν Ἑλληνικήν, ἀλλὰ καὶ εἰς δλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου τὸ ὑποκείμενον τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων δύναται ὑπὸ δηρισμένας προϋποθέσεις νὰ ἀποβάλλεται.¹⁶ Ας περιορισθῶμεν εἰς δλίγα παραδείγματα ἐκ τῆς νέας Ἑλληνικῆς :

3. ‘Ο φοιτητής θέλει [νὰ ἔλθῃ δ καθηγητής].
4. ‘Ο διευθυντής διέταξε [νὰ δώσῃ ἡ Μαρία τὸ βιβλίον τοῦ Πέτρου].
5. ‘Ο διευθυντής πιστεύει [ὅτι δ ὑπάλληλός του δὲν εἶναι συνεπής].
6. ‘Ο Καθηγητής εἶπεν [ὅτι δ Πέτρος εἶναι ἄριστος φοιτητής].
7. ‘Ο Νίξον πιστεύει [ὅτι δὲν θὰ γίνη ἀλλος παγκόσμιος πόλεμος].
8. ‘Ο Χίτλερ δὲν ἔπιστευεν [ὅτι θὰ νικηθοῦν οἱ Γερμανοί].

Εἶναι σαφὲς δτι εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα¹⁷ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποβληθῇ τὸ ὑποκείμενον τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων. Εάν θελήσωμεν νὰ ἀποβάλωμεν αὐθαιρέτως¹⁸ πως τὸ ὑποκείμενον τῶν ώς δύνω

15. Δυνάμεθα, δμως, νὰ εἴπωμεν δτι δ σχετικὸς μετασχηματιστικὸς νόμος δὲν λειτουργεῖ εἰς τὸν κύκλον τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως, ἀλλ’ εἰς τὸν κύκλον τῆς ἀμέσως προηγουμένης προτάσεως. Περὶ τούτων, ίδε Joan Bresnan, «On Complementizers : Toward a Syntactic Theory of Complement Types», Foundations of Language (1970), 6, σσ. 297 - 321.

16. Περὶ τοῦ φαινομένου τούτου, δύναται τις νὰ ίδη τὰς κάτωθι, μεταξὺ ἀλλών, μελέτας : α') Paul Postal, «On Coreferential Complement Subject Deletion», Linguistic Inquiry (1970), I, σσ. 439-500. β') Alexander Grosu, «On coreferentiality Constraints and Equi - NP - Deletion in English», Working Papers in Linguistics, Computer and Information Science Research Center, The Ohio State University, Columbus, No 7, 1971, σσ. 1 - 107.

17. Αξίζει νὰ παρατηρηθῇ δτι, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν σύνδεσμον δτι, τὸ μόριον νὰ εἶναι στενῶς συνδεδεμένον πρὸς τὸ ρήμα. Συγκεκριμένως, ἐνῷ μεταξὺ τοῦ δτι καὶ τοῦ ρήματος δύνανται νὰ καρεμβληθοῦν δνοματικαὶ φράσεις, οὐδεμία δνοματικὴ φράσις δύναται νὰ τεθῇ μεταξὺ τοῦ νὰ καὶ τοῦ ρήματος.

18. Γενικῶς, αὐθαιρεσίαι εἰς τὴν γλώσσαν δὲν ἐπιτρέπονται, διότι ἡ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων συνεννόησις θὰ καθίσταται προβληματική. ‘Εκάστη γλώσσα λειτουργεῖ καθ’ ώρισμένους νόμους, διότι σημαίνει δτι δι’ ἐκάστην γλώσσαν δύναται νὰ συνταχθῇ Γραμματική.

συμπληρωματικῶν προτάσεων, τότε ἡ θὰ παραχθοῦν προτάσεις γραμματικῶς οὐχὶ δρθαι ἢ τὰ δοθέντα παραδείγματα θὰ μεταβάλουν σημασίαν. Ἐπειδὴ δεχόμεθα τὴν μεθοδολογικὴν ἀρχὴν τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς δτὶ οἱ μετασχηματιστικοὶ νόμοι δὲν ἐπιδροῦν ἐπὶ τῆς σημασίας τῶν προτάσεων, εἰναι φανερὸν δτὶ οὐδεὶς μετασχηματιστικὸς νόμος μεταβάλλων τὴν σημασίαν τῶν προτάσεων εἰναι δυνατὸν νὰ λειτουργήσῃ. Σημειώτεον δτὶ εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα τὸ ὑποκείμενον τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων εἰναι διάφορον τοῦ ὑποκείμενου τῶν προτάσεων, ἔξ ὁν αὗται ἔξαρτῶνται. Ἐχομεν δηλ. ἐνταῦθα τὸ φαινόμενον τῆς ἐτεροποστικῆς :

Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς προτάσεις (3-8), παραδείγματα ὡς τὰ κατωτέρω ἵκανοποιοῦν τὰς ἀπαιτήσεις και προϋποθέσεις διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ σχετικοῦ μετασχηματιστικοῦ νόμου, δι' οὗ ἀποβάλλεται τὸ ὑποκείμενον τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων :

9. Ὁ φοιτητὴς ἥθελησε [νὰ ἔρωτήσῃ τὸν καθηγητήν].
10. Ὁ Νίκος ἐπεθύμησε [νὰ ἐπισκεψθῇ τὸν ἀδελφόν του].
11. Οἱ στρατιῶται ἡρνήθησαν [νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ φρούριον].
12. Ὁ ἀστυνόμος εἰπεν [δτὶ συνέλαβε τὸν κλέπτην].
13. Ὁ κλέπτης φιλολόγησεν [δτὶ διέπραξε δύο ἄλλας κλοπάς].
14. Ὁ κατηγορούμενος ἴσχυρίζεται [δτὶ δὲν εἰναι ἔνοχος].

Εἰναι φανερὸν δτὶ εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα τὸ ὑποκείμενον τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων εἰναι τὸ αὐτὸ μὲ τὸ ὑποκείμενον τῶν κυρίων προτάσεων. Ἐχομεν δηλ. ἐνταῦθα τὸ γνωστὸν φαινόμενον τῆς ταυτοποστικῆς προτάσεως τοῦ διότι ἀποβάλλεται ὡς ἔννοούμενος ἔξ ἄλλης προτάσεως. Ἀποβολαὶ δρων λαμβάνουν χώραν εἰς τὴν ἐπιφανειακὴν δομήν, ὑπάρχει εἰς τὴν βαθεῖαν δομήν. Εἰς τὴν βαθεῖαν δομήν, οὐδεὶς δρος προτάσεως τίνος ἀποβάλλεται ὡς ἔννοούμενος ἔξ ἄλλης προτάσεως. Ἀποβολαὶ δρων λαμβάνουν χώραν εἰς τὴν ἐπιφανειακὴν μόνον δομήν. Ἐὰν παραλειφθοῦν ὧρισμέναι λεπτομέρειαι, αἱ δομοὶ καθιστοῦν δύσκολον τὴν κατανόησιν τῆς ἐπιχειρουμένης ἀναλύσεως και δὲν ἐνδιαφέρουν ἀμέσως τὴν μελέτην ταύτην, ἡ βαθεῖα δομὴ τῶν προτάσεων (9-14) δύναται, ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, νὰ δοθῇ ὡς ἀκολούθως :

15. Ὁ φοιτητὴς ₁ ἥθελησε [δ φοιτητὴς ₁ ἥθελησε τὸν καθηγητήν].
16. Ὁ Νίκος ₁ ἐπεθύμησε [δ Νίκος ₁ ἐπεσκέφθη τὸν ἀδελφόν του].
17. Οἱ στρατιῶται ₁ ἡρνήθησαν [οἱ στρατιῶται ₁ ἐγκατέλειψαν τὸ φρούριον].

18. Ὁ ἀστυνόμος₁ εἶκεν [δ ἀστυνόμος₁ συνέλαβε τὸν κλέπτην].
19. Ὁ κλέπτης₁ φιλολόγησεν [δ κλέπτης₁ διέκραξε δύο ἄλλας κλοπάς].
20. Ὁ κατηγορούμενος₁ ἴσχυρίζεται [δ κατηγορούμενος₁ δὲν εἶναι ἔνοχος].

Ἡ μετασχηματιστική Γραμματική δέχεται δτι ἡ βαθεῖα δομὴ τῶν προτάσεων¹⁹, ἡ δποία κατὰ κανόνα ἔχει περισσότερα βασικά στοιχεῖα ἀπὸ τὴν ἐπιφανειακὴν δομήν, περιλαμβάνει δλους τοὺς ἀπαραιτήτους καὶ ἀναγκαίους δρους. Συνεπῶς, οὐδεμία πρότασις, κυρίᾳ ἢ δευτερεύουσα, στερείται ὑποκειμένου εἰς τὴν βαθεῖαν δομήν²⁰. Τούτο σαφῶς φαίνεται εἰς τὰς ἀνωτέρω δομάς, εἰς τὰς δποίας ἢ ταυτότης ἀναφορᾶς τοῦ ὑποκειμένου τῆς κυρίας καὶ τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως δηλοῦται διὰ τοῦ αὐτοῦ δείκτου.

Βασικὸν ἐπιχείρημα δτι τὸ ὑποκειμένον τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων δὲν ἔννοεῖται ἔξ ἄλλης προτάσεως, ἀλλ' ὑπάρχει εἰς τὴν βαθεῖαν δομήν, ἀποτελεῖ ἡ ἐμφάνισις τῆς αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας εἰς παραδείγματα ώς τὸ κατωτέρω:

21. Ὁ καθηγητής ἐτόνισεν δτι ἀγαπᾷ τὸν ἑαυτόν του.

Γνωστὸν τυγχάνει δτι ἡ ἐμφάνισις τῆς αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας εἰς δλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου προϋποθέτει τὴν ὑπαρξίν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀπλῆν πρότασιν δύο δνοματικῶν φράσεων ἔχουσσῶν τὴν αὐτὴν ταυτότητα ἀναφορᾶς. Ἔαν παραλειφθοῦν λεπτομέρειαί τινες, ἡ ὡς ἀνω πρότασις δύναται εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν νὰ ἔχῃ τὴν ἀκόλουθον μορφήν²¹:

22. Ὁ καθηγητής₁ ἐτόνισεν [δ καθηγητής₁ ἀγαπᾷ τὸν καθηγητήν₁].

Εἶναι δφθαλμοφανὲς δτι εἰς τὴν (22) αἱ τρεῖς δνοματικαὶ φράσεις ἔχουν τὴν αὐτὴν ταυτότητα ἀναφορᾶς. Εἰς μέγαν ἀριθμὸν γλωσσῶν παρατηρεῖται δτι, δταν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀπλῆν πρότασιν τὸ ὑποκείμενον προτάσεως:

19. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δομῶν, δύναται τις νὰ ἰδῃ δτι εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν αἱ συμπληρωματικαὶ προτάσεις ἔχουν μορφὴν κυρίων προτάσεων.

20. Περὶ τοῦ δτι αἱ συμπληρωματικαὶ προτάσεις δὲ στεροῦνται ὑποκειμένου εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν, ἵδε Paul Postal, «On the Surface Verb Remind», Linguistic Inquiry (1970), I, σσ. 103-104, καὶ Noam Chomsky, Language and Mind, Harcourt, Brace and World, Inc., New York, 1968, σσ. 47 - 48.

21. Ὁ προσδιορισμὸς τῆς πτώσεως δὲν λαμβάνει χώραν εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν. Ἐτέθησαν, δμως, αἱ πτώσεις εἰς τὸ παράδειγμα (22) πρὸς ἀκοφυγὴν συγχύσεως.

μενον καὶ τὸ ἀντικείμενον ἔχουν τὴν αὐτὴν ταυτότητα ἀναφορᾶς ²³, τότε ἡ θέσιν ἀντικειμένου ἐπέχουσα δνοματικὴ φράσις μετατρέπεται εἰς αὐτοπαθῆ ἀντωνυμίαν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ σχετικοῦ μετασχηματιστικοῦ νόμου, δ τύπος τοῦ δποίου δὲν θὰ ἀπασχολήσῃ τὴν παροῦσαν μελέτην. Ἡ ἐμφάνισις τῆς αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας εἰς τὸ παράδειγμα (21) θὰ ἡτο ἀδικαιολόγητος ἐὰν τὸ ὑποκείμενον τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως δὲν ἦτο ρητῶς ἐκπεφρασμένον κατὰ τὸ στάδιον τῆς λειτουργίας τοῦ σχετικοῦ μετασχηματιστικοῦ νόμου. Τὸ ὑποκείμενον τῆς ὡς ἄνω συμπληρωματικῆς προτάσεως, μετὰ τὴν χρησιμοποίησίν του διὰ τὴν παραγωγὴν τῆς αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας, ἀποβάλλεται ²⁴ ὡς ἔχον τὴν αὐτὴν ταυτότητα ἀναφορᾶς πρὸς τὸ ὑποκείμενον τῆς κυρίας προτάσεως ²⁵. Ὁ σχετικὸς μετασχηματιστικὸς νόμος ²⁶ καλεῖται νόμος τῆς ἀποβολῆς τοῦ ὑποκειμένου τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων, δ μαθηματικὸς δὲ τύπος τούτου δύναται νὰ δοθῇ ὡς ἔξης ²⁶:

23. S. D. :	$\begin{array}{c} X \quad NP \quad Y \\ S \end{array}$	$\begin{array}{c} NP \\ NP \end{array}$	$\begin{array}{c} NP \quad VP \\ S \end{array}$	$\begin{array}{c}]_S \\]_{NP} \end{array}$	\longrightarrow
	1 2 3		4 5		
S. C. :	1 2 3		∅	5	

$$\text{Ορος : } 2 = 4.$$

*Αξίζει νὰ σημειωθῇ δτι ἡ λειτουργία τοῦ ἀνωτέρω νόμου εἶναι ὑπο-

22. Ἐνδιαφέροντα εἶναι τὰ κάτωθι ἀπλὰ παραδείγματα ἐκ τῆς Λατινικῆς γλώσσης :

- α. (ego) amo te ("Οχι αὐτοπάθεια).
- β. (ego) amo me (Αὐτοπάθεια).
- γ. (tu) amas me ("Οχι αὐτοπάθεια).
- δ. (tu) amas te (Αὐτοπάθεια).

23. Πρέπει νὰ λεχθῇ ἐδῶ δτι οὐδὲν στοιχεῖον ἐν τῇ προτάσει δύναται νὰ ἀποβληθῇ ἐὰν δὲν εἶναι δυνατὸν τούτο νὰ ἀποκατασταθῇ ἐξ ὅμοιου στοιχείου ὑπάρχοντος εἰς ἄλλην πλησίον εδρισκομένην πρότασιν.

24. Γενικῶς, εἰς δλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου δὲν εἶναι ἀνεκτή ἡ ἐπανάληψις τῆς αὐτῆς δνοματικῆς φράσεως εἰς τὴν αὐτὴν πρότασιν ἢ εἰς περισσοτέρας προτάσεις στενῶς πρὸς ὅλλήλας συνδεομένας. Ἡ μία τῶν δνοματικῶν τούτων φράσεων πρέπει ἢ νὰ ἀποβληθῇ ἢ νὰ τραπῇ εἰς ἀντωνυμίαν, ἀναλόγως πρὸς τοὺς δι' ἔκάστην γλώσσαν ισχύοντας νόμους.

25. Ὁ νόμος οὗτος εἰς τὴν Ἀγγλικήν καλεῖται συνήθως Equi - NP - Deletion.

26. Τὰ σύμβολα X καὶ Y εἶναι μεταβληταί. Καὶ ἐπὶ τῶν μεταβλητῶν εἶναι δυνατὸν νὰ τεθοῦν περιορισμοὶ τινες. Τὸ διπλοῦν βέλος δηλοῖ τὴν ἐπιφερομένην μετατροπήν. Τὰ S.D. καὶ S.C. δηλοῦν τὴν συντακτικήν περιγραφήν καὶ τὴν συντακτικήν μετατροπήν, ἀντιστοίχως.

χρεωτική. Κατά συνέπειαν, προτάσεις ως αἱ κατωτέρω, εἰς τὰς δόκοιας δὲν λειτουργεῖ ὁ μετασχηματιστικὸς οὗτος νόμος, εἶναι γραμματικῶς οὐχὶ δρθαί :

24. *Οἱ στρατιῶται ἡρνήθησαν νὰ ἐγκαταλείψουν οἱ στρατιῶται τὸ φρούριον.
25. *Ο κατηγορούμενος ἴσχυρίζεται δτὶ δ κατηγορούμενος δὲν εἶναι ἔνοχος, κ. ἀ.

Διαφορετική, βεβαίως, εἶναι ἡ περίπτωσις τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμίδων τῶν ἔχουσῶν λειτουργίαν ὑποκειμένου. Εἶναι γνωστὸν δτὶ εἰς πολλάς γλώσσας τοῦ κόσμου μὲ πλούσιον κλιτικὸν σύστημα αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι αἱ ἔχουσαι λειτουργίαν ὑποκειμένου εἶναι δυνανδὸν νὰ παραλείπωνται²⁷, δτὰν δι' αὐτῶν δὲν δηλωται ἔμφασις ἢ ἀντιδιαστολή. Χωρὶς νὰ ἐπιμείνωμεν ἰδιαιτέρως ἐπὶ τῶν προσωπικῶν τούτων ἀντωνυμίδων, ὃς θεωρήσωμεν μόνον τὰ κάτωθι παραδείγματα :

26. Ἐγὼ θέλω [νὰ ὑπηρετήσω τὴν πατρίδα].
27. *Ἐγὼ θέλω [νὰ ὑπηρετήσω ἐγὼ τὴν πατρίδα].
28. Θέλω [νὰ ὑπηρετήσω ἐγὼ τὴν πατρίδα].²⁸
29. Θέλω [νὰ ὑπηρετήσω τὴν πατρίδα].

Ἐκ τῶν παραδειγμάτων τούτων καθίσταται φανερὸν δτὶ εἰς τὴν ἐπιφανειακὴν δομὴν ἡ προσωπικὴ ἀντωνυμία τοῦ πρώτου προσώπου ἐ γὼ δὲν δύναται νὰ ἔμφανισθῇ εἰς ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις, τὴν κυρίαν καὶ τὴν συμπληρωματικήν. Ἐάν ἡ προσωπικὴ αὕτη ἀντωνυμία ὑπάρχῃ εἰς ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις ταύτας, τότε ἡ δλη πρότασις δὲν εἶναι γραμματικῶς δρθή, ως τούτῳ φαίνεται εἰς τὴν (27). Δύναται, δμως, αὕτη νὰ ὑπάρχῃ ἢ εἰς τὴν κυρίαν ἢ εἰς τὴν συμπληρωματικὴν πρότασιν, ως τούτῳ φαίνεται εἰς τὴν (26) καὶ τὴν (28). Καὶ ἐνῷ ἡ μὴ ἔμφανισις τῆς ἀντωνυμίας ταύτης εἰς τὴν συμπληρωματικὴν πρότασιν τῆς (26) δύναται νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ νόμου (23), ὁ νόμος οὗτος, ως ἀνωτέρω διετυπώθη, δὲν δύναται νὰ χρησιμεύῃ ως ἔρμηνεία διὰ τὴν μὴ ἔμφανισιν τῆς ἀντωνυμίας ταύτης εἰς τὴν κυρίαν πρότασιν τῆς (28). Διαφορετική,

27. Αἱ προσωπικαὶ αὗται ἀντωνυμίαι δύνανται νὰ ἀκοβάλλωνται μετὰ τὴν συμφωνίαν τοῦ ρήματος πρὸς τὸ ὑποκείμενον. Ἐάν ἡ τάξις λειτουργίας τῶν δύο τούτων νόμων ἡτο διαφορετική, τότε θὰ ἡτο ἀδύνατον νὰ καθορισθούν δρθῶς τὰ στοιχεῖα [πρόσωπον] καὶ [ἀριθμὸς] εἰς τὸ ρῆμα.

28. Ἡ ἀντωνυμία ἐγὼ δὲν δύναται νὰ παρεμβληθῇ μεταξὺ τοῦ μορίου νὰ καὶ τοῦ ρήματος, δύναται δμως νὰ τεθῇ εἰς τὸ τέλος τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως. Γενικῶς, ἡ ἀλλαγὴ θέσεως τῶν δρῶν εἶναι περισσότερον ἐλευθέρα εἰς τὴν κυρίαν πρότασιν παρὰ εἰς τὴν συμπληρωματικήν. Τὸ θέμα, δμως, τούτο χρήζει ἰδιαιτέρως μελέτης.

βεβαίως, είναι ή εἰκών, τὴν δοπίαν παρουσιάζει τὸ παράδειγμα (29), εἰς τὸ δοπίον ἡ μὴ ἐμφάνισις τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας ἐ γ ὁ τόσον εἰς τὴν κυρίαν δσον καὶ εἰς τὴν συμπληρωματικὴν πρότασιν δύναται νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸ σημασιολογικὸν στοιχεῖον [-ἔμφασις] ἢ [-ἀντιδιαστολή]. Γενικῶς, δύναται νὰ λεχθῇ δτι αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι, αἱ ἔχουσαι λειτουργίαν ὑποκειμένου παρουσιάζουν ἔξαιρετικὸν ἐνδιαφέρον μὲ ποικίλας συντακτικὰς καὶ σημασιολογικὰς συνεπείας, τὰς δοπίας μόνον ἔξαντλητικὴ ἔξετασις τοῦ δλον φαινομένου τῆς ἐμφάσεως²⁹ ἢ ἀντιδιαστολῆς δύναται νὰ φέρῃ εἰς φῶς.

Πρὶν ἡ κλείσωμεν τὸ περὶ ἀποβολῆς τοῦ ὑποκειμένου τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων τμῆμα τῆς παρούσης μελέτης, πρέπει νὰ τονίσωμεν δτι διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ νόμου (23) ἀρυθμέθα πληροφορίας ἐκ δύο προτάσεων. Τοῦτο σημαίνει δτι ὁ νόμος (23) δὲν δύναται νὰ λειτουργήσῃ εἰς τὸν κύκλον τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως. Περὶ τῆς λειτουργίας, δμως, τῶν μετασχηματιστικῶν νόμων θὰ διμιλήσωμεν κατωτέρω.

3. Περιορισμὸς τῶν ρημάτων εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν ὡς πρὸς τὸ ὑποκείμενον τῆς ἔξι αὐτῶν ἔξαρτωμένης συμπληρωματικῆς προτάσεως.

Εἶδομεν ἀνωτέρω δτι τὸ ὑποκείμενον τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως δύναται νὰ εἴναι ἡ τὸ αὐτὸ μὲ τὸ ὑποκείμενον τῆς κυρίας προτάσεως (ταυτοπροσωπία) ἢ διάφορον πρὸς τὸ ὑποκείμενον τῆς προτάσεως ταύτης (έτεροπροσωπία). Ὑπάρχουν, δμως, εἰς δλας τὰς γλώσσας τοῦ κδσμοῦ δρισμέναι κατηγορίαι ρημάτων συντασσομένων μὲ συμπληρωματικὴν πρότασιν, τῆς δοπίας τὸ ὑποκείμενον πρέπει νὰ μὴ εἴναι διάφορον πρὸς τὸ ὑποκείμενον τῆς κυρίας προτάσεως. Ὁ περιορισμὸς οὗτος ἀναφέρεται οὐχὶ εἰς τὴν ἐπιφανειακήν, ἀλλ’ εἰς τὴν βαθεῖαν δομήν. Συγκεκριμένως, τὰ ρήματα ταῦτα πρέπει νὰ σημειωθοῦν διά τινος τρόπου εἰς τὴν βαθεῖαν δόμην ὡς ἀπαιτοῦντα ταυτότητα ἀναφορᾶς τοῦ ὑποκειμένου· αὐτῶν μετὰ τοῦ ὑποκειμένου τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως. Ἀς λάβωμεν τὰ κάτωθι παραδείγματα :

- 30. Σκοπεύω νὰ φύγω.
- 31. *Σκοπεύω νὰ φύγης.
- 32. Δύναμαι νὰ βοηθήσω τὸν πτωχόν.
- 33. *Δύναμαι νὰ βοηθήσῃς τὸν πτωχόν.
- 34. Προσπαθῶ νὰ ἀνοίξω τὴν πόρταν.
- 35. *Προσπαθῶ νὰ ἀνοίξης τὴν πόρταν, κ.ἄ.

29. Γενικῶς, δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν δτι ὑπάρχουν διάφοροι βαθμοὶ ἐμφάσεως καὶ διάφοροι τρόποι δημιουργίας αὐτῶν.

'Εκ τῶν παραδειγμάτων τούτων είναι φανερόν δι τοι προτάσεις (31), (33) καὶ (35) δὲν είναι γραμματικᾶς όρθαι, διότι παραβαίνουν καὶ παραβιάζουν τὸν ἀνωτέρῳ εἰς τὴν βαθείαν δομῆν τεθέντα περιορισμόν.

'Ο ἀμερικανὸς γλωσσολόγος George Lakoff, δρυμώμενος ἐκ παρομίων παραδειγμάτων, εἰσάγει τὴν ἔννοιαν τῶν «ἀπολύτων ἔξαιρέσεων» (Absolute Exceptions)³⁰ καὶ ἐκφράζει τὴν γνώμην δι τοι εἰς δλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου ρήματα ὡς τὰ ἀνωτέρῳ πρέπει νὰ σημειωθοῦν ὡς «ἀπόλυτοι ἔξαιρέσεις» τοῦ νόμου τῆς ἀποβολῆς τοῦ ὑποκειμένου τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων. Συγκεκριμένως, τὰ ρήματα ταῦτα πρέπει ίδιαιτέρως νὰ σημειωθοῦν εἰς τὸ λεξικὸν ὡς ἀπαιτούντα, δπως α) ή συντακτικὴ περιγραφὴ τοῦ νόμου τῆς ἀποβολῆς τοῦ ὑποκειμένου τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων διασδήποτε ἰκανοποιηθῆ, καὶ β) λειτουργήσῃ ὑποχρεωτικῶς καὶ κατ' ἀνάγκην δ νόμος οὗτος.

'Υπάρχουν, δμως, ἄλλα ρήματα, τὰ δποῖα ἀπαιτοῦν, δπως τὸ ὑποκείμενον αὐτῶν είναι οὐχὶ τὸ αὐτό, ἄλλα διάφορον τοῦ ὑποκειμένου τῆς ἔξ αὐτῶν ἔξαρτωμένης συμπληρωματικῆς προτάσεως. "Ἄς λάβωμεν τὰ κάτωθι παραδείγματα :

36. Διέταξα νὰ φύγης ἀμέσως.
37. * Διέταξα νὰ φύγω ἀμέσως.
38. *Ἀπαγορεύω νὰ παίζης πνευστὸν δργανον.
39. *Ἀπαγορεύω νὰ παίζω πνευστὸν δργανον.
40. Ἐπιτρέπω νὰ παίζης ποδόσφαιρον.
41. *Ἐπιτρέπω νὰ παίζω ποδόσφαιρον, κ.ἄ.

Αἱ προτάσεις (37), (39) καὶ (41) δὲν είναι γραμματικᾶς όρθαι, διότι παραβιάζουν περιορισμὸν τῆς βαθείας δομῆς, συμφώνως πρὸς τὸν δποῖον τὸ ὑποκείμενον τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων τῶν ἔξαρτωμένων ἐκ ρημάτων, ὡς διατάσσω, ἀπαγορεύω, ἐπιτρέπω, κ.ἄ., πρέπει νὰ είναι διάφορον πρὸς τὸ ὑποκείμενον τῶν ρημάτων τούτων.

'Ο ἀμερικανὸς γλωσσολόγος David Perlmutter, διαλαμβάνων περὶ τῶν ὡς ἀνωθεμάτων, εἰσάγει τὸν δρόν «περιορισμὸς τοῦ ἀνομοίου ὑποκειμένου» (Unlike - Subject Constraint) διὰ παραδείγματα τοῦ ἀνωτέρῳ τύπου, ἐνῷ διὰ ρήματα, τὸ ὑποκείμενον τῶν δποίων πρέπει νὰ είναι τὸ αὐτὸ μετά τοῦ ὑποκειμένου τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων, εἰσάγει τὸν δρόν «περιορισμὸς τοῦ δμοίου ὑποκειμένου» (Like - Subject Constraint)³¹.

30. On the Nature of Syntactic Irregularity, Mathematical Linguistics and Automatic Translation, Cambridge, Mass., 1965.

31. Deep and Surface Structure Constraints in Syntax, Ph. D. Dissertation, M.I.T., 1968,

4. Ἐμφάνισις τῆς ἀσθενοῦς προσωπικῆς ἀντωνυμίας.

Είναι ἄξιον ἴδιαιτέρας προσοχῆς δτι τὸ ἀντικείμενον προτάσεώς τινος, δταν είναι δριστικόν, δύναται νὰ συνοδεύεται ύπὸ προσωπικῆς ἀντωνυμίας τοῦ ἀσθενοῦς τύπου³², ἡ δποία, συμφωνοῦσα πρὸς τὸ ἀντικείμενον κατὰ γένος, ἀριθμὸν καὶ πτῶσιν, ἔχει δλα τὰ στοιχεῖα αὐτοῦ ἐκτὸς ἐνός, διὰ τοῦ δποίου διακρίνονται τὰ δνόματα ἀπὸ τὰς ἀντωνυμίας. Πρὸς τούτοις, δ ἀσθενῆς τύπος τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας ἔχει τὴν αὐτὴν ταυτότητα ἀναφορᾶς πρὸς τὸ ἀντικείμενον, εἰς τὸ δποῖον ἀναφέρεται.

Ἡ μετασχηματιστικὴ Γραμματικὴ δέχεται δτι ἡ μήτρα τῶν στοιχείων τοῦ δνόματος περιλαμβάνει, μεταξὺ ἄλλων, βασικῶς τὰ στοιχεῖα $\begin{bmatrix} +N \\ -Pron. \end{bmatrix}$, ἐνῷ ἡ μήτρα τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν περιλαμβάνει

βασικῶς τὰ στοιχεῖα $\begin{bmatrix} +N \\ +Pron. \end{bmatrix}$. Κατὰ ταῦτα, αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι χαρακτηρίζονται θετικῶς ὡς πρὸς τὸ στοιχεῖον [Pron.], ἐνῷ τὰ δνόματα χαρακτηρίζονται ἀρνητικῶς ὡς πρὸς τὸ στοιχεῖον τοῦτο³³.

Χωρὶς νὰ ἀσχοληθῶμεν ἴδιαιτέρως μὲ τὴν ἐμφάνισιν τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν τοῦ ἀσθενοῦς τύπου εἰς δλα τὰ εἰδη τῶν προτάσεων, ἀς λάβωμεν δλίγα ἀπλᾶ παραδείγματα, προκειμένου νὰ δείξωμεν τὸν τρόπον παραγωγῆς τῶν ἀντωνυμιῶν τούτων :

42. Οἱ ἀκροαταὶ ἔχειροκρότησαν τὸν δμιλητήν.

43. Οἱ Ἀραβες ἐτριπλασίασαν τὴν τιμὴν τοῦ πετρελαίου.

44. Οἱ μαθηταὶ ἔσπασαν τὸ θρανίον.

Ἐὰν θέλωμεν νὰ δηλώσωμεν ἔμφασίν τινα ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τῶν ὡς ἄνω προτάσεων, τότε αἱ προτάσεις αὗται λαμβάνουν τὴν κάτωθι μορφήν :

45. Οἱ ἀκροαταὶ τὸν ἔχειροκρότησαν τὸν δμιλητήν ν₁.

32. Ἰδὲ George Sakellariades, A Transformational Analysis of the So-Called Weak Personal Pronouns in Modern Greek, unpublished Ph. D. Dissertation, Indiana University, Bloomington, 1973.

Ἡ διδακτορικὴ αὕτη διατριβὴ μου ἀσχολεῖται βασικῶς καὶ ἐρμηνεύει ποικίλα συντακτικὰ φαινόμενα τῆς νέας Ἑλληνικῆς, ἀτινα ἀνακύπτουν ἐκ τῆς ἔξετάσεως τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν τοῦ ἀσθενοῦς τύπου.

33. Ἰδὲ Paul Postal, «On the So-called 'Pronouns' in English», in Modern Studies in English : Readings in Transformational Grammar, edited by D. Reibet and S. Schane, Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1969, σφ. 201 - 224.

46. Οἱ Ἀραβεῖς τὴν ἑτριπλασίασαν τὴν τιμὴν τοῦ πετρελαίου.

47. Οἱ μαθηταὶ τὸν ἔσπασαν τὸ θρανίον.

Ἡ μετασχηματιστικὴ Γραμματικὴ παράγει τοὺς διαφόρους τύπους τῆς ἀσθενοῦς προσωπικῆς ἀντωνυμίας διὰ μετασχηματιστικοῦ νόμου, δὸποιος ἀναδιπλασιάζει δὲ τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀντικειμένου καὶ τοποθετεῖ ταῦτα πλησίον τοῦ ρήματος. Ἡ μόνη διαφορὰ μεταξὺ τῶν στοιχείων τοῦ ἀντικειμένου καὶ τῶν στοιχείων τῆς ἐκ τούτου παραγομένης ἀσθενοῦς προσωπικῆς ἀντωνυμίας εἶναι εἰς τὸ πρόσημον τοῦ στοιχείου [Pron.]. Κατὰ συνέπειαν, αἱ προτάσεις (45 - 47) παράγονται ἐκ τῶν ἀντιστοίχων προτάσεων (42 - 44) διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ σχετικοῦ μετασχηματιστικοῦ νόμου τοῦ παράγοντος ἀσθενεῖς προσωπικὰς ἀντωνυμίας ἐξ δριστικῶν ἀντικειμένων ³⁴.

Ο τύπος τοῦ μετασχηματιστικοῦ τούτου νόμου δὶ’ ἀπλᾶς προτάσεις δύναται, ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, νὰ δοθῇ ὡς ἔξῆς ³⁵:

48.	S.D. :	X	—	V	—	NP	—	Z	
						[aF]			⇒
		1		2		3		4	
	S.C. :	1	Pron.	^ 2		3		4	
					[aF]				

- Ὄροι: α) Ἡ δονοματικὴ φράσις (NP) πρέπει νὰ εἶναι δριστική.
 β) Ἡ ἀντωνυμία δοφείλει νὰ εἶναι ἀσθενῆς τύπος τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας.
 γ) Ἐὰν τὸ ρῆμα ἔχῃ τὸ στοιχεῖον [+ μετοχὴ] ἢ [+ προστακτική], τότε σύναψε τὴν δημιουργηθεῖσαν ἀντωνυμίαν ἀμέσως μετὰ τὸ ρῆμα.

Ο ως ἄνω νόμος ἴσχύει ὅχι μόνον δὶ’ ἀπλᾶς προτάσεις ³⁶, ἀλλὰ καὶ

34. Ἐὰν τὸ ἀντικείμενον εἶναι ἀδριστον, τότε εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐμφανισθῇ ἡ σχετικὴ προσωπικὴ ἀντωνυμία, ὡς τοῦτο φαίνεται ἐκ τῶν κάτωθι παραδειγμάτων:

- α. Συνήντησα ἔνα φίλον πλησίον τῆς ἀμερικανικῆς πρεσβείας.
- β. *Τὸν συνήντησα ἔνα φίλον πλησίον τῆς ἀμερικανικῆς πρεσβείας.
- γ. Ἔστειλα ἐν δῶρον εἰς τὴν μητέρα μου.
- δ. *Τὸ ἐστειλα ἐν δῶρον εἰς τὴν μητέρα μου, κ.ἄ.

35. Τὰ σύμβολα X καὶ Y εἶναι μεταβληταί. Διὰ τοῦ [aF] δηλοῦμεν γενικῶς ἀριθμὸν τινα στοιχείων τῆς ἄνωθεν τούτου εὐρισκομένης δονοματικῆς φράσεως, τὰ δόποια ἀναδιπλασιαζόμενα καὶ τιθέμενα πλησίον τοῦ ρήματος (V) συντελοῦν εἰς τὴν παραγωγὴν τῆς ἀδυνάτου προσωπικῆς ἀντωνυμίας τῆς ἔχονσης τὴν αὐτὴν ταυτότητα ἀναφορᾶς πρὸς τὴν δονοματικὴν φράσιν, ἐξ ἣς ἔξεπήγασε.

36. Ἐλαφρῶς διάφορος εἶναι ὁ τύπος τοῦ μετασχηματιστικοῦ νόμου, διὸ τῷ

διὰ προτάσεις ἔχούσας ὡς ἀντικείμενον συμπληρωματικὴν πρότασιν, διότι, ὡς ἔχομεν ἥδη τονίσει, αἱ συμπληρωματικαὶ αὐται προτάσεις ἴσοδυναμοῦν πρὸς δονοματικὴν φράσιν. "Ἄς λάβωμεν τὰ κάτωθι παραδείγματα :

49. Ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ἦρνήθη νὰ παραδώσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν.
 50. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐπεδίωκε νὰ κατακτήσῃ δὲν τὸν κόσμον.
 51. Δὲν ἀμφισβητῶ διτὶ δὲν Αἰσχύλος εἶναι δὲ μεγαλύτερος τραγικὸς ποιητῆς τῆς ἀρχαιότητος.
 52. Ὁ Πέτρος πιστεύει διτὶ εἶναι ἰκανὸς δι' αὐτὴν τὴν ἐργασίαν.
- Διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ νόμου (48), αἱ προτάσεις (49-52) λαμβάνουν τὴν κάτωθι μορφήν, ἀντιστοίχως :
53. Ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος τὸ ἦρνήθη νὰ παραδώσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν.
 54. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος τὸ ἐπεδίωκε νὰ κατακτήσῃ δὲν τὸν κόσμον.
 55. Δὲν τὸ ἀμφισβητῶ διτὶ δὲν Αἰσχύλος εἶναι δὲ μεγαλύτερος τραγικὸς ποιητῆς τῆς ἀρχαιότητος.
 55. Ὁ Πέτρος τὸ πιστεύει διτὶ εἶναι ἰκανὸς δι' αὐτὴν τὴν ἐργασίαν.

"Ο οὐσιαστικὸς καὶ οὐδέτερος χαρακτὴρ τῶν συμπληρωματικῶν πράσεων δεικνύεται ἐκ τοῦ διτὶ δύνανται αὐται νὰ συνοδεύωνται ὑπὸ ἀσθενοῦς προσωπικῆς ἀντωνυμίας. Τοῦτο φαίνεται σαφῶς εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα, εἰς τὰ δόποια ἡ μόνη ἀδύνατος προσωπικὴ ἀντωνυμία, ἡ δόποια παράγεται καὶ ἀναφέρεται εἰς διλόκληρον τὴν συμπληρωματικὴν πρότασιν, εἶναι ἡ τό.

"Ἐὰν ἡ συμπληρωματικὴ πρότασις ἔξαρτᾶται ἐκ μετοχῆς ἢ ἐκ ρήματος προστακτικῆς ἐγκλίσεως, τότε ἡ ἀσθενῆς προσωπικὴ ἀντωνυμία τὸ ἐπιτάσσεται τούτων, ὡς τοῦτο δεικνύεται εἰς τὰ κάτωθι παραδείγματα :

57. Ἐπέστρεψα ἀγνοῶντας τὸ διτὶ δὲν εἶμαι ἐπιθυμητός.
58. Ἀρνήσου το νὰ παραδώσῃς τὴν πόλιν,
59. Λησμόνησέ το διτὶ ἔγινεν αὐτὸ τὸ κακόν, κ. ἄ.

"Ἐκ τῶν δοθέντων παραδειγμάτων εἶναι φανερὸν διτὶ ἡ θέσις τοῦ κλιτικοῦ³⁷ τὸ δεν εἶναι φρισμένη³⁸. Τὸ κλιτικὸν τοῦτο συνάπτεται στενῶς μετὰ

ἀποίου παράγονται ἀσθενεῖς προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι ἀναφερόμεναι εἰς τὸ ἔμμεσον ἀντικείμενον. Αἱ συμπληρωματικαὶ, δμως, προτάσεις δὲν ἔχουν λειτουργίαν ἐμμέσου ἀντικειμένου.

37. Διὰ τοῦ δρου κλιτικὰ καλοῦμεν συλλήβδην τόσον τὰ ἐγκλιτικὰ δσον καὶ τὰ προκλιτικά.

38. Σημειωτέον διτὶ διὰ τῆς προσθήκης τοῦ κλιτικοῦ τὸ εἰς προστακτικάς

τοῦ ρήματος, μετά τοῦ δποίου ἀποτελεῖ μίαν φωνολογικὴν λέξιν (Phonological Word)³⁹. Οὐδέν στοιχεῖον δύναται νὰ παρεμβληθῇ μεταξὺ τοῦ κλιτικοῦ καὶ τοῦ ρήματος, δπως ἀκριβῶς οὐδὲν στοιχεῖον δύναται νὰ τεθῇ μεταξὺ τῶν συλλαβῶν λέξεώς τινος.

Διὰ τὴν τοποθέτησιν τοῦ κλιτικοῦ πρὸ ἡ μετὰ τὸ ρῆμα, εἶναι δύσκολον νὰ ἀνεύρῃ τις μίαν ἴκανοποιητικὴν ἔρμηνεαν. Λέγοντες, παραδείγματος χάριν, δτι δταν τὸ ρῆμα εἶναι εἰς τὴν προστακτικὴν ἔγκλισιν τὸ κλιτικὸν τίθεται εὐθὺς μετ' αὐτό, παραπτηροῦμεν ὀπλῶς τὸ φαινόμενον τοῦτο, ἀλλὰ δὲν τὸ ἔρμηνεύομεν. Θὰ ἡδύνατό τις νὰ εἴπῃ δτι τοῦτο δφείλεται εἰς σημασιολογικοὺς παράγοντας καὶ νὰ ὑποκατηγοριοποιήσῃ τὸ σύνθετον σύμβολον [+ V] μὲ βάσιν τὰς ἔγκλισεις ὡς ἀκολούθως :

$$\begin{aligned} [+V] &\rightarrow [\pm \text{μετοχή}]. \\ [-\text{μετοχή}] &\rightarrow [\pm \text{προστακτική}]. \\ [-\text{προστακτική}] &\rightarrow [\pm \text{δριστική}]. \end{aligned}$$

Δὲν φαίνεται, δμως, πιθανὸν δτι σημασιολογικοὶ παράγοντες παιζουν ἀποφασιστικὸν ρόλον διὰ τὴν πρὸ ἡ μετὰ τὸ ρῆμα θέσιν τοῦ κλιτικοῦ. Πιθανωτέρα εἶναι ἡ ἔρμηνεία ἡ ἀποδίδουσα τὸ φαινόμενον τοῦτο εἰς συντακτικὸν τινα παράγοντα. Ἡ γνώμη μου εἶναι δτι τὸ φαινόμενον τοῦτο ἔχει ἀμεσον σχέσιν μὲ τὸν τονισμὸν (Intonation) τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης. Συγκεκριμένως, δταν τὸ ρῆμα εἶναι εἰς τὴν μονολεκτικὴν προστακτικήν, παραδείγματος χάριν, ὁ τονισμὸς δλοκλήρου τῆς προτάσεως πίπτει σχεδὸν καθέτως μετὰ τὸ ὑψιστὸν σημεῖον του, τὸ δποίον κανονικῶς εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ ρήματος. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτήν, δὲν ὑπάρχει σταμάτημα τῆς φωνῆς μετὰ τὸ ρῆμα κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν τῆς προτάσεως. Ὁταν, δμως, τὸ ρῆμα εἶναι εἰς τὴν δριστικὴν ἔγκλισιν, παραδείγματος χάριν, τότε ἡ πτῶσις τοῦ τονισμοῦ τῆς προτάσεως μετὰ τὸν κύριον τόνον τούτου, ὁ δποίος κανονικῶς εἶναι ἐπὶ τοῦ ρήματος, δὲν εἶναι τόσον ἀπότομος. Ἐπὶ πλέον, εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ὑπάρχει ἐν μικρὸν σταμάτημα τῆς φωνῆς μετὰ τὸ ρῆμα κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν τῆς προτάσεως.

5. Μετατόπισις τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως.

‘Υπὸ καταλλήλους προϋποθέσεις, αἱ συμπληρωματικαὶ προτάσεις δύνανται νὰ ἀποσπασθοῦν ἐκ τῆς θέσεως, εἰς τὴν δποίαν κανονικῶς εὑρί-

τονιζομένας ἐπὶ τῆς προπαραληγούστης, ὡς λησμόνησε, ἀνάλυσε, περίγραψε, κ.ἄ., δ ἀρχικὸς τόνος τοῦ ρήματος καθίσταται δευτερεύων, ἐνῷ δ συνεπείᾳ τοῦ κλιτικοῦ τόνος τῆς ληγούστης γίνεται κύριος. Τὸ θέμα, δμως, τοῦτο εἶναι λίαν ἐνδιαφέρον καὶ χρήζει ιδιαιτέρας μελέτης.

39. Ἀποτελεῖ συνεπῶς καὶ μίαν τονικὴν ἐνότητα.

σκονται, και νὰ τεθοῦν πρὸ τῶν προτάσεων, ἐξ ὧν ἐξαρτῶνται. Ἡ τοποθέτησις τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως εἰς τὴν ἀρχὴν διλοκλήρου τῆς προτάσεως ἔχει ἀμεσον σχέσιν μὲ δύο βασικὰς ἐννοίας, τὴν ἐννοιαν τῆς ἐμφάσεως και τὴν ἐννοιαν τῆς ἀντιδιαστολῆς εἰς τὰς κάτωθι ἀπλᾶς προτάσεις :

60. Ὁ κυνηγὸς ἐσκότωσε τὸν λαγόν.
61. Ἡ καθηγήτρια ἐδίδαξε καλῶς τὴν Ἰστορίαν.
62. Ὁ κλέπτης ἔσπασε τὸ παράθυρον.

Οἱ δροι τῶν προτάσεων (60 - 62) εὑρίσκονται εἰς τὴν κανονικήν, οὐδετέραν λεγομένην, θέσιν αὐτῶν, ἡτοι τὸ ρῆμα προηγεῖται τοῦ ἀντικειμένου και ἔπειται τοῦ ὑποκειμένου. Ἐχομεν δηλ. τὴν σειρὰν SVO⁴⁰. Ἐμφασις ἡ ἀντιδιαστολὴ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τῶν ὧς ἄνω προτάσεων μεταβάλλει τὴν σειρὰν τῶν δρων τούτων. Συγκεκριμένως, δταν θέλωμεν νὰ δηλώσωμεν ἀντιδιαστολὴν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου, τότε αἱ ἀνωτέρω προτάσεις λαμβάνουν τὴν κάτωθι μορφήν :

63. Τὸν λαγὸν δ κυνηγὸς ἐσκότωσε.
64. Τὴν Ἰστορίαν ἡ καθηγήτρια ἐδίδαξε καλῶς.
65. Τὸ παράθυρον δ κλέπτης ἔσπασε.

Διὰ τῆς τοποθετήσεως τοῦ ἀντικειμένου εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προτάσεως προβάλλεται τὸ νόημα τούτου και συγχρόνως ἀντιδιαστέλλεται πρὸς ἄλλα σχετικὰ ἀντικείμενα, μὲ τὰ δποῖα εἰναι δυνατὸν νὰ συντάσσεται τὸ ρῆμα τῆς προτάσεως. Παραδείγματος χάριν, ἡ πρότασις (63) δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ ὡς ἐξῆς : Τὸν λαγὸν (καὶ δχι τὸν λύκον ἢ ἀλλοζ φον) ἐσκότωσεν δ κυνηγός. Ὁμοίαν ἐρμηνείαν δυνάμεθα νὰ δώσωμεν εἰς τὰ παραδείγματα (64) και (65).

Αξίζει νὰ σημειωθῇ δτι, δταν ἔχωμεν τὸ φαινόμενον τῆς ἀντιδιαστολῆς ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου, εἰναι ἀδύνατον νὰ ἐμφανισθῇ ὁ σχετικὸς ἀσθενής τύπος τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας. Ωσαύτως, ἡ προτασσομένη δνοματικὴ φράσις κατὰ τὴν ἀντιδιαστολὴν φέρει ἴσχυρὸν τόνον, κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν δὲ τῆς προτάσεως οὐδὲν σταμάτημα τῆς φωνῆς δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν μετὰ τὸ ἀντικείμενον.

40. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ὑπάγεται εἰς τὰς SVO γλώσσας. (S = ὑποκειμένον, V — ρῆμα, O — ἀντικείμενον). Περὶ τῆς σειρᾶς τῶν δρων τούτων τῆς προτάσεως εἰς τὰς διαφόρους γλώσσας, ἵδε Joseph Greenberg, «Some Universals of Grammar with Particular Reference to the Order of Meaningful Elements», in *Universals of Language*, The M.I.T. Press, Cambridge, Mass. 1968 (second paperback printing), σσ. 73 - 113,

Διὰ τὴν μετατόπισιν τῆς δνοματικῆς φράσεως τῆς ἔχούστης λειτουργίαν ἀντικειμένου εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προτάσεως, διάτοπη μετασχηματιστικὸς νόμος δύναται νὰ γραφῇ⁴¹.

66.	$S.D. : \begin{matrix} s & \left[\begin{matrix} X & V & NP & Y \end{matrix} \right] s \\ & \xrightarrow{\hspace{1cm}} \\ & \begin{matrix} 1 & 2 & 3 & 4 \end{matrix} \end{matrix}$ $S.C. : \begin{matrix} & 31 & 2 & \emptyset & 4 \end{matrix}$
-----	--

Ἡ λειτουργία τοῦ νόμου (66) ἔχει ἄμεσον σχέσιν μὲ τὸ σημασιολογικὸν στοιχεῖον [ἀντιδιαστολή].

Διάφορος τῆς ἀντιδιαστολῆς εἶναι ἡ ἔννοια τῆς ἐμφάσεως τῆς δημιουργούμένης διὰ τῆς τοποθετήσεως τοῦ ἀντικειμένου εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προτάσεως. Ὅταν θέλωμεν νὰ δηλώσωμεν ἐμφασιν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου, τότε αἱ ὁώς ἀνω προτάσεις λαμβάνουν τὴν ἑξῆς μορφήν :

67. Τὸν λαγόν₁, δικυνηγόδης τὸν₁ ἐσκότωσε.
68. Τὴν Ἱστορίαν₁, ἡ καθηγήτρια τὴν₁ ἐδίδαξε καλῶς.
69. Τὸ παράθυρον₁, δικλέπτης τὸ₁ ἔσπασε.

Διὰ τῆς τοποθετήσεως τοῦ ἀντικειμένου εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προτάσεως προβάλλεται καὶ ἔξαίρεται τὸ νόημα τούτου. Οὕτω τὸ ἀντικείμενον τῆς προτάσεως, εὑρισκόμενον εἰς τὴν πρώτην θέσιν αὐτῆς, ἐκφέρεται μὲ ἐμφασιν.

Πρέπει νὰ λεχθῇ ἐδῶ δτι αἱ προτάσεις (63-65) καὶ (67-69) δὲν εἶναι συνόνυμοι. Ἡ πρότασις (69), παραδείγματος χάριν, δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ ὡς ἑξῆς : Σχετικῶς μὲ τὸ παράθυρον (ἐὰν λέγετε διὰ τὸ παράθυρον, ἐὰν ἀναφέρεσθε εἰς τὸ παράθυρον, κ. ἄ.), τὸ ἐσπασεν δικλέπτης. Καθ' δμοιον τρόπον δύνανται νὰ ἐρμηνευθοῦν καὶ τὰ ἄλλα παραδείγματα τοῦ τύπου τούτου. Γενικῶς, μεταξὺ τῶν προτάσεων (63-65) καὶ (67-69) δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τάς κάτωθι διαφοράς : α) Κατὰ τὴν ἀντιδιαστολήν, ἔχομεν καὶ ἐμφασίν τινα συγχρόνως, ἐνῷ κατὰ τὴν ἐμφασιν δὲν ἔχομεν ἀντιδιαστολήν. Ἡ ἔννοια δηλ. τῆς ἀντιδιαστολῆς συνεπάγεται καὶ μορφήν τινα ἐμφάσεως, ἐνῷ τὸ ἀντίστροφον δὲν ἰσχύει. Τούτο βασικῶς συνιστᾷ τὴν σημασιολογικὴν διαφορὰν μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἔννοιῶν. β) Κατὰ τὴν ἐμφασιν, ἡ προταχθεῖσα δνοματικὴ φράσις δὲν ἀνήκει πλέον εἰς τὴν πρότασιν, ἐκ τῆς δποίας μετετοπίσθη, ἀλλ' εἰς πρότασιν ὑψηλότερον κειμένου.

41. Τὸ κενὸν σύμβολον \emptyset δηλοῖ τὴν μὴ σπαρξιν πλέον δρου τινὸς εἰς τὴν θέσιν, τὴν δποίαν τούτο κατέχει.

νην τῆς ἀρχικῆς⁴². Κατὰ τὴν ἀντιδιαστολήν, δῆμος, ἡ ὀνοματικὴ αὕτη φράσις ἔξακολουθεῖ νὰ ἀνήκῃ συντακτικῶς εἰς τὴν ἀρχικὴν πρότασιν.
 γ) Κατὰ τὴν ἔμφασιν, ἀσθενῆς τις τύπος τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας παράγεται, δὲ διποίος συνδέεται στενῶς μετὰ τοῦ ρήματος τῆς προτάσεως. Δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν δτὶ ἡ ὀνοματικὴ φράσις τιθεμένη ἐκτὸς τῆς ἀρχικῆς αὕτης προτάσεως ἔγκαταλείπει εἰς τὴν πρότασιν ταύτην τὸ «ἴχνος» ἢ «δομοίωμά» της. 'Αντιθέτως, οὐδεὶς ἀσθενῆς τύπος τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας ἔμφανίζεται κατὰ τὴν ἀντιδιαστολήν.
 δ) Κατὰ τὴν ἔμφασιν, ὑπάρχει κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν τῆς προτάσεως μικρὸν σταμάτημα τῆς φωνῆς μετὰ τὴν μετατοπισθεῖσαν ὀνοματικὴν φράσιν. Τοῦτο σημειοῦμεν διὰ κόμματος. 'Αντιθέτως, οὐδὲν σταμάτημα τῆς φωνῆς μετὰ τὴν ὀνοματικὴν ταύτην την φράσιν διακρίνομεν κατὰ τὴν ἀντιδιαστολήν.

Αἱ ἀνωτέρω σημειώθεῖσαι διαφοραὶ μεταξὺ ἔμφάσεως καὶ ἀντιδιαστολῆς καθίστανται εὐκόλως ἀντιληπταὶ εἰς τὰ κάτωθι ἄπλα παραδείγματα :

- 70. 'Ο "Οθων ἐνυμφεύθη τὴν Ἀμαλίαν.
- 71. Τὴν Ἀμαλίαν ἐνυμφεύθη δ "Οθων.
- 72. Τὴν Ἀμαλίαν, τὴν ἐνυμφεύθη δ "Οθων.
- 73. *Τὴν Ἀμαλίαν, ἐνυμφεύθη δ "Οθων.
- 74. *Τὴν Ἀμαλίαν τὴν ἐνυμφεύθη δ "Οθων.

Οὐδεμίαν ἰδιαιτέρων ἐννοιολογικὴν ἀπόχρωσιν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν εἰς τὴν πρότασιν (70), οἱ δροὶ τῆς διποίας εὑρίσκονται εἰς τὴν λεγομένην οὐδετέραν τούτων θέσιν. Εἰς τὴν πρότασιν (71) ἔχομεν τὸ φαινόμενον τῆς ἀντιδιαστολῆς, ἐνῷ εἰς τὴν πρότασιν (72) ἔχομεν τὸ φαινόμενον τῆς ἔμφάσεως⁴³. Μετὰ τὰ ἀνωτέρω εἰσαγωγικῶς λεχθέντα, αἱ σημασιολογικαὶ καὶ συντακτικαὶ διαφοραὶ μεταξὺ τῶν προτάσεων (71) καὶ (72) εἶναι πρόδηλοι. Ἡ πρότασις (73) δὲν εἶναι γραμματικῶς δρθή, διότι, ἐνῷ ὑπάρχει μικρὸν σταμάτημα τῆς φωνῆς μετὰ τὴν ὀνοματικὴν φράσιν τὴν "Α μ α λ ᴵ α ν, δῶς τοῦτο δηλοῦται διὰ τῆς χρήσεως τοῦ κόμματος, οὐδὲν «ἴχνος» τῆς φράσεως ταύτης ὑπάρχει πλησίον τοῦ ρήματος. Ἐὰν δὲν ὑπῆρχε κόμμα μετὰ τὴν ὀνοματικὴν φράσιν τὴν "Α μ α λ ᴵ α ν, τότε ἡ (73) θὰ ἦτο γραμματικῶς δρθή. 'Ομοίως, ἡ πρότασις (74) δὲν εἶναι γραμματικῶς δρθή, διότι, ἐνῷ δὲν ὑπάρχει κόμμα μετὰ τὴν ὀνοματικὴν

42. Συνεπῶς, ἔχομεν ἐνταῦθα δύο προτάσεις. Τοῦτο θὰ καταστῇ σαφέστερον, δταν δοθοδν κατωτέρω τὰ σχετικὰ δένδρα - διαγράμματα.

43. Ἡ πρότασις (71) δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ ὡς ἔξης : Τὴν "Α μ α λ ᴵ α ν (καὶ δχι ἀλην τινὰ) ἐνυμφεύθη δ "Ο θων. 'Εξ ἀλλού, τὴν κάτωθι ἐρμηνείαν δίδομεν εἰς τὴν πρότασιν (72) : Σχετικῶς μὲ τὴν Ἀμαλίαν (ἐὰν λέγετε διὰ τὴν "Α μ α λ ᴵ α ν, ἐὰν ἀναφέρεσθε εἰς τὴν "Α μ α λ ᴵ α ν, κ.ἄ.), τὴν ἐνυμφεύθη δ "Ο θων.

φράσιν τὴν Ἀ μα λίαν, ἔχομεν τὸ κλιτικὸν τὴν ἀμέσως πρὸ τοῦ ρήματος. Ἐὰν ὑπῆρχε κόμμα μετὰ τὴν προταχθεῖσαν δημοτικὴν φράσιν, τότε ἡ (74) θὰ ήτο γραμματικῶς δρθή.

Μετὰ τὰς ἀνωτέρω ἐκτεθείσας εἰσαγωγικὰς γραμμάς, εὐνόητον τυγχάνει δτὶ δ μετασχηματιστικὸς νόμος τῆς ἐμφάσεως διαφέρει τοῦ νόμου τῆς ἀντιδιαστολῆς, δύναται δὲ νὰ γραφῇ ὡς ἔξης :

75.	S.D. :	X	—	V	—	NP	—	Z
						[aF]	⇒	
		1		2		3		4
	S.D. :	3	+	$\left[\begin{array}{l} 1 \text{ Pron. } \wedge 2 \\ [aF] \end{array} \right]$		∅		4

*Οροι: α) Ἡ δημοτικὴ φράσις πρέπει νὰ εἶναι δριστική *.

β) Ἐὰν τὸ ρῆμα εἶναι [+ μετοχῇ] ή [+ προστακτική], τότε σύναψε τὴν δημιουργηθεῖσαν ἀντωνυμίαν μετὰ τὸ ρῆμα.

γ) Ἡ ἀντωνυμία πρέπει νὰ εἶναι ἀσθενής τύπος τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας.

Παρομοίαν εἰκόνα πρὸς αὐτὴν τῶν ἀπλῶν προτάσεων παρουσιάζουν καὶ αἱ προτάσεις αἱ ἔχουσαι ὡς ἀντικείμενον εἰδικὴν ή βουλητικὴν πρότασιν.

*Ας λάβωμεν τὰ κάτωθι παραδείγματα :

76. Ἐτονίσαμεν ἴδιαιτέρως [δτὶ δὲν κάνεις διὰ τὸ ἐμπόριον].

77. Ὁ ἀδελφός μου ἐπιθυμεῖ πολύ [νὰ ἀσχοληθῇ μὲ γεωργικὰς ἐργασίας].

78. Αὐτοὶ οἱ μαθηταὶ θέλουν [νὰ γίνουν κάποτε καθηγηταί].

Αἱ συμπληρωματικαὶ προτάσεις εἰς τὰ παραδείγματα ταῦτα συμπεριφέρονται ὡς αἱ ἀπλαὶ δημοτικαὶ φράσεις. Κατὰ συνέπειαν, οἱ ἀνωτέρω δοθέντες μετασχηματιστικοὶ νόμοι ἴσχύουν καὶ διὰ τὰ παραδείγματα ταῦτα. Ἐπὶ ἀντιδιαστολῆς, τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα λαμβάνουν τὴν κάτωθι μορφήν :

79. Ὄτι δὲν κάνεις διὰ τὸ ἐμπόριον ἐτονίσαμεν ἴδιαιτέρως.

80. Νὰ ἀσχοληθῇ μὲ γεωργικὰς ἐργασίας δ ἀδελφός μου ἐπιθυμεῖ πολύ.

81. Νὰ γίνουν κάποτε καθηγηταὶ αὐτοὶ οἱ μαθηταὶ θέλουν.

44. Ἐὰν ἡ δημοτικὴ αὕτη φράσις εἶναι ἀδριστος, τότε δ νόμος (75) δὲν λειτουργεῖ. Εἰς τὸν νόμον τοῦτον, τὰ σύμβολα X καὶ Z εἶναι μεταβληταί, ἐνῷ διὰ τῆς θέσεως τοῦ 3 ἐκτὸς τῶν ἀγκυλῶν εἰς τὴν συντακτικὴν μετατροπὴν δεικνύομεν τὴν ἐκτὸς τῆς ἀρχικῆς προτάσεως θέσιν τῆς δημοτικῆς φράσεως.

“Η πρότασις (79), παραδείγματος χάριν, δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ ὡς ἔξῆς: “Ο τι δὲν κάνεις διὰ τὸ ἐμπόριον (καὶ δὴ διὰ δὲν εἰσαι ἔξυπνος ἢ δὲν κάνεις διὰ τὰ γράμματα ἢ ἄλλο τι) ἐτονίσα μεν ἰδιαιτέρως. Καθ' δμοιον τρόπον ἐρμηνεύονται καὶ αἱ ἄλλαι προτάσεις τοῦ τύπου τούτου. Ἐν ἄλλοις λόγοις, ἐπὶ ἀντιδιαστολῆς προβάλλεται τὸ νόημα τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως καὶ ἀντιδιαστέλλεται τοῦτο πρὸς τὸ νόημα ἄλλων σχετικῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων, μετὰ τῶν δοποίων εἶναι δυνατὸν νὰ συντάσσεται τὸ ρῆμα τῆς κυρίας προτάσεως.

Δὲν συμβαίνει, δμως, τὸ αὐτὸν ἐπὶ ἐμφάσεως. Ἡ ἔμφασις ἔχει ἴδιαιτέρας σημασιολογικὰς καὶ συντακτικὰς συνεπείας, τὰς δοποίας δυνάμεθα γενικᾶς νὰ ἴδωμεν εἰς τὰ κάτωθι παραδείγματα:

82. “Οτι δὲν κάνεις διὰ τὸ ἐμπόριον, τὸ ἐτονίσαμεν ἴδιαιτέρως.

83. Νὰ ἀσχοληθῇ μὲ γεωργικὰς ἐργασίας, δὲν ἀδελφός μου τὸ ἐπιθυμεῖ πολύ.

84. Νὰ γίνουν κάποτε καθηγηταί, αὐτοὶ οἱ μαθηταὶ τὸ θέλουν.

“Η πρότασις (82), παραδείγματος χάριν, δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ ὡς ἔξῆς: “Ο σον ἀφορᾷ εἰς τὸ δὲν κάνεις διὰ τὸ ἐμπόριον, τὸ δὲν εἰσαὶ μεν ἰδιαιτέρως. Καθ' δμοιον τρόπον ἐρμηνεύονται καὶ τὰ ὑπόλοιπα παραδείγματα. Γενικᾶς, ἐπὶ ἐμφάσεως ἔξαιρεται μὲν τὸ νόημα τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως, ἄλλὰ δὲν ἀντιδιαστέλλεται τοῦτο πρὸς τὸ νόημα ἄλλων παρεμφερῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων, μετὰ τῶν δοποίων εἶναι δυνατὸν νὰ συντάσσεται τὸ ρῆμα τῆς κυρίας προτάσεως. Ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, τοῦτο συνιστᾶ τὴν σημασιολογικὴν διαφορὰν μεταξὺ τῶν ἐννοιῶν τῆς ἐμφάσεως καὶ ἀντιδιαστολῆς.

“Απὸ συντακτικῆς πλευρᾶς, παρατηρεῖται δτι ἔμφασις ἐπὶ τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων καθιστᾶ ἀναγκαίαν καὶ ὑποχρεωτικὴν τὴν κατάλειψιν τῆς ἀσθενοῦς προσωπικῆς ἀντωνυμίας τὸ πλησίον τοῦ ρήματος τῆς κυρίας προτάσεως. Ἐπὶ ἀντιδιαστολῆς, δμως, οὐδεὶς ἀσθενὴς τύπος προσωπικῆς ἀντωνυμίας ἐμφανίζεται. Πρὸς τούτοις, δταν ἔχωμεν τὸ φαινόμενον τῆς ἐμφάσεως, ὑπάρχει κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν μικρὸν σταμάτημα τῆς φωνῆς μετὰ τὴν συμπληρωματικὴν πρότασιν, τὸ δοποῖον σημειούμεν διὰ κόμματος. Ἀντιθέτως, δταν ἔχωμεν τὸ φαινόμενον τῆς ἀντιδιαστολῆς, οὐδὲν σταμάτημα τῆς φωνῆς μετὰ τὴν συμπληρωματικὴν πρότασιν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν.

Πρέπει νὰ λεχθῇ δτι δὲν ἀσθενὴς τύπος τὸ τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας, δὲν δοποῖος μορφολογικῆς εἶναι δμοιος πρὸς τὸ δριστικὸν ἄρθρον οὐδετέρου γένους, οὐδόλως δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἄρθρον. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τοῦτο δύναται νὰ διαπιστωθῇ καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος δτι τὸ

μὲν ἄρθρον τίθεται πρὸ δινοματικῶν γενικῶς φράσεων, ἐνῷ οἱ ἀσθενεῖς τύποι τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας τίθενται πλησίον τοῦ ρήματος ἀποτελοῦντες μετ' αὐτοῦ μίαν τονικὴν ἐνότητα. Πρὸς τούτοις, εἰς τὰς προτάσεις (82-84) δύναται νὰ προστεθῇ τὸ δριστικὸν ἄρθρον οὐδετέρου γένους, γεγονὸς τὸ δποῖὸν δεικνύει τὸν δινοματικὸν καὶ οὐδέτερον χαρακτῆρα τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων. Οὕτως, αἱ προτάσεις αὗται δύνανται νὰ λάβουν τὴν ἀκόλουθον μορφήν :

85. Τὸ δτι δὲν κάνεις διὰ τὸ ἐμπόριον, τὸ ἔτονίσαμεν Ἰδιαιτέρως.
86. Τὸ νὰ ἀσχοληθῇ μὲ γεωργικὰς ἐργασίας, δ ἀδελφός μου τὸ ἐπιθυμεῖ πολὺ.
87. Τὸ νὰ γίνουν κάποτε καθηγηταί, αὗτοὶ οἱ μαθηταὶ τὸ θέλουν.

6. Ἀποβολὴ τῆς ἀντωνυμίας α ὑ τ δ.

Εἴπομεν ἀνωτέρω δτι ἡ κυριωτέρα διαφορὰ μεταξὺ συμπληρωματικῶν καὶ ἀναφορικῶν προτάσεων ἀπὸ πλευρᾶς τῶν νόμων δομῆς τῆς φράσεως εἶναι δτι ἡ δινοματικὴ φράσις ἡ ἔξαρτῶσα τὴν ἀναφορικὴν πρότασιν ἔξαρτῃ προσέτι καὶ ἐτέραν δινοματικὴν φράσιν, ἐνῷ ἡ δινοματικὴ φράσις ἡ ἔξαρτῶσα τὴν συμπληρωματικὴν πρότασιν ἔξαρτῃ προσέτι οὐχὶ ἐτέραν δινοματικὴν φράσιν, ἀλλὰ τὸν κόμβον N. Τὸ δνομα (N) αὗτὸ τὸ ἐκ τοῦ συνθέτου κόμβου NP ἔξαρτώμενον δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὴν ἀντωνυμίαν α ὑ τ δ ἥ τ ο. Ἡ ἀντωνυμία αὗτη κατὰ κανόνα μὲν ἀποβάλλεται πρὸ τοῦ μορίου ν ἀ τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων, δύναται, δμως, νὰ παραμένῃ πρὸ τοῦ μορίου δ τ 1. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν ἡ διὰ τοῦ δ τ 1 εἰσαγομένη συμπληρωματικὴ πρότασις χρησιμεύει ως ἐπεξήγησις τῆς ἀντωνυμίας α ὑ τ δ ἥ τ ο

Τὴν ἀντωνυμίαν ταύτην δυνάμεθα νὰ ἀνεύρωμεν εἰς τὰς κάτωθι προτάσεις :

88. Εἶπες δτι ἀνεγνώρισες τὸν ληστήν; Ὁχι, δὲν εἶπα α ὑ τ δ.
89. Θέλεις νὰ μεταβῆς εἰς τὸ Λονδίνον; Ναι, α ὑ τ δ θέλω.
90. Θέλεις νὰ διορισθῆς; Ναι, α ὑ τ δ θέλω, κ. ἄ.

Παρατηροῦμεν ἐδῶ δτι εἰς ἐρωτήσεις περιεχούσας συμπληρωματικὴν πρότασιν δύναται ως ἀπάντησις νὰ δοθῇ ἡ ἀντωνυμία α ὑ τ δ ἀντὶ νὰ ἐπαναληφθῇ ἡ συμπληρωματικὴ πρότασις.

‘Ωσαντως, τὴν ἀντωνυμίαν ταύτην δυνάμεθα νὰ ἀνεύρωμεν εἰς τὰ κάτωθι παραδείγματα :

91. Α ὑ τ δ, τὸ νὰ εἰσαι ἐσὺ ἀρχηγός, δὲν τὸ θέλω ἔγω.
92. Α ὑ τ δ, τὸ νὰ προδίδῃς τὰ μυστικά μας, δὲν τὸ συγχωρῶ.
93. Α ὑ τ δ, τὸ νὰ ὑβρίζῃς τὴν μητέρα μου, σοῦ τὸ ἀπαγορεύω.

94. Α ὁ τό, τὸ νὰ προσληφθῆς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτήν, θὰ τὸ ἀποφασίσω ἐγώ, κ. ἄ.

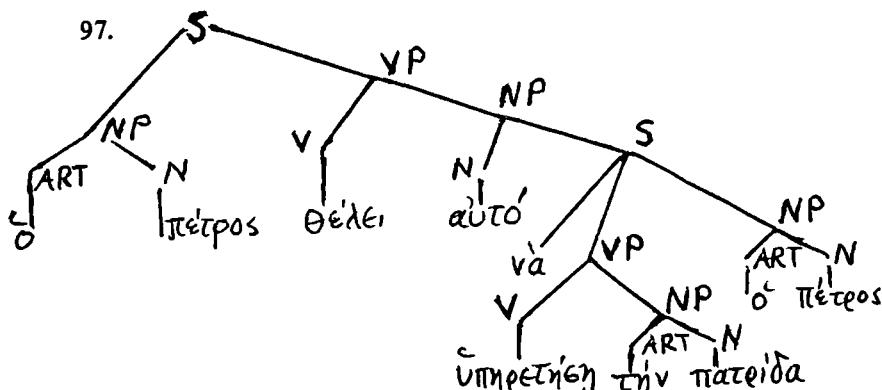
Δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν διτὶ ἡ ἀντωνυμία α ὁ τὸ ἀποβάλλεται μὲν πρὸ τοῦ ν ἄ, δύναται δὲ νὰ διατηρῆται εἰς ἄλλας θέσεις. Τὸ θέμα, δμως, εἶναι λίαν ἐνδιαφέρον καὶ ἀπαιτεῖ ἴδιαιτέραν μελέτην. Ὁλίγα μόνον σημεῖα ἔθιξαμεν ἀνωτέρω διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς παρούσης μελέτης. Ὁ τύπος τοῦ μετασχηματιστικοῦ νόμου, δι' οὗ ἀποβάλλεται ἡ ἀντωνυμία α ὁ τὸ, δύναται νὰ δοθῇ ὡς ἔξης :

$$95. \quad S.D. : \quad X_{NP} \left[\alphaὐτὸ — S \right]_{NP} Y \Rightarrow \\ \begin{array}{cccc} 1 & 2 & 3 & 4 \\ S.C. : & 1 & \emptyset & 3 & 4 \end{array}$$

‘Ο νόμος ⁴⁵ οὗτος δὲν θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ ἴδιαιτέρως εἰς τὴν μελέτην ταύτην. Ἐπεσημάναμεν ἀπλῶς τὴν ὑπαρξίν εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν τῶν σχετικῶν προτάσεων τῆς ἀντωνυμίας α ὁ τό. Πρὸς πληρεστέραν κατανόησιν τῶν ἀνωτέρω, διὰ λάβωμεν τὸ κάτωθι παράδειγμα :

96. ‘Ο Πέτρος θέλει νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πατρίδα.

Ἐὰν παραλειφθοῦν ἀσχετοὶ λεπτομέρειαι, ἡ βαθεῖα δομὴ τῆς (96) δύναται νὰ παρασταθῇ διὰ τοῦ κάτωθι δένδρου - διαγράμματος :

45. Ιδὲ Joseph Emonds, Root and Structure-Preserving Transformations, Ph. D. Dissertation, reproduced by the Indiana University Linguistics Club, Bloomington, 1970, σσ. 92 - 95.

7. Ἀνύψωσις τοῦ ὑποκειμένου τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως.

Εἰς πολλάς γλώσσας τοῦ κόσμου παρατηρεῖται ἐνίστε δτὶ τὸ ὑποκείμενον ώρισμένων ἔξηρτημένων προτάσεων δύναται νὰ ἀνυψωθῇ εἰς τὴν προηγουμένην κυρίαν πρότασιν ὡς ἀντικείμενον αὐτῆς. Τὸ συντακτικὸν τοῦτο φαινόμενον, τὸ δποῖον εἶναι γνωστὸν ὡς πρόληψις, θὰ τὸ δνομάσωμεν ἀνύψωσιν τοῦ προτάσεως (Subject Raising).

Προκειμένου περὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, δεξῆς δρισμὸς διὰ τὸ φαινόμενον τοῦτο δίδεται ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως Τζαρτζάνου : «Κατὰ τοῦτο τὸ ὑποκείμενον ἔξηρτημένης προτάσεως ἐλκόμενον ὑπὸ τοῦ ρήματος τῆς κυρίας προτάσεως (πρόληψις) τίθεται ὡς ἀντικείμενον τῆς κυρίας προτάσεως»⁴⁶.

“Ἄς περιορισθῶμεν εἰς δλίγα παραδείγματα ἐκ τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης :

98. Ἀκούω τὴν μητέρα [νὰ δμιλῇ τῆς καθηγητρίας].
99. Βλέπω τὸν καθηγητὴν [νὰ ἔρχεται].
100. Ἡ ὑπηρεσία θέλει τὸν ὑπάλληλον [νὰ ἔργαζεται μὲ προθυμίαν].
101. Ὁ ἀξιωματικὸς διέταξε τοὺς στρατιώτας [νὰ ἔκτελέσουν αὐτὴν τὴν ὑπηρεσίαν].
102. Περιμένω τὸν ἰατρὸν [νὰ ἔλθῃ], κ. ἄ.

Παραδείγματα ὡς τὰ ἀνωτέρω δίδουν τὴν ἐντύπωσιν δτὶ τὰ ρήματα ἀκούω, βλέπω, θέλω, διατάσσω, περιμένω, κ. ἄ., συντάσσονται μὲ δνοματικὴν φράσιν κατ’ αἰτιατικὴν ὡς ἀντικείμενον αὐτῶν καὶ συγχρόνως μὲ βουλητικὴν πρότασιν. Τοῦτο, βεβαίως, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρός τὴν βαθεῖαν τῶν προτάσεων δομήν. Συγκεκριμένως, θὰ δειχθῇ δτὶ τὰ παραδείγματα ταῦτα παράγονται ἐκ τῶν κάτωθι, ἀντιστοίχως, προτάσεων διὰ τῆς λειτουργίας δύο μετασχηματιστικῶν νόμων, τοῦ νόμου τῆς ἀνύψωσεως τοῦ ὑποκειμένου τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀντικειμένου τῆς κυρίας προτάσεως καὶ τοῦ νόμου τοῦ καθορίζοντος καὶ ρυθμίζοντος τὴν πτῶσιν τοῦ ἀντικειμένου :

103. Ἀκούω [νὰ δμιλῇ ἡ μητέρα τῆς καθηγητρίας].
104. Βλέπω [νὰ ἔρχεται ὁ καθηγητής].
105. Ἡ ὑπηρεσία θέλει [νὰ ἔργαζεται ὁ ὑπάλληλος μὲ προθυμίαν].
106. Ὁ ἀξιωματικὸς διέταξε [νὰ ἔκτελέσουν οἱ στρατιώται αὐτὴν τὴν ὑπηρεσίαν].
107. Περιμένω [νὰ ἔλθῃ ὁ ἰατρός], κ. ἄ.

46. Συντακτικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Αρχαίας Ἑλληνικῆς Γλώσσης, ΟΕΔΒ, Ἀθῆναι 1969, σ. 169.

Ο τύπος τοῦ μετασχηματιστικοῦ νόμου, διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ δοτοίου τὸ ὑποκείμενον τῶν συμπληρωματικῶν τούτων προτάσεων ἀνύψωνται εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀντικειμένου τῆς κυρίας προτάσεως, δύναται νὰ δοθῇ ὡς ἔξῆς⁴⁷ :

$$108. \quad S.D. : \begin{matrix} s & \left[\begin{matrix} X & V & Z \\ & s & \left[\begin{matrix} Y & NP & W \\ & s & \end{matrix} \right] s \end{matrix} \right] s \\ & \begin{matrix} 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 \end{matrix} \\ S.C. : & \begin{matrix} 1 & 2+5 & 3 & 4 & \emptyset & 6 \end{matrix} \end{matrix} \Rightarrow$$

Όρος : Ἡ ὅνοματικὴ φράσις (NP) πρέπει νὰ ἔξαρταται ἀμέσως ἐκ τοῦ κόμβου S, δηλ. πρέπει νὰ είναι ὑποκείμενον.

Ο μετασχηματιστικὸς οὗτος, νόμος εἶναι προαιρετικός. Διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ προαιρετικοῦ τούτου, μετασχηματιστικοῦ νόμου, αἱ προτάσεις (103 - 107) μετατρέπονται εἰς τὰς (109 - 113), ἀντιστοίχως :

109. *'Ακούω ἡ μητέρα [νὰ δμιλῇ τῆς καθηγητρίας].

110. * Βλέπω δὲ καθηγητής [νὰ ἔρχεται].

111. *'Η ὑπηρεσία θέλει δὲ ὑπάλληλος [νὰ ἔργαζεται μὲ προθυμίαν].

112. *'Ο ἀξιωματικὸς διέταξεν οἱ στρατιῶται [νὰ ἐκτελέσουν αὐτὴν τὴν ὑπηρεσίαν].

113. * Περιμένω δὲ, ἵστρος [νὰ ἔλθῃ], κ. ἄ.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο κρίνεται σκόπιμον νὰ τονισθῇ ὅτι ἀνύψωσις τοῦ ὑποκειμένου λαμβάνει χώραν οὐχὶ εἰς τὰς συμπληρωματικὰς προτάσεις τὰς εἰσαγωμένας διὰ τοῦ δὲ τι, ἀλλ’ εἰς τὰς συμπληρωματικὰς προτάσεις τὰς εἰσαγομένας διὰ τοῦ μορίου ν.ά.

Εὐνόητον τυγχάνει ὅτι εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα τὸ ὑποκείμενον τῆς κυρίας προτάσεως δὲν πρέπει νὰ είναι τὸ αὐτὸ μὲ τὸ ὑποκείμενον τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως. Συνεπῶς, δὲν ὑπάρχει δυνατότης λειτουργίας τοῦ γνωστοῦ ἡδη μετασχηματιστικοῦ νόμου, δι’ οὗ ἀποβάλλεται τὸ ὑποκείμενον τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων ἐπὶ ταυτοπροσωπίας.

Αἱ προτάσεις (109 - 113) δὲν είναι γραμματικᾶς δρθαί,⁴⁸ διότι τὸ ὑποκείμενον τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων ἀνύψωθὲν εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀντικειμένου τῶν ἀνεξαρτήτων προτάσεων δὲν ἔχει τεθῆ εἰς τὴν πτῶσιν, τὴν δοτοίαν ἡ θέσις τοῦ ἀντικειμένου ἀπαιτεῖ. Τοῦτο καθιστᾷ ἀναγκαῖαν τὴν λειτουργίαν ἐτέρου μετασχηματιστικοῦ νόμου, διὰ τοῦ δοτοίου

47. Τὰ σύμβολα X, Z, Y καὶ W είναι μεταβληταί.

48. Διὰ τοὺς περισσοτέρους τοῦλάχιστον Ἐλληνας.

αἱ δὲ ἄνω γραμματικῶς οὐχὶ δρθαὶ προτάσεις μετατρέπονται εἰς προτάσεις γραμματικῶς δρθάς. Οὐ τύπος τοῦ σχετικοῦ μετασχηματιστικοῦ νόμου τοῦ καθορίζοντος τὴν πτῶσιν τοῦ διμέσου ἀντικειμένου δύναται νὰ δοθῇ ὡς ἔξῆς :⁴⁹

114.	S.D. :	X	V	NP	Y	→
		1	2	3	4	
	S.C. :	1	2	3	4	
[+ αιτ.]						

Διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μετασχηματιστικοῦ τούτου νόμου,⁵⁰ δὸποιος εἶναι ὑποχρεωτικός, αἱ προτάσεις (109 - 113) μετατρέπονται εἰς τὰς ἀντιστοίχους γραμματικῶς δρθάς προτάσεις (98 - 102).

Πρέπει νὰ λεχθῇ ἐδῶ ὅτι οἱ πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς γλωσσολόγοι προσεκάθουν νὰ δώσουν μίαν γενικὴν καὶ ἐν πόλλοις ἀσφῆ καὶ ἀδριστον ἐρμηνείαν τοῦ φαινομένου τούτου τῆς προλήψεως. Παραδείγματος χάριν, δὲ κράτιστος τῶν Ἑλλήνων γλωσσολόγων Γ. Ν. Χατζιδάκις γράφει τὰ ἔξῆς διὰ τὸ ὕφαινόμενον τοῦτο : «Ἡ λεγομένη ἐν τῷ συντακτικῷ πρόδηληψις ἐν τῷ φαινομένῳ τοῦ συμφυρμοῦ ἔχει τὴν ἀρχὴν ἀθτῆς· ξέρω ποιὸς εἰσαὶ καὶ σὲ ξέρω, δθεν σὲ ξέρω ποιὸς εἰσαὶ, οἴσθα τί ἐστι Δημόκριτος καὶ οἴσθα Δημόκριτον καὶ οἴσθα Δημόκριτον καὶ οἴσθα Δημόκριτον τί ἐστι»⁵¹. Πᾶς, δμως, καὶ βάσει ποίων νόμων τελεῖται δ συμφυρμὸς οὗτος; Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε λεχθέντων καθίσταται σαφὲς δτι ἡ ἄνω ἐπενεγχθεῖσα γνώμη τοῦ Γ. Ν. Χατζιδάκι δτι τὸ φαινόμενον τῆς προλήψεως ὀφείλεται εἰς τὸ φαινόμενον τοῦ συμφυρμοῦ οὐδόλως ἀποτελεῖ ἐρμηνείαν τούτου. Ἐκ τῆς ἀναλύσεως, τὴν δποίαν ἐπεχειρήσαμεν ἀνωτέρω, εἶναι φανερὸν δτι ἡ πρότασις (102), παραδείγματος χάριν, δὲν προέρχεται ἐκ τῆς συμφύρσεως τῶν προτάσεων α') περιμένω νὰ ελθῃ διατρὸς καὶ β') περιμένω τὸν ιατρὸν, ἀλλ' εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς λειτουργίας τῶν δύο ὡς ἄνω ἀναγραφομένων νόμων ἐπιμᾶς καὶ τῆς αὐτῆς προτάσεως, τῆς προτάσεως (107). Λέγομεν λοιπὸν δτι

49. Ἰδὲ John Robert Ross, *Constraints on Variables in Syntax*, unpublished Ph. D. Dissertation, M.I.T., 1967, reproduced by the Indiana University Linguistics Club, Bloomington, 1968, σ. 45 - 49.—Ομοίως, τοῦ ἴδιου, «*Guess Who?*», in *Papers from the Fifth Regional Meeting, Chicago Linguistic Society*, edited by Robert Binnick et al., Department of Linguistics, Chicago, 1969, σ. 254.

50. Διὰ τοῦ στοιχείου [+ αιτ.] δηλοῦμεν τὴν αἰτιατικὴν πτῶσιν.

51. Ἀκαδημεικὰ Ἀναγνώσματα, τόμος Γ' (Γενικὴ Γλωσσική), ἐν Ἀθήναις, 1915, σ. 199.

ἡ (102) παράγεται ἐκ τῆς (107) διὰ τῆς λειτουργίας τῶν νόμων (108) καὶ (114) καὶ κατ' αὐτὴν τὴν τάξιν.

*Ἐξ αἰτίας τῆς ἀνυψώσεως τοῦ ὑποκειμένου τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀντικειμένου τῶν ἀνεξαρτήτων προτάσεων εἶναι δύνατὸν ρήματα, τὰ δποῖα εἰς τὴν βαθεῖαν αὐτῶν δομήν ἔχουν διάφορον σύνταξιν, νὰ παρουσιάζωνται εἰς τὴν ἐπιφανειακὴν δομήν ως ἔχοντα τὴν αὐτὴν σύνταξιν. Τοῦτο καθίσταται σαφὲς αὐτὴν διὰ τῆς ἐξετάσεως τοῦ κάτωθι ἐνδιαφέροντος ζεύγους προτάσεων :⁵²

115. Περιμένω τὸν Ιατρὸν νὰ ἐξετάσῃ τὸν Πέτρον.

116. Πείθω τὸν Ιατρὸν νὰ ἐξετάσῃ τὸν Πέτρον.

*Ἐκ πρώτης δψεως, αἱ προτάσεις αὗται δίδουν τὴν ἐντύπωσιν δτὶ ἔχουν τὴν αὐτὴν δομικήν ἀνάλυσιν. Οὐδείς, δμως, μέχρι σήμερον ἔχει παρατηρήσει καὶ τονίσει δτὶ ἡ (115) δὲν ἔχει παράλληλον δομήν μὲ τὴν (116). *Οτι αἱ προτάσεις αὗται διαφέρουν δομικῶς, δύναται νὰ καταστῇ σαφὲς ἐκ τῶν κάτωθι :

117 α. Περιμένω τὸν Ιατρὸν νὰ ἐξετάσῃ τὸν Πέτρον.

β. Περιμένω νὰ ἐξετασθῇ δ Πέτρος ἀπὸ τὸν Ιατρόν.

118 α. Πείθω τὸν Ιατρὸν νὰ ἐξετάσῃ τὸν Πέτρον.

β. Πείθω τὸν Πέτρον νὰ ἐξετασθῇ ἀπὸ τὸν Ιατρόν.

Αἱ προτάσεις (117α) καὶ (117β) εἶναι συνώνυμοι. *Η μία εἶναι ἀληθής ἐὰν καὶ μόνον ἐὰν ἡ ἄλλη εἶναι ἐπίσης ἀληθής. Τοῦτο, δμως, δὲν δύναται νὰ λεχθῇ καὶ διὰ τὰς (118α) καὶ (118β). *Η (118α) ἔχει διάφορον σημασίαν ἀπὸ τὴν (118β). Τοῦτο σημαίνει δτὶ αἱ (117α) καὶ (117β) ἔχουν τὴν αὐτὴν ὑποκειμένην βαθεῖαν δομήν (*Unidirectional Deep Structure*), ἐνῷ αἱ (118α) καὶ (118β) δὲν ἔχουν τὴν αὐτὴν ὑποκειμένην βαθεῖαν δομήν. Συγκεκριμένως, εἰς τὴν βαθεῖαν δομήν, ὀμφότεραι αἱ ὀνοματικαὶ φράσεις τὸν ιατρὸν καὶ τὸν Πέτρον τῆς (117α) ἀνήκουν εἰς τὴν συμπληρωματικὴν πρότασιν, ἀλλ’ εἰς τὴν ἐπιφανειακὴν δομήν τὸ ὑποκειμένον τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως ἔχει ἀνυψωθῆ ἐις τὴν θέσιν τοῦ ἀντικειμένου τῆς κυρίας προτάσεως, ως ἔχομεν δεῖξει ἀνωτέρω. *Η (117β) προηλθεν ἐκ τῆς αὐτῆς προτάσεως, ἐξ ἡς παρήχθη καὶ ἡ (117α), δηλαδὴ ἐκ τῆς (119) :

119. Περιμένω [νὰ ἐξετάσῃ δ Ιατρὸς τὸν Πέτρον].

52. Παρόμοιον ζεύγος προτάσεων δίδεται ὑπὸ τοῦ Noam Chomsky εἰς τὸ ἔργον του *Apects*, σσ. 22 - 24. Τὰς ἀπόψεις τοῦ Noam Chomsky ἐπὶ τοῦ συγκεκριμένου τούτου θέματος ἐπαναλαμβάνει, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ δ Frank Palmer, *Grammar*, A Pelican Original, 1971, σσ. 142 - 143.

Διὰ τῆς μετατροπῆς⁵³ τῆς ἐν τῇ συμπληρωματικῇ προτάσει ἐνεργητικῆς συντάξεως εἰς παθητικήν, ήτις τελεῖται κατὰ τοὺς γνωστοὺς νόμους τῆς νέας Ἑλληνικῆς, ἡ (119) μετατρέπεται εἰς τὴν (117β). Ὡσαύτως, ἡ (119) μετατρέπεται εἰς τὴν (117α) διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ νόμου τῆς ἀνυψώσεως τοῦ ὑποκειμένου τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀντικειμένου τῆς κυρίας προτάσεως καὶ τοῦ νόμου τοῦ καθορίζοντος τὴν πτῶσιν τοῦ ἀμέσου ἀντικειμένου. Δὲν συμβαίνει, δμως, τὸ αὐτὸ μὲ τὴν (118α), εἰς τὴν δποίαν αἱ δνοματικαὶ φράσεις τὸν ιατρὸν καὶ τὸν Πέτρον ἀνήκουν ἡ μὲν πρώτη εἰς τὴν κυρίαν πρότασιν, ἡ δευτέρα δὲ εἰς τὴν ἔξηρτημένην πρότασιν. Συνεπάς, εὐδόητον τυγχάνει δτι αἱ προτάσεις (117α) καὶ (118α) δὲν ἔχουν παράλληλον ὑποκειμένην δομήν. Εἰς τὴν βαθεῖαν δομήν, τὸ ρῆμα πειμένω τῆς νέας Ἑλληνικῆς συντάσσεται ἡ μὲ δνοματικὴν φράσιν ἡ μὲ συμπληρωματικὴν πρότασιν, οὐχὶ δμως συγχρόνως μὲ δνοματικὴν φράσιν καὶ συμπληρωματικὴν πρότασιν, ὃς τοῦτο συμβαίνει μὲ τὸ ρῆμα πειθω. Ἡ εἰς τὴν βαθεῖαν δομήν σύνταξις τῶν ρημάτων τούτων δύναται νὰ παρασταθῇ ὡς ἀκολούθως :⁵⁴

Περιμένω : [+V, +—NP, +—S].

Πειθω : [+V, +—NP[^]S].

Οχι μόνον αἱ προτάσεις (117α) καὶ (118α) διαφέρουν μεταξύ τῶν δῶς πρὸς τὴν δομήν, ἀλλὰ καὶ αἱ προτάσεις (118α) καὶ (118β). Συγκεκριμένως, εἰς τὴν (118α) ἡ δνοματικὴ φράσις τὸν ιατρὸν είναι τὸ λογικὸν ἀντικείμενον τῆς κυρίας προτάσεως καὶ τὸ λογικὸν ὑποκείμενον τῆς δευτερευούσης προτάσεως, ἐνῷ εἰς τὴν (118β) λογικὸν ἀντικείμενον τῆς κυρίας προτάσεως είναι ἡ δνοματικὴ φράσις τὸν Πέτρον, ήτις είναι καὶ γραμματικὸν ὑποκείμενον τῆς δευτερευούσης προτάσεως. Γενικᾶς, αἱ βαθεῖαι δομαὶ τῶν προτάσεων (118α) καὶ (118β) δύνανται νὰ παρασταθοῦν διὰ τῶν (120α) καὶ (120β), ἀντιστοίχως :

120 α. Πείθω τὸν ιατρὸν [νὰ ἔξετάσῃ διατρόπον Πέτρον].

β. Πείθω τὸν Πέτρον [νὰ ἔξετάσῃ διατρόπον Πέτρον].

53. Ὁ μετασχηματιστικὸς νόμος διαφέρει τὴν ἐνεργητικὴν σύνταξιν εἰς παθητικὴν δύναται νὰ δοθῇ ὡς ἐξῆς :

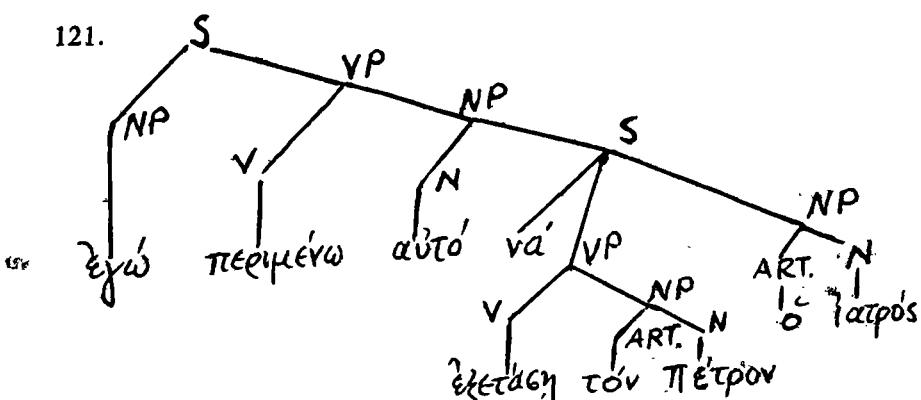
S. D. :	X	NP	V	NP	Y	\Rightarrow
	1	2	3	4	5	
S. C. :	1	4	3	ἀπὸ	+2	5
				[+παθ.]		

Διὰ τοῦ στοιχείου [+παθ.] δηλοδμεν δτι τὸ ρῆμα μετετράπη εἰς τὴν παθητικὴν φωνήν. Ὁ νόμος οὗτος, δμως, δὲν θὰ ἀπασχολήσῃ τὴν παροδσαν μελέτην.

54. Ἡ παῦλα δηλοὶ τὴν θέσιν τοῦ ρήματος.

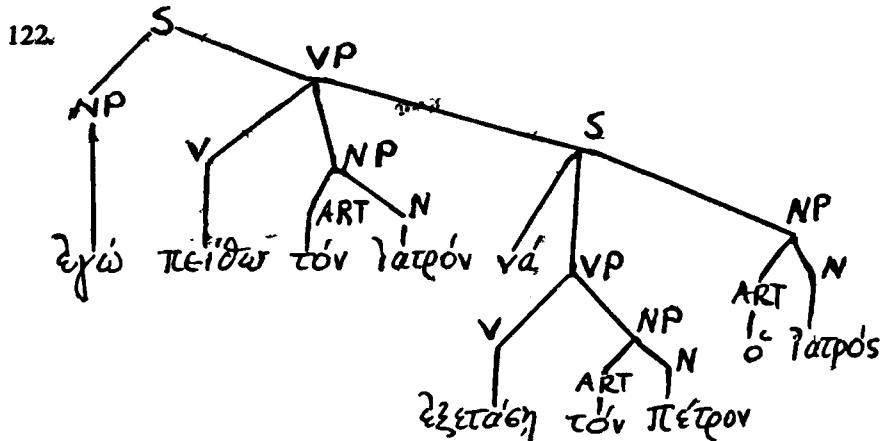
Κατὰ ταῦτα, ἡ διαφορὰ σημασίας μεταξὺ τῶν (118α), καὶ (118β) δφεί-
λεται εἰς τὸ γεγονός δτι αἱ προτάσεις αὗται ἔχουν διάφορον βαθεῖαν δο-
μήν, ὡς τοῦτο δεικνύεται ἀνωτέρῳ.

Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ δευτέρου κεφαλαίου τῆς μελέτης τάχτης εἴπομεν
δτι ὠρισμένα ρήματα συντάσσονται μὲν μὲ πρότασιν εἰσαγόμενην διὰ
τοῦ ν ἢ τοῦ δ τι, ἀλλ' ἡ δευτερεύουσα αὗτη πρότασις δὲν ἰσοδυνα-
μεῖ πρὸς δνοματικὴν φράσιν. Ἐπειδὴ εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα ἐγέ-
νετο χρῆσις τῶν ρημάτων π ε ρ i μ ἐ ν ω καὶ π ε i θω, κρίνεται ἐνταῦθα
τσκόπιμον νὰ ἐπισημάνωμεν μίαν βασικὴν διαφορὰν ὃς πρὸς τὴν λειτουρ-
γίαν τῶν ἐκ τῶν ρημάτων τούτων ἔξαρτωμένων δευτερευουσῶν προτάσεων.
Συγκεκριμένως· ἡ ἐκ τοῦ π ε ρ i μ ἐ ν ω ἔξαρτωμένη συμπληρωματικὴ
πρότασις, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἐκ τοῦ π ε i θω ἔξαρτωμένην δευτερεύ-
ουσαν πρότασιν, ἔχει λειτουργίαν ἀντικειμένου, ἵτοι ἰσοδυναμεῖ πρὸς
δνοματικὴν φράσιν. Τοῦτο δύναται νὰ καταστῇ σαφὲς ἐὰν ἡ βαθεῖα δομὴ
τῶν προτάσεων (117α) καὶ (118α) ἀπεικονισθῇ διὰ τῶν (121) καὶ (122)
δένδρων - διαγραμμάτων, ἀντιστοίχως :

Ἐκ τῶν δένδρων - διαγραμμάτων τούτων εἶναι δφθαλμοφανὲς δτι ἡ
συμπληρωματικὴ πρότασις τῆς (117α) ἔξαρτᾶται ἐκ τοῦ κόμβου NP, εἶναι
δηλαδὴ δνοματικὴ φράσις, ἐνῷ ἡ δευτερεύουσα πρότασις τῆς (118α)
ἔξαρτᾶται ἐκ τοῦ κόμβου VP, δηλ. δὲν εἶναι δνοματικὴ φράσις.

Οτι ἡ ἐκ τοῦ π ε i θω ἔξαρτωμένη δευτερεύουσα πρότασις δὲν
εἶναι δνοματικὴ φράσις φαίνεται, ἐκτὸς τῶν ἀλλων, καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος
δτι οὐδέποτε δύναται νὰ συνοδεύεται ὑπὸ τοῦ κλιτικοῦ τ ὁ. Ἀντιθέτως,
ἢ ἐκ τοῦ π ε ρ i μ ἐ ν ω ἔξαρτωμένη συμπληρωματικὴ πρότασις δύναται
νὰ συνοδεύεται ὑπὸ τοῦ κλιτικοῦ τούτου. Τοῦτο καθίσταται σαφὲς διὰ τῶν
παραδειγμάτων (123 - 126).

123. Τὸ περιμένω νὰ ἔξετάσῃ ὁ Ἱατρὸς τὸν Πέτρον.

124. Τὸ νὰ ἔξετάσῃ ὁ Ἱατρὸς τὸν Πέτρον, τὸ περιμένω.

125. * Τὸ πείθω τὸν Ἱατρὸν νὰ ἔξετάσῃ τὸν Πέτρον.

126. * Τὸ νὰ ἔξετάσῃ τὸν Πέτρον, τὸ πείθω τὸν Ἱατρὸν, κ. Δ.

Πρίν ή κλείσωμεν τὸ τμῆμα τοῦτο τῆς παρούσης μελέτης τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὸ φαινόμενον τῆς προληψεως, πρέπει νὰ εἰπωμέν έδω διτὶ μὲ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ὑποκειμένου τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως δημιουργεῖται διαφορετικὴ κατάστασις ἀπὸ συντακτικῆς πλευρᾶς. Συγκεκριμένως, τὸ κλιτικὸν τὸ δὲ τὸ ἀναφερόμενον εἰς δλην τὴν συμπληρωματικὴν πρότασιν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐμφανισθῇ πλέον, ἐνῷ ἀντιθέτως ἡ ἀνυψωθεῖσα δονοματικὴ φράσις δύναται νὰ συνοδεύεται ὑπὸ κλιτικοῦ ἔχοντος τὴν³ αὐτὴν ταυτότητα ἀναφορᾶς πρὸς τὴν δονοματικὴν ταύτην φράσιν. Τὰ ἀνωτέρω καθίστανται σαφῇ εἰς τὰ κάτωθι παραδείγματα :

127. 'Ο ἀξιωματικὸς διέταξε τὸν στρατιώτην νὰ φύγῃ.

128. 'Ο ἀξιωματικὸς τὸν¹ διέταξε τὸν στρατιώτην² νὰ φύγῃ.

129. * 'Ο ἀξιωματικὸς τὸ διέταξε τὸν στρατιώτην νὰ φύγῃ.

130. * 'Ο ἀξιωματικὸς τὸ τὸν διέταξε τὸν στρατιώτην νὰ φύγῃ.

8. Τάξις καὶ λειτουργία τῶν μετασχηματιστικῶν νόμων.

Τόσον οἱ φωνολογικοὶ δσον καὶ οἱ συντακτικοὶ ἐντὸς τῆς προτάσεως νόμοι λειτουργοῦν καθ' ὠρισμένην τάξιν. 'Η τάξις, καθ' ἦν ἐκαστος τῶν μετασχηματιστικῶν νόμων λειτουργεῖ ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ἄλλους νόμους, δὲν δίδεται a priori, ἀλλ' εἶναι καρπὸς καὶ ἀπόρροια τῶν ἐμπει-

ρικῶν δεδομένων. Γενικῶς, λέγομεν δτι δύο μετασχηματιστικοὶ νόμοι εὑρίσκονται εἰς στενήν σχέσιν μεταξύ των ἐὰν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ ἐνὸς δημιουργῶνται αἱ ἀπαραίτητοι προύποθέσεις διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ ἄλλου. Ἐάν, παραδείγματος χάριν, διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ νόμου A ἰκανοποιήται ἡ συντακτικὴ περιγραφὴ διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ νόμου B, λέγομεν τότε δτι δ νόμος A προηγεῖται τοῦ νόμου B. Αὕτη εἶναι ἡ γραμμικὴ λειτουργία τῶν νόμων⁵⁵.

Οἱ μετασχηματιστικοί, δμως, νόμοι δὲν λειτουργοῦν μόνον γραμμικῶς, ἀλλὰ καὶ κυκλικῶς. Ἐκάστη πρότασις ἀποτελεῖ ἔνα ἴδιαίτερον κύκλον (Cycle), μίαν ἴδιαιτέραν περιοχὴν (Domain), ἐντός τῆς δποίας οἱ μετασχηματιστικοὶ νόμοι λειτουργοῦν καθ' ὠρισμένην γραμμικὴν τάξιν. Οἱ νόμοι οὗτοι δὲν δύνανται νὰ λειτουργήσουν περισσοτέρας τῆς μιᾶς φορᾶς εἰς ἔνα καὶ τὸν αὐτὸν κύκλον, δύνανται, δμως, νὰ ἐπαναλειτουργήσουν εἰς τὴν ἀμέσως προηγουμένην πρότασιν, ἐὰν μεταξύ τῶν προτάσεων τούτων ὑπάρχῃ σύνδεσις ἢ ἐξάρτησις. Ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, ἡ κυκλικὴ λειτουργία τῶν νόμων ἔχει διῆς ἐξῆς: Κατ' ἀρχὰς ἐφαρμόζομεν τοὺς δυναμένους νὰ λειτουργήσουν νόμους εἰς τὴν πρότασιν τὴν κειμένην εἰς τὸ κατώτατον σημεῖον. Ἀφοῦ λειτουργήσουν γραμμικῶς οἱ σχετικοὶ μετασχηματιστικοὶ νόμοι εἰς τὴν πρότασιν ταύτην, ἀνερχόμεθα εἰς τὴν ἀμέσως προηγουμένην πρότασιν καὶ ἐφαρμόζομεν γραμμικῶς⁵⁶ πάλιν τοὺς δυναμένους νὰ λειτουργήσουν εἰς τὴν πρότασιν ταύτην νόμους λαμβάνοντες διπέρι δψιν καὶ τὴν δομὴν τῆς εἰς τὸ κατώτατον σημεῖον κειμένης προτάσεως. Καθ' δμοιον τρόπον ἐνεργοῦντες ἀνερχόμεθα εἰς τὴν πρότασιν τὴν κειμένην εἰς τὸ ἀνώτατον σημεῖον, εἰς τὴν δποίαν ἐφαρμόζομεν πάλιν γραμμικῶς τοὺς δυναμένους νὰ λειτουργήσουν νόμους λαμβάνοντες τώρα διπέρι δψιν δλας τὰς κάτωθι ταύτης εὑρισκομένας προτάσεις.

Τὰ ἀνωτέρω δύνανται νὰ καταστοῦν περισσότερον σαφῆ καὶ ἀντιλη-

55. Ἐάν ἔχωμεν τοὺς νόμους A,B,Γ, ἐκ τῶν δποίων δ A προηγεῖται τοῦ B καὶ δ B προηγεῖται τοῦ Γ, τότε κατ' ἀνάγκην καὶ δ A προηγεῖται τοῦ Γ.

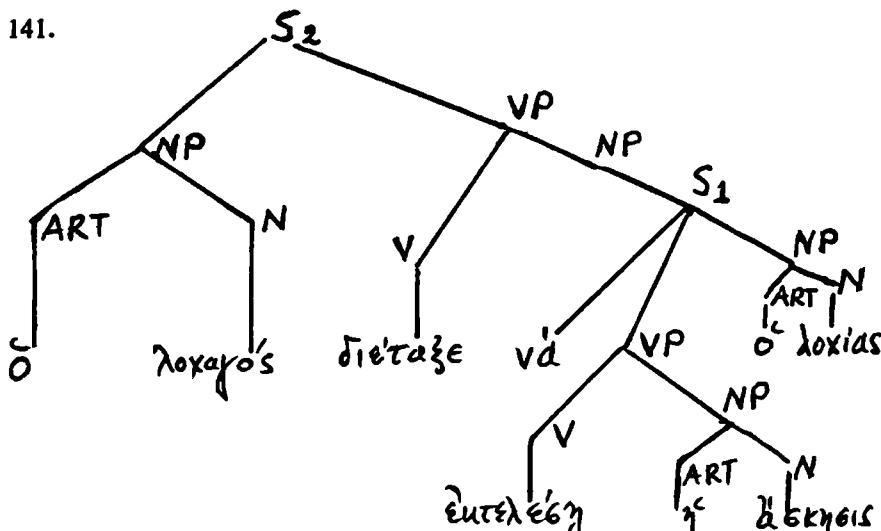
56. "Οσον ἀφορᾷ εἰς τὴν αὐστηρὰν τάξιν, καθ' ἥν ἔκαστος τῶν νόμων λειτουργεῖ ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ἄλλους νόμους, ἔχει ἐσχάτως διατυπωθῇ ἡ ὑπόθεσις δτι ἡ τάξις αὗτη τῶν νόμων δύναται νὰ προκαθορισθῇ διὰ τῆς ἀνευρέσεως γενικῶν ἀρχῶν, αἰτινες δφείλουν νὰ ισχύουν δι' δλας τὰς γλώσσας. Παραδείγματος χάριν, ἡ ἀρχὴ τοῦ δ π ο χ ρ ε ω τ i k o δ - p r o a i r e t i c o δ μ o u προκαθορίζει δτι δταν ἡ συντακτικὴ περιγραφὴ ἰκανοποιεῖ συγχρόνως τὰς ἀπαιτήσεις δνο νόμων, ἐνὸς δποχρεωτικοῦ καὶ ἐνὸς προαιρετικοῦ, τότε δ ὑποχρεωτικὸς νόμος κατ' ἀνάγκην προηγεῖται τοῦ προαιρετικοῦ. Διὰ πλείστη, ίδε Ashley Hastings, «On the Obligatory - Optional Principle», reproduced by the Indiana University Linguistics Club, Bloomington, 1973, καὶ Andreas Koutsoudas, «Unordered Rule Hypothesis», reproduced by the Indiana University Linguistics Club, Bloomington, 1973,

πτὰ έὰν δείξωμεν γενικᾶς τὸν τρόπον παραγωγῆς προτάσεών τινων. Πρὸς τοῦτο, ἃς λάβωμεν τὰ κάτωθι παραδείγματα :

131. Ὁ λοχαγὸς διέταξε νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀσκησιν δ λοχίας.
132. Ὁ λοχαγὸς διέταξε νὰ τὴν ἐκτελέσῃ τὴν ἀσκησιν δ λοχίας.
133. Ὁ λοχαγὸς τὸ διέταξε νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀσκησιν δ λοχίας.
134. Ὁ λοχαγὸς τὸ διέταξε νὰ τὴν ἐκτελέσῃ τὴν ἀσκησιν δ λοχίας.
135. Ὁ λοχαγὸς διέταξε τὸν λοχίαν νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀσκησιν.
136. Ὁ λοχαγὸς διέταξε τὸν λοχίαν νὰ τὴν ἐκτελέσῃ τὴν ἀσκησιν.
137. Ὁ λοχαγὸς τὸν διέταξε τὸν λοχίαν νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀσκησιν.
138. Ὁ λοχαγὸς τὸν διέταξε τὸν λοχίαν νὰ τὴν ἐκτελέσῃ τὴν ἀσκησιν.
139. Νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀσκησιν δ λοχίας δ λοχαγὸς διέταξε.
140. Νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀσκησιν δ λοχίας, δ λοχαγὸς τὸ διέταξε.

Ἐὰν παραλειφθοῦν ἄσχετοι πρὸς τὸ βασικὸν θέμα μας λεπτομέρειαι, ἡ ὑποκειμένη δομὴ τῶν προτάσεων (131 - 140) δύναται, εἰς τι στάδιον αὐτῆς, νὰ ἀπεικονισθῇ ως ἔξης :

141.

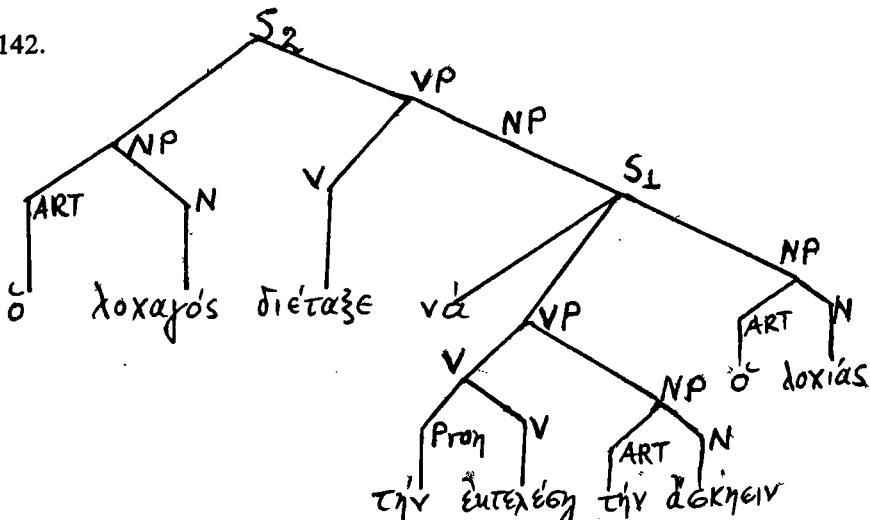

Διὰ τὴν παραγωγὴν τῆς (131) ἐκ τῆς ως ἅνω δομῆς ἐνεργοῦμεν ως ἔξης : Εἰς τὴν (141), ἥτις, ως ἔχει, δὲν συνιστᾷ πρότασιν γραμματικᾶς δρθῆν, ἐφαρμόζομεν τοὺς δυναμένους νὰ λειτουργῆσουν νόμους πρῶτον εἰς τὸν κύκλον S_1 . Εἰς τὸν κύκλον τούτον πρέπει νὰ λειτουργῆσῃ ὑποχρεωτικῶς δ νόμος δ καθορίζων τὴν πτῶσιν τοῦ ἀμέσου ἀντικειμένου, δηλ. δ νόμος (114). Διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ νόμου τούτου ἡ δονοματικὴ

φράσις ή ἢ σ κ η σ ι σ τίθεται εἰς τὴν αἰτιατικὴν πτῶσιν. Οὐδεὶς ὅλος σχετικὸς διὰ τὴν παραγωγὴν τῆς (131) νόμος δύναται νὰ λειτουργήσῃ εἰς τὸν κύκλον S_1 . Ἀνερχόμενοι εἰς τὸν ἀμέσως ἀνώτερον κύκλον S_2 παρατηροῦμεν διτὶ οὐδένα σχετικὸν νόμον δυνάμεθα νὰ ἐφαρμόσωμεν εἰς τὸν κύκλον τοῦτον. Οὖτω, διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ νόμου (114) εἰς τὸν κύκλον S_1 τῆς δομῆς (141), κατέστη δυνατὴ ἡ παραγωγὴ τῆς προτάσεως (131).

Ἡ παραγωγὴ τῆς (132) ἐκ τῆς δομῆς (141) ἔχει ως ἔξης : Εἰς τὸν κύκλον S_1 τῆς (141) ἐφαρμόζομεν τοὺς κάτωθι - νόμους : α') Τὸν νόμον (114) καὶ β') τὸν νόμον (48), διὰ τοῦ δποίου παράγονται οἱ ἀσθενεῖς τύποι τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν. Ὁ νόμος (48) πρέπει νὰ λειτουργήσῃ μετὰ τὸν νόμον (114). Ἀντίστροφος τάξις μεταξὺ τῶν δύο τούτων νόμων καθιστᾶ ἀδύνατον τὴν παραγωγὴν τοῦ δρθοῦ τύπου τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας. Κατὰ συνέπειαν, ὁ νόμος (114) πρέπει νὰ προηγηθῇ τοῦ νόμου (48). Μετὰ τὴν λειτουργίαν τῶν δύο τούτων νόμων καὶ κατὰ τὴν τάξιν, καθ' ἥν οὗτοι διφείλουν νὰ λειτουργοῦν, ἡ (141) λαμβάνει τὴν ἀκόλουθον μορφήν :

142.

Διὰ τὴν παραγωγὴν τῆς (132), οὐδεὶς σχετικὸς νόμος⁵⁷ δύναται νὰ λειτουργήσῃ εἰς τὸν κύκλον S_2 . Κατὰ ταῦτα, ἡ (132), τὴν δποίαν ἀπεικονίζει τὸ ἀνωτέρω δένδρον - διάγραμμα⁵⁸, παράγεται διὰ τῆς λειτουργίας

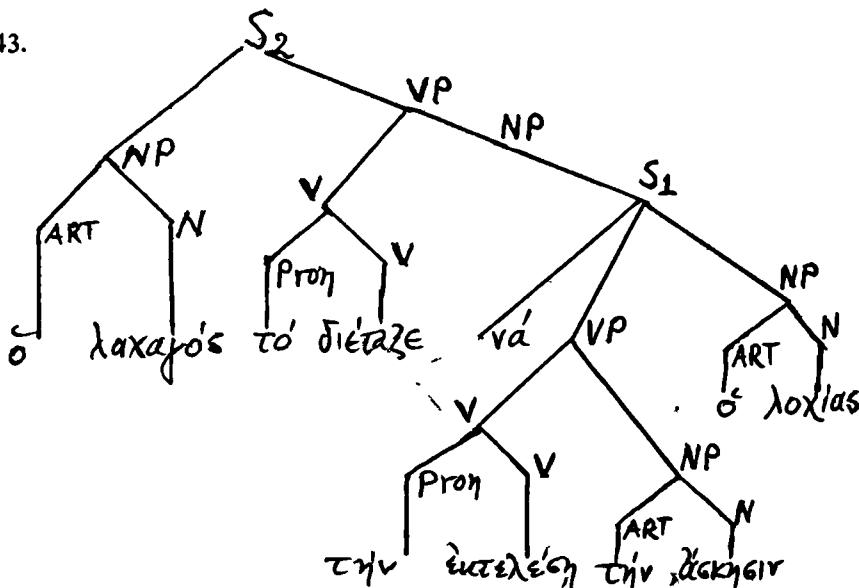
57. Βεβαίως διὰ τὴν παραγωγὴν τῶν προτάσεων (131 - 140), δὲν ἐλάβομεν ὥπ' δψιν τὸν νόμον τῆς ἀποβολῆς τῆς ἀντωνυμίας α ὁ τ ὁ.

58. Ἀξίζει νὰ παρατηρηθῇ διτὶ τὸ ρῆμα καὶ ἡ δημιουργηθεῖσα ἀντωνυμίᾳ ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ αὐτοῦ κόμβῳ.

τῶν νόμων (114)-καὶ (48) εἰς τὸν κύκλον S_1 τῆς (141) καὶ κατ' αὐτὴν τὴν τάξιν:

‘Η (133) παράγεται ἐκ τῆς (141) διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ νόμου (114) εἰς τὸν S_1 καὶ τοῦ νόμου (48) εἰς τὸν S_2 . Ὄμοιώς, ή (134) παράγεται ἐκ τῆς (141) διὰ τῆς λειτουργίας τῶν νόμων (114) καὶ (48) εἰς τὸν S_1 κατ' αὐτὴν τὴν τάξιν καὶ τοῦ νόμου (48) εἰς τὸν S_2 . Μετὰ τὴν λειτουργίαν τῶν νόμων τούτων, ή (141) λαμβάνει τὴν κάτωθε μορφήν, ήτις ἀπεικονίζει τὴν πρότασιν (134):

143.

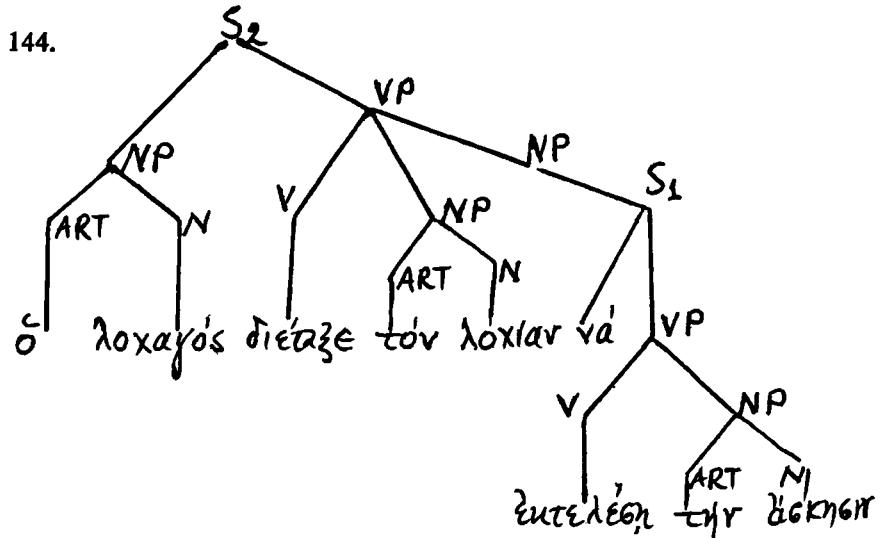

‘Η (135) παράγεται ἐκ τῆς (141) διὰ τῆς λειτουργίας-τοῦ νόμου (114) εἰς τὸν S_1 καὶ τῶν νόμων (108) καὶ (114) εἰς τὸν S_2 κατ' αὐτὴν τὴν τάξιν. Μετὰ τὴν λειτουργίαν τῶν νόμων τούτων, ή (141) λαμβάνει τὴν μορφήν (144), ήτις ἀπεικονίζει τὴν πρότασιν (135):

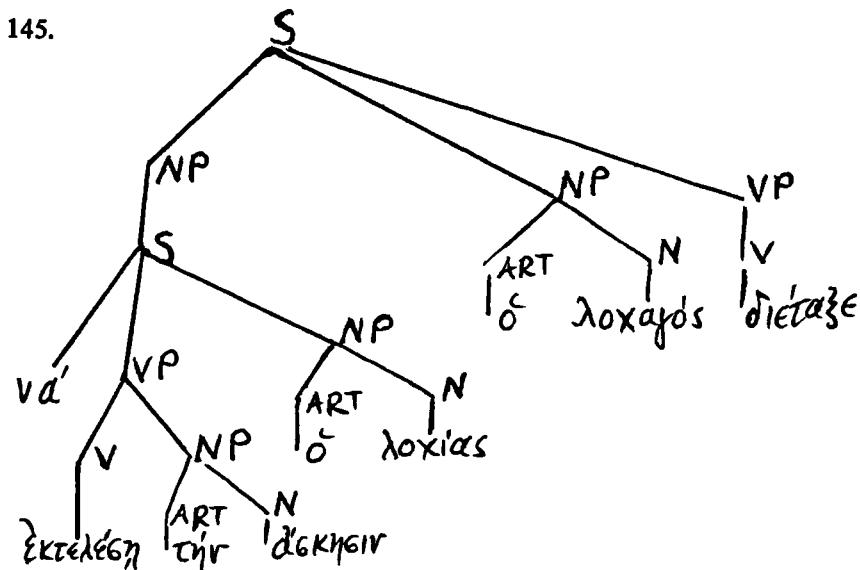
‘Ομοιώς, ή (136) παράγεται ἐκ τῆς (141) διὰ τῆς λειτουργίας εἰς μὲν τὸν κύκλον S_1 τῶν νόμων (114) καὶ (48), εἰς δὲ τὸν κύκλον S_2 τῶν νόμων (108) καὶ (114) καὶ κατ' αὐτὴν τὴν τάξιν.

‘Εὰν εἰς τοὺς νόμους τοὺς λειτουργοῦντας διὰ τὴν παραγωγὴν τῆς (136) προσθέσωμεν ἔνα ἐπὶ πλέον νόμον εἰς τὸν κύκλον S_2 , τὸν νόμον (48), τότε ἐπιτυγχάνομεν τὴν παραγωγὴν τῆς (138). ‘Ωσαύτως, ή παραγωγὴ τῆς (137) ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ νόμου (114) εἰς τὸν κύκλον S_1 τῆς (141) καὶ τῶν νόμων (108), (114) καὶ (48) εἰς τὸν κύκλον S_2 κατ' αὐτὴν τὴν τάξιν.

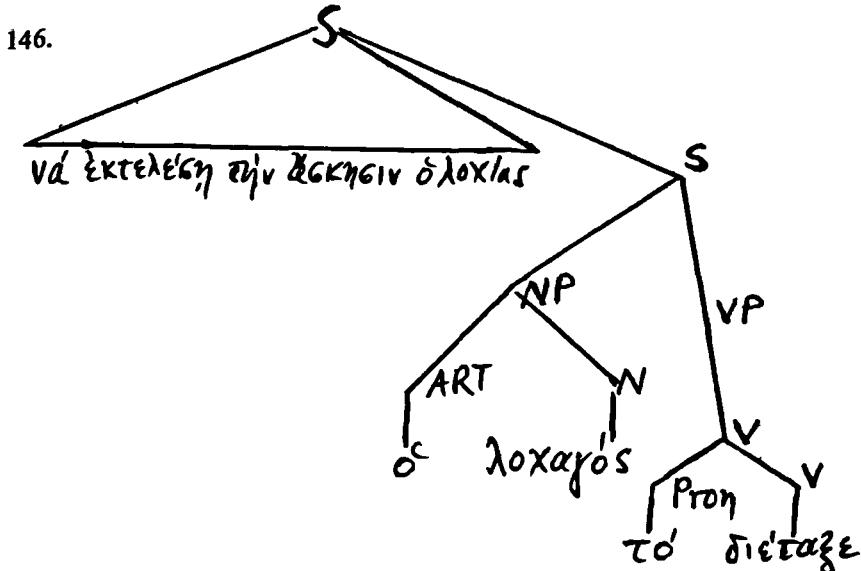
Οἱ νόμοι (114) καὶ (66) εἰναι ὑπεύθυνοι διὰ τὴν παραγωγὴν τῆς (139), ἡ ἴδιαιτέρα σημασία τῆς δοποίας δφείλεται εἰς τὸ στοιχεῖον [+ἀντιδια-

στολή]. Μετὰ τὴν λειτουργίαν τῶν νόμων τούτων, τὸ δένδρον - διάγραμμα, τὸ δοποῖον ἀπεικονίζει τὴν πρότασιν (139), λαμβάνει τὴν κάτωθι μορφήν :

Τέλος ή (140) παράγεται διὰ τῆς λειτουργίας τῶν νόμων (114) καὶ (75). Μετὰ τὴν λειτουργίαν τῶν νόμων τούτων, τὸ δένδρον - διάγραμμα τῆς προτάσεως (140), η ἴδιαιτέρα σημασία τῆς δοκίας διφεύλεται εἰς τὸ στοιχεῖον [+ξυμφασίς], λαμβάνει τὴν κάτωθι μορφήν :

ΓΕΝΙΚΟΝ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον τῆς παρούσης μελέτης ἔξεθέσαμεν ἐν συντομίᾳ τὰς βασικὰς μεθοδολογικάς ἀρχὰς τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς, τῆς συγχρόνου ταύτης ἐπιστημονικῆς γλωσσολογικῆς θεωρίας, ήτις ραγδαίως ἔξαπλονται εἰς δλας τὰς μεγάλας χώρας τοῦ κόσμου. Εἰς τὸ δεύτερον κεφάλαιον ἡσχολήθημεν μὲ τὰς συμπληρωματικάς προτάσεις τῆς νέας Ἑλληνικῆς, αἵτινες εἰσάγονται διὰ τῶν μορίων *ν* ἢ *α* καὶ *δ* τ *ι* καὶ χρησιμεύοντων ὡς ἀντικείμενον τοῦ ρήματος τῆς προτάσεως, ἐξ οὗς ἔξαρτῶνται. Ποικίλα προβλήματα σχετικά πρὸς τὰς συμπληρωματικὰς ταύτας προτάσεις ἔξητάσθησαν καὶ ἐτονίσθησαν ἴδιαιτέρως τὰ σημεῖα ἐκεῖνα, εἰς τὰ δόποια η παραδοσιακὴ Γραμματικὴ δὲν εἶχε κατορθώσει νὰ δώσῃ ἰκανοποιητικὴν ἐρμηνείαν, ὡς τοῦτο συμβαίνει μὲ τὸ γνωστὸν φαινόμενον τῆς προλήψεως. Ωσαύτως, κατεβλήθη προσπάθεια νὰ δοθοῦν οἱ τύποι τῶν διαφόρων μετασχηματιστικῶν νόμων καὶ νὰ καθορισθῇ η τάξις, καθ' οὓς ἔκαστος τῶν νόμων τούτων λειτουργεῖ ἐν σχέσει πρὸς ἄλλους νόμους.

Δυνάμεθα ἐνταῦθα νὰ εἰπωμεν δτι ἀπαιτεῖται ἐπιστημονικὴ ἔρευνη-
τικὴ ἔργασία πολλῶν γλωσσολόγων πρὸς μελέτην καὶ μετασχηματιστικὴν
ἀνάλυσιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, κυρίως τῆς νέας Ἑλληνικῆς, ὡς καὶ
ἄλλων γλωσσῶν, διότι ἔχει διαπιστωθῆ δτι δσον περισσότεραι γλῶσσαι
μελετῶνται συστηματικῶς καὶ δσον περισσότεραι, ἔστω καὶ ἀτελεῖς, με-
τασχηματιστικαὶ Γραμματικαὶ συντάσσονται διὰ τὰς διαφόρους γλῶσσας
τόσον πλησιέστερον δδηγούμεθα εἰς τὴν πληρεστέραν κατανόησιν τῆς
δμοιομόρφου βαθείας δομῆς τῶν ἀνὰ τὸν κόσμον γλῶσσῶν. Ἐν κατα-
κλεῖδι, πρέπει νὰ λεχθῇ δτι βασικὴ φιλοδοξία τῆς περιωρισμένης εἰς
ἔκτασιν μελέτης ταύτης, ἥτις ἀποτελεῖ τμῆμα εὑρυτέρας μελέτης, εἰναι
δχι μόνον ἡ λεπτομερῆς καὶ ἔξονυχιστικὴ περιγραφὴ καὶ ἀνάλυσις τῶν
συμπληρωματικῶν προτάσεων τῆς νέας Ἑλληνικῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ παρου-
σίασις σημείων τινῶν τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς καὶ ἡ ὑπὸ τὸ
πρίσμα τῆς νέας ταύτης θεωρίας ἔρμηνεία ώρισμένων φαινομένων. Ἐὰν
τὰ εἰς τὴν μελέτην ταύτην θιγόμενα σημεῖα προβληματίσουν τοὺς νέους
κυρίως ἐπιστήμονας καὶ συντελέσουν εἰς τὸ νὰ στραφοῦν οὗτοι πρὸς τὴν
νέαν ταύτην γλωσσολογικὴν θεωρίαν, ἥτις πολλὰ ὑπόσχεται, τοῦτο θὰ
ἀποτελῇ δι' ἐμὲ τὴν μεγαλυτέραν ἀμοιβὴν διὰ τὴν μικρήν μου ταύτην
προσφοράν.

ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ * ΔΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΝ

- Bach, Emmon. *An Introduction to Transformational Grammars*, Holt, Rinehart and Winston, Inc., New York, 1964.
- Bach, Emmon and Robert Harms (eds.). *Universals in Linguistic Theory*, Holt, Rinehart and Winston, Inc., New York, 1968.
- Bierwisch, M. «Certain Problems of Semantic Representations», *Foundations of Language* (1969), 5, σσ. 153 - 184.
- Bresnan, Joan. «On Complementizers : Toward a Syntactic Theory of Complement Types», *Foundations of Language* (1970), 6, σσ. 297 - 321.
- Chomsky, Noam. *Syntactic Structures*, Mouton and Co., The Hague - Paris, 1966 (sixth printing, first printing 1957).
- Chomsky, Noam. *Current Issues in Linguistic Theory*, Mouton and Co., London - The Hague - Paris, 1966 (second printing).
- Chomsky, Noam. *Topics in the Theory of Generative Grammar*, Mouton, The Hague - Paris, 1969 (second printing).
- Chomsky, Noam. *Aspects of the Theory of Syntax*, The M. I. T. Press, Cambridge, Mass., 1965.
- Chomsky, Noam. *Language and Mind*, Harcourt, Brace and World, Inc., New York, 1968.
- Chomsky, Noam and Morris Halle. *The Sound Pattern of English*, Harper and Row, New York, 1968.
- Dik, Simon. «Referential Identity», *Lingua* (1968), 21, σσ. 70 - 97.
- Emonds, Joseph. *Root and Structure - Preserving Transformations*, Ph. D. Dissertation, reproduced by the Indiana University Linguistics Club, Bloomington, 1970.
- Fillmore, Charles. «Lexical Entries for Verbs», *Foundations of Language* (1968), 4, σσ. 373 - 393.

* Εἰς τὴν βιβλιογραφίαν ταῦτην δὲν περιλαμβάνονται δλατ αἱ μελέται, εἰς τὰς ὁποὶας παρεπέμψαμεν εἰς τὸ παρόν πόνημα.

- Fodor, J. A. and J. J. Katz (eds.). *The Structure of Language: Readings in the Philosophy of Language*, Prentice - Hall, Englewood Cliffs, New Jersey, 1964.
- Gross, Maurice. *Mathematical Models in Linguistics*, Prentice-Hall, Englewood Cliffs, New Jersey, 1972.
- Householder, Fred. *Linguistic Speculations*, Cambridge University Press, London and New York, 1971.
- Isenberg, Horst. «Das Direkte Objekt im Spanischen», *Studia Grammatica* (1968), IX, σσ. 277.
- Jacobs, R. and P. Rosenbaum. *English Transformational Grammar*, Blaisdell Publishing Company, Waltham, Mass., 1968.
- Jacobs, R. and P. Rosenbaum. *Readings in English Transformational Grammar*, Ginn and Company, Waltham, Mass., 1970.
- Karttunen, Lauri. *Problems of Reference in Syntax*, Ph. D. Dissertation, Indiana University, Bloomington, 1969.
- Katz, J. J. «Mentalism in Linguistics», *Language* (1964), 40, σσ. 124-137.
- Katz, J. J. *The Philosophy of Language*, Harper and Row, New York, 1966.
- Katz, J. J. and Paul Postal. *An Integrated Theory of Linguistic Descriptions*, The M.I.T. Press, Cambridge, 1964.
- King, Robert. *Historical Linguistics and Generative Grammar*, Prentice - Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1969.
- Kooij, Jan. *Ambiguity in Natural Language: An Investigation of Certain Problems in its Linguistic Description*, North Holland Publishing Company, Amsterdam - London, 1971.
- Koutsoudas, Andreas. *Writing Transformational Grammars*, New York, 1966.
- Lakoff, George. *On the Nature of Syntactic Irregularity*, Mathematical Linguistics and Automatic Translation, Cambridge, Mass., 1965.
- Lakoff, George. «Pronouns and Reference», reproduced by the Indiana University Linguistics Club, Bloomington, 1968, σσ. 50.
- Lakoff, George. «Deep - Surface Grammar», reproduced by the Indiana University Linguistics Club, Bloomington, 1968, σσ. 75.
- Lakoff, George. «Instrumental Adverbs and the Concept of Deep Structure», *Foundations of Language* (1968), 4, σσ. 4-29.
- Lakoff, George. «On Generative Semantics», reproduced by the Indiana University Linguistics Club, Bloomington, 1969, σσ. 71.

- Lakoff, Robin. *Abstract Syntax and Latin Complementation*, The M.I.T. Press, Cambridge, Mass., 1968.
- Langacker, Ronald. *Language and its Structure*, Harcourt, Brace and World, Inc., New York, 1968.
- Langacker, Ronald. *Fundamentals of Linguistic Analysis*, Harcourt Brace Jovanovich, Inc., New York, 1972.
- Langendoen, Terence. *The Study of Syntax*, Holt, Rinehart and Winston, Inc., New York, 1969.
- Lyons, John. *Introduction to Theoretical Linguistics*, Cambridge University Press, 1968.
- Lyons, John. (ed.). *New Horizons in Linguistics*, A Pelican Original, 1971.
- McCawley, James. «Concerning the Base Component of a Transformational Grammar», *Foundations of Language* (1968), 4, σσ. 243 - 269.
- Matthews, P. H. «Transformational Grammar», *Archivum Linguisticum* (1961), 13, σσ. 196 - 209.
- Palmer, Frank. *Grammar*, A Pelican Original, 1971.
- Perlmutter, David. *Deep and Surface Structure Constraints in Syntax*, Ph. D. Dissertation, M.I.T., 1968.
- Postal, Paul. *Aspects of Phonological Theory*, Harper and Row, New York, 1968.
- Postal, Paul. «On Coreferential Complement Subject Deletion», *Linguistic Inquiry* (1970), 1, σσ. 439 - 500.
- Postal, Paul. *Cross - Over Phenomena : A Study in the Grammar of Coreference (Specification and Utilization of a Transformational Grammar: Scientific Report No. 3)*, Yorktown Heights, N.Y : IBM, 1968. (Published by Holt, Rinehart and Winston, New York, 1971).
- Reibet, David and Sanford Schane (eds.). *Modern Studies in English : Readings in Transformational Grammar*, Prentice - Hall, Englewood Cliffs, New Jersey, 1969.
- Rosenbaum, Peter. *The Grammar of English Predicate Complement Constructions*, The M. I. T. Press, Cambridge, Mass., 1967.
- Ross, John Robert. *Constraints on Variables in Syntax*, Ph. D. Dissertation, M.I.T., 1967, reproduced by the Indiana University Linguistics Club, Bloomington, 1968.
- Sakellariades, George. *A Transformational Analysis of the*

s o - c a l l e d W e a k P e r s o n a l P r o n o u n c i n
M o d e r n G r e e k, Ph. D. Dissertation, Indiana Uni-
versity, Bloomington, 1973.

- Σακελλαριάδου, Γεωργίου. «Μετασχηματιστική 'Ανάλυσις τῶν Ρù - 'Αναφορικῶν Προτάσεων τῆς Νέας 'Ελληνικῆς Γλώσσης», Πλάτων (1972), τόμος ΚΔ', σσ. 51 - 65.
- Σακελλαριάδου, Γεωργίου. «Η Δομή τῆς Φράσεως τῆς 'Ελληνικῆς Γλώσσης», Πλάτων (1974), τόμος 26, σσ. 97 - 111.
- Σακελλαριάδου, Γεωργίου. «Μετασχηματιστική Περιγραφὴ 'Ωρισμένων Φωνολογικῶν Νόμων τοῦ Γλωσσικοῦ Ἰδιώματος τῆς Ρουμελῆς», Παραστάσεις δοκίμων 1974, τόμος ΙΣΤ', σσ. 251 - 268.
- Σακελλαριάδου, Γεωργίου. «Πάθη τινὰ Φωνηέντων εἰς τὸ Γλωσσικὸν 'Ιδιώμα τῆς 'Αγίας 'Αννης Εύβοίας», 'Αρχεῖον Εὐβοϊκῶν Μελετῶν (1974), τόμος ΙΘ', σσ. 111 - 128.